

Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta

Documentation of rare Assamese books in collaboration with Assam Sahitya Sabha, Jorhat and the Ford Foundation: microfilmed and digitised in October 2006

Record No: 2006/109	Language of work: Assamese	
Author (s) / Editor (s): ✓ Satāyandea Nāth Sarmah		
Title: অসম সমীক্ষা সভা পতাকািকা		
Transliterated Title: Asama Saāraikāya Sakhaā Patākāikā		
Translated Title: magazine of Assam Sahitya Sabha		
Place of Publication: Jorhat	Publisher: Assam Sahitya Sabha - Jorhat	
Year: 1959 (1851 Bk)	Edition:	
Size: 24 cm 221 + 7 pages	Genre: magazine	
Volumes: 18 - 3 issues	Condition of the original: Not bad	
Remarks: 2nd. 1st vol. published in the year 1929 and has been continuing.		
Holding institute: Assam Sahitya Sabha, Jorhat	Microfilmed and digitised by: Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta, 2006.	
Microfilm Roll No:	From gate:	To gate:

অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা

অষ্টাদশ বছৰ ॥

॥ তৃতীয় সংখ্যা ॥

সম্পাদক : শ্ৰীসত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা

৩য় সংখ্যা

১।	কামৰূপীয়া কৃতি নিবন্ধকাৰ বেলাচাৰ্য আৰু মহাত্মা মহৎসৰ — শ্ৰীমনোৰঞ্জন শাস্ত্ৰী	১৪০
২।	বিলাসিনী — শ্ৰীবিষ্ণুনাৰায়ণ শাস্ত্ৰী	১৪১
৩।	পুতলানাচ — শ্ৰীহৰিনাথ শৰ্মা দলৈ	১৪২
৪।	ভোজ — শ্ৰীশ্ৰবনীপ্ৰ চন্দ্ৰ বৰা	১৪৩
৫।	অসমীয়া ক্ৰিয়াবিভক্তি — শ্ৰীপ্ৰিয়লাস তালুকৰাৰ	১৪৪
৬।	অসমীয়া উপক্ৰান্তৰ প্ৰতিপথ — শ্ৰীযোগেশ দাস	১৪৫
৭।	মৎস্তজ্ঞাতি আৰু মৎস্ত ধৰ্ম — শ্ৰীৰাজমোহন নাথ	১৪৬
৮।	সভাপোৰা গজাপালি — শ্ৰীঅক্ষয়চন্দ্ৰ বৰুৱা	১৪৭
৯।	অসমীয়া সাহিত্যত ছেৰ্জপীয়েৰ (৩) শ্ৰীসত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা	১৪৮
১০।	কল্প যাত্ৰা নাটক শ্লোক সম্পৰ্কে দুৰ্ভাবমান — ডাঃ মহেশ্বৰ নেগণ	১৪৯
১১।	এটেন্ চেকড — অধ্যাপক তাৰিণীকান্ত ভট্টাচাৰ্য	১৫০
১২।	৬দেবেশ্বৰ শৰ্মা (জীৱন টোকা) শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী, এম. এ. বি. টি	১৫১
১৩।	পুঁৰি পৰিচয় (১) — শ্ৰীজগদেশ্বৰ নেগণ,	১৫২
	(২) — 'দ-ধাৰ'	১৫৩
১৪।	সাহিত্য সভা সংবাদ — প্ৰধান সম্পাদক	১৫৪
১৫।	সম্পাদকীয় মন্তব্য —	১৫৫
১৬।	সাহিত্য সভা আজীৱন সভা	১৫৬
১৭।	অৱশেষ বছৰৰ বিষয় শূচী	১৫৭

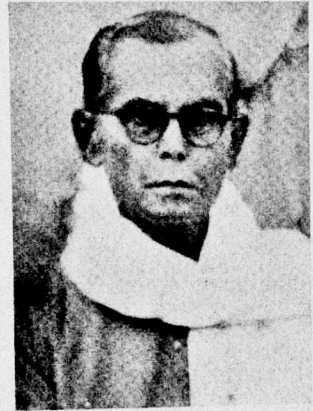
অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা

অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা

জাননী

তৃতীয় সংখ্যা পত্রিকা প্ৰকাশৰ লগে লগে অষ্টাদশ বছৰৰ পত্রিকাৰ বৰঙনিও শেষ হ'ল। ইয়াৰ দ্বাৰা পত্রিকাৰ গ্ৰাহক-অনুগ্ৰাহকসকলক উনবিংশ বছৰৰ সাহিত্য সভা পত্রিকাৰ বৰঙনিৰ বিষয়ে ৪৭ (সভাৰ কাৰণে ৩৭) মনিঅৰ্ডাৰ যোগে তলৰ ঠিকনালৈ পঠাবলৈ অনুৰোধ কৰা হ'ল। মতে উনবিংশ বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যা কাকত ভি-পি যোগে পঠোৱা হ'ব। আশাকৰো গ্ৰাহক-অনুগ্ৰাহকসকলে ভি-পি কৰিবলৈ নিদি বাৰ্ষিক বৰঙনি দেবা আয় ছীয়াটক পঠাব।

প্ৰধান সম্পাদক
অসম সাহিত্য সভা
ঘোৰহাট।

০ হোমেন্দ্র শর্মা

অসম সাহিত্য সভা

পত্রিকা

অষ্টাদশ বছৰ

১৮৮১ শক, পূহ-চ'ত

তৃতীয় সংখ্যা

কামৰূপীয় স্মৃতি নিৰন্ধকাৰ বেদাচাৰ্য্য আৰু
মহাত্মা সম্বৎসৰ

পণ্ডিত মনোবৰ্জ্জন শাস্ত্ৰী*

পুৰণি কামৰূপৰ বনশী আৰু প্ৰামাণিক পোৱা গৈছে। তৃতীয় পুৰিখনত (নং ১৬৭) স্মৃতিনিৰন্ধকাৰ বেদাচাৰ্য্য প্ৰণীত "স্মৃতিবজ্জাকৰ" আৰম্ভৰ পৰা, (অলপ ঘাতি) পঞ্চম পৰিচ্ছেদৰ পৰ্য্যন্ত নামৰ স্মরণং স্মৃতিনিৰন্ধ গ্ৰন্থৰ প্ৰাচীন হাতে আছে। নিশ্চয়ৰোজন বোধে ইয়াত পুৰিবিলাকৰ লিখা অসম্পূৰ্ণ পুৰি তিনিখন, বহু যত্নেৰে সংগ্ৰহ সম্পূৰ্ণ বিবৰণ দিয়া নহ'ল। ১মখন পুৰি কামৰূপৰ কবি আৰু কামৰূপ সংস্কৃত সন্ন্যাসী সভাৰ পুৰিবিলাকৰ পৰিচালনাৰ প্ৰাৰম্ভিক পৰ্য্যায়ৰ কথা হৈছে।

প্ৰথম পুৰিখনত (নং ১০২৭) গ্ৰন্থৰ আৰম্ভৰ পৰা চতুৰ্থ পৰিচ্ছেদলৈ আৰু অষ্টম পৰিচ্ছেদৰ পৰা, (অলপ ঘাতি) পঞ্চদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰ্য্যন্ত আছে। দ্বিতীয়খনত (নং ১০৬১) প্ৰথমতে একাদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰা পঞ্চদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰ্য্যন্ত আৰু তাৰ পাচত অষ্টম পৰিচ্ছেদৰ পৰা দশম পৰিচ্ছেদলৈ পোৱা গৈছে। তৃতীয় পুৰিখনত (নং ১০৬১) প্ৰথমতে একাদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰা পঞ্চদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰ্য্যন্ত আৰু তাৰ পাচত অষ্টম পৰিচ্ছেদৰ পৰা দশম পৰিচ্ছেদলৈ পোৱা গৈছে। তৃতীয় পুৰিখনত (নং ১০৬১) প্ৰথমতে একাদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰা পঞ্চদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰ্য্যন্ত আৰু তাৰ পাচত অষ্টম পৰিচ্ছেদৰ পৰা দশম পৰিচ্ছেদলৈ পোৱা গৈছে। তৃতীয় পুৰিখনত (নং ১০৬১) প্ৰথমতে একাদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰা পঞ্চদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰ্য্যন্ত আৰু তাৰ পাচত অষ্টম পৰিচ্ছেদৰ পৰা দশম পৰিচ্ছেদলৈ পোৱা গৈছে। তৃতীয় পুৰিখনত (নং ১০৬১) প্ৰথমতে একাদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰা পঞ্চদশ পৰিচ্ছেদৰ পৰ্য্যন্ত আৰু তাৰ পাচত অষ্টম পৰিচ্ছেদৰ পৰা দশম পৰিচ্ছেদলৈ পোৱা গৈছে।

স্বচণ্ডাই নামৰ কবি এজনৰ আনুমানিক ঋ: ১৮শ শতকৰ মাজ ভাগত, স্থানীয় লোকৰ মুখে মুখে চলি অহা মুঠ কথাখিনিত নিজৰ কাল্পনিক কথা যোগ দি এই গ্ৰন্থ সৃষ্ণত কৰা বুলি কয়িয়ে নিজেই একাৰান্তৰে বৈ গৈছে—

“পভাৰতে ইটো কথা তাহানি কালৰ।

কিহু মুঠ কথা আছিলেক মহন্তৰ।

কয়িয়েসে এনে কাৰ্য্য কৰিবে লাগয়।

কথাকণে মুঠ জানা আছিল নিন্দয়। ১৩৪

আকে জানি মোৰ দোষ ক্ষমিবে যুৱাই।

কবিলোঁ কৱিতা আমি কিহু কথা পাই। ২৪৫

[শিয়ালী বৈষ্ণৱৰ চৰিত্ৰ]

এই গ্ৰন্থত বৰ্ণিত ঘটনাত আমি পাঠ্য বে, পুৰণি কামৰূপৰ অন্তৰ্গত দৰঙ্গবাজ্যৰ বৰাবাড়া গাওঁত ধৰ্ম্মদেৱ নামেৰে এজন ব্ৰাহ্মণ বৰভূঞা আছিল। মজলৈ অফলত যে ঠায়ে ঠায়ে আজিও ব'হাগ মাংস মৌলোৎসৱৰ অনুষ্ঠান হয় ইয়াৰ প্ৰথম প্ৰতিষ্ঠাতা হৈছেই। তেঁৱেই দীঘীৰপাৰ গাওঁত অৰ্জিত, এতিয়া বিপ্লৱ, বিখ্যাত দীঘীৰ পুথুৰী খনাইছিল। পোড়াসলৈৰ প্ৰতিষ্ঠাতাও হৈছেই। প্ৰথম কোচবন্ধা বিশ্বসিংহই তেওঁক পদচ্যুত কৰাত বৰ্ধমান কলাই-গাওঁৰ ওচৰ চৰণধৰা'ত বাস কৰিছিল ইয়া। তেওঁৰ কুণ্ডতহা আক চান্দতহা নামেৰে ব্ৰহ্মনী ভাৰ্যা আছিল। গৰ্ভৱতী চান্দতহা আক সকলো ঘৰধাৰী এৰি তেওঁ তীৰ্থযাত্ৰা কৰিলে। ইপিনে চান্দতহাৰ প্ৰসৱৰ সময়ত সতিশীয়েক কুণ্ডতহাই ধাঁইবিলাকৰ হতুৱাই তেওঁৰ টুকুত সাত ভূপৰ কাপোৰ বন্ধালে, প্ৰসৱগোৱাত সন্তানটোক মা'কে গম নোপোৱাকৈয়ে নি, কেতেকী বাবীৰ জ্বলন্ত পেলাই দিয়ালে। তাত সেই কেচুৱা ল'ৰাটোক এজনী শিয়ালীয়ে নিজৰ সন্তান বিলাকৰ লগ কৰি লৈ, এবছৰ পৌষ-পাল কৰিলে আক এটা

বিষদৰ সাপে ল'ৰাটিৰ লগত থাকি বন্ধা কৰিলে। এবছৰৰ মূবত ধৰ্ম্মদেৱ তীৰ্থযাত্ৰাৰ পৰা কিবি আহিলত এদিনাখন কেতেকী বাবীলৈ যোৱাত শিয়ালীয়ে আকাৰে ইঙ্গিতে তেওঁৰ পুত্ৰৰ কথা জনালে। অৱশেষত তেওঁ সেই ল'ৰাটোক আনি এবছৰ বনত শিয়ালৰ গাওঁত বাস কৰাৰ কাৰণে, তেওঁৰ নাম থলে 'সম্বৎসৰ'।

আত অনহুৰে জনা বেনে কথা ভৈলা।

তাত পৰে শিশুৰ বে জাত কৰ্ম্ম কৈলা।

বৰিম আছিল দেখি গৰ্ভৰ ভিতৰে।

সি কাৰণে তান নাম থৈলা সম্বৎসৰ। ২৫৮

এই সম্বৎসৰেই শিয়ালী বৈষ্ণৱ নামেৰে জ্ঞানাজাত হল, বহুতো অলৌকিক মায়ায়াও লোকক দেখুৱালে। তেওঁৰ অতিমানৱিক কৰ্ম্ম দেখি সকলো মানুহে তেওঁক ঈশ্বৰ জ্ঞান কৰিলে। এসময়ত তেওঁ কামৰূপৰ বজা বহুদেৱৰ ওচৰলৈ গ'ল। বহুদেৱে বজাই বিপাক নিজৰ মায়ায়া দেখুৱাবলৈ কোৱাত তেওঁ, এটা মজকাঠৰ পঁচিকা ছুৱাবলৈৰ গুৰিত পূজা পাতিলে। তেওঁৰ পূজাৰ প্ৰভাৱত সাত দিনৰ মূবত পঁচা কাঠ ভোম্বৰ জীৱিত হৈ গছত পৰিত হ'ল। বজাই তেওঁক ধনবত্ৰাদি দি দৰঙ্গত সত্ৰ পাতি দিলে আক ভূসম্পত্তিও বহুত দিলে

সেহি বয় ভিতৰক গৈলা বিপ্ৰৱৰ।

এক গোটা পচা সিবি মজ বে কাঠৰ।

তাৰাৰ গুৰিত বিপ্ৰে পূজাক পাতিলা।

সাত দিন মহাসন্ত্ৰ তহিত্তে আছিল।

সাত দিন বহি যদি গৈলা তাত পৰ।

পচা সিবি জ্বল ঠালি মেলি নিবন্তৰ।

গৃহ ফুটি বাজ ভৈলা ঠালি যত যত।

হেন দেখি মজী লবি কহিলা বাজাত। ২১-২২

হেন দেখি মহাবাজ বিশ্বয় ভৈলন্ত।

বৈষ্ণৱক মহাবন্ত্ৰ সূৰণ দিলন্ত।

হানে মানে ভোজনে বিপ্ৰবৰক তুৰিয়া।

দৰঙ্গ মধ্যত এক সত্ৰ পাতি দিলা। ৩০২-৩০৩

ইত্যাদি—

তাৰ পাচত এই সম্বৎসৰ ব্ৰাহ্মণৰ শাপতে নদী

এখন মৰি গল, এই নদীৰ নাম দ্বিগজ।

হস্তীয়ো যিবোক তোৰ বুলিলাহো বাক।

নদীয়ো ছিন্দোক মাটি লগাৰে আমাক।

নদী নহলেতো গাৱ ধুৱাইতে নাপাই।

তাত্তেসে নদীক শাপ দিলেক গোঁসাই। ৩০৫a-b

নদীৰ সোঁত ছিন্দিলেক জ্ঞান নিবন্তৰ।

অত্মাপিয়ো আছে সিটো দৰঙ্গ ভিতৰ।

নামত দ্বিগজ নদী শাসিত্ত বে ভৈলা।

অত্মাপিয়ো খণ্ড খণ্ড হৈয়া সিটো বৈলা। ৩০৮

মজলৈদেৱ 'ব্ৰেৱ মবনে' নদীও এই মহাজ্ঞানৰ

শাপতে মৰিয়োৱা বুলি এই গ্ৰন্থত বৰ্ননা কৰা হৈছে।

ইয়াৰ ওচৰত শিয়ালীগোঁসাইৰ বাবী নামে এৰণও

হাৰিও আৰ্জিকোপিত আছে।

বহি শাপ দিলা বিপ্ৰে নাৱ তল গৈলা।

নদীয়ো তেনে জনা মাজতে ছিন্দিল।

দেৱে বে মজাই নামে দৰঙ্গ মধ্যত।

অত্মাপিয়ো দেৱান হৈয়া আছে শ্বৰুপত। ৩০৩

ইয়াৰ বাহিৰেও এই বৈষ্ণৱ বিপ্ৰৰ বহুত

অলৌকিক মায়ায়া এই কবি জনাই বৰ্ননা কৰিছে।

স্বচণ্ডাই কয়িয়ে এই সম্বৎসৰ বা শিয়ালী বৈষ্ণৱৰ

পূৰ্ব নামাও এইদৰে বৰ্ননা কৰিছে।

আদি পূৰ্বম—ধৰ্ম্মদেৱ

সম্বৎসৰ

পৰমানন্দ

কৃষ্ণানন্দ

উমানন্দ

মহাদেৱ

নাৰায়ণ দেৱ বা ডেকা গোঁসাই

শুকদেৱ

কামদেৱ

মাধৱদেৱ বা পদ্মনাভ।

বেদাৰ্চাৰ গ্ৰন্থত উল্লিখিত ঘটনাৰ লগত ইয়াত বৰ্ণিত নামবিলাকৰ বাহিৰে মূল ঘটনাটোৰ মিল দেখা গৈছে। বছদিনৰ আগৰ ঘটনা, পতিকে মূল নায়েক জন্মৰ বাহিৰে আন বিলাকৰ নাম বিশ্বিত্বৰ গৰ্ভত লীন হৈ যোৱাটো অতি স্বাভাৱিক কথা। মূল নায়েক সম্বৎসৰৰ নামটো এই ভুলো গ্ৰন্থতে অৱিকৃত ভাৱে পোৱা গৈছে। স্বচণ্ডাই দৰঙ্গৰ বজা হাউলীৰ ওচৰৰ মানুহ আছিল। এই কৱিতা কবি লোকক গাই শুনাই তেওঁ দৰঙ্গৰ শূন্যনাৰায়ণ বজাৰ বাজাত ভিক্ষা মাগি ফুৰিছিল—

তাতে কিহু ৰূপা কৈলা বাক দেৱী আই।

তান গুণে ভিক্ষা মাগি ফুৰে। গীত গাই।

এহিগৈ দৰঙ্গ হাজি গৃহখন উভলা।

গদিতা বিপ্ৰঃ হৰি জন্মক দিলা। ২৪৬ ৪৭

শূন্য নাৰায়ণ বাজা দৰঙ্গৰ পতি।

আন বাজো ভিক্ষা মাগি ফুৰাৰো সম্প্ৰতি। ২৪৮।

তৈতে থাকি ই কৱিতা বঢ়িলাহো মই।

চাউল মাগিবাৰ ইটো প্ৰধান উপাই। ২৪৯

এই কৱিৰ সময়ত কেচ বজা বিধসিংহ, নব-নাৰায়ণ আৰু বহুদেৱৰ নাম আৰু যশস্জা এই অফলৰ মানুহৰ মুখে মুখে গীত হৈ জীৱন্তভাৱে চলি আছিল। ঋ: ১১শ শতকৰ পালবংশীয় যুৱবাজ পুৰন্দৰ পালৰ কথা তেতিয়া মাহুছে একেৰাৰে পাহৰি গৈছিল। সেই কাৰণেই কয়িয়ে শিয়ালী বৈষ্ণৱৰ (সম্বৎসৰৰ) পৃষ্ঠপোষক বজাজন্মৰ নাম

আমির নোরাই সেই ক্লান্ত দ্বন্দ্বী বঙ্গাসকলব উপাধিপুঙ্কম, বজা বসুদেবের নামত প্রচাপ কবাবটো অসম্ভবতো নহয়েই বন্ধ একাঙ্ক স্বাভাবিক। সেইদেবে স্বৎসবের পিতাক আক বংশধর সকলব নামো ৭০০শ বছর ধরি অবিকৃতভারে মুখে মুখে চলি থকাটো সম্ভবপব নয়। গতিকে শিয়ালো বৈষ্ণব চরিত্রত বর্ণিত এই বিলাক নাম কাল্লনিক হোরোটো একাঙ্ক সম্ভব। বেলেগ সময় হলেও একে ঠাইব ঘটনা ছুটা ভবজ্ঞ এনেভারে মিলিয়োরাব নিদর্শন পোরা নাযায়। বজা বসুদেবের দিনত অর্থাৎ মাধবদেব নামোদবদেব আদি বৈষ্ণব গুরুসকলব সমসাময়িকভারে আক এজন্য এনে মতিমাখিত বৈষ্ণব মহাপুঙ্কম থাকিলে 'গুরুচরিত্র' বিলাকব ভিত্তব যিকোনো এখনত হলেও তেওঁব উল্লেখ থাকিল হেতেন। আজিকালি প্রাপ্ত সকলো 'গুরু চরিত্রে'ই সেই সময়ব ওচবাওচবি পববত্তী কালত বচিত।

গতিকে, বেদাচার্য্যব বর্ণনা অনুসাবে, মন্ত্রব বলত নিছক অশুশ স্ত্রচার্য্যব কাণে নুপতি পুন্ডব পাণে যি স্বৎসবক ভূমি আদি দান কবিছিল, সতীয়া মাধব কথাযেত ধাই সকলে যাক জন্মান্তরে বনত পেলাই দিছিল আক ঈশ্বরব ইচ্ছাত তাতেই বজ্ঞস্বব লগত এবজ্ঞব জীৱন যাপন কবিছিল, এবজ্ঞব পাচত পিতাকে তাঁর্যব পবা কিরি আহি পাই যাক স্বৎসব নাম দিছিল, যাব শাপত দিখাসা নদী মাটিব তল সোমাইছিল, সেই স্বৎসব আক "শিয়ালো-বৈষ্ণব চরিত্র"ত বর্ণিত স্বৎসব বা শিয়ালো বৈষ্ণব একেজন লোক বুলি গ্রহণ কবাতোকে সম্ভব বুলি ভাব্যে। উক্ত চরিত্রত বর্ণিত স্বৎসবব কাণে, যাপক পুত্র পত্তী তথা পববত্তী পুঙ্কমব নামবিলাক করিব কাল্লনিক। স্বৎসবব পৃষ্ঠপোষক বজা আচলেত পুন্ডব পাল হে আছিল। খুঃ ১৮শ শতকব করিব

দিনত সেই নাম একেবাবে বিস্তৃত হৈ যোৱাব কাণে করিয়ে কল্পনা কবি বসুদেব নাম প্রাক্কপ কবিছে, কথাব সম্ভ্রতি আক সৌধর বন্ধাব কাণে। সম্ভ্রত 'দিখাসা' শব্দটোব মৌখিক প্রয়োগত পবিবর্তন ঘটি দিযজ্ বা দিগজ্ঞ হোরোটো স্বাভাবিক (দিখাসা = দিঘন্ = দিগসন্ = দিগজ্ঞ)। আমাব এই অনুমান নিখামন্দুব সম্ভ্রত সেইটো বিবেচনাব ভাব স্ত্রীদাসকল দিয়া হ'ল। আচল ঘটনাব সাত-আঠ শ বছর পাচত তাব বর্ণনা দিষ্টতে স্মৃচগাই করিয়ে যিমানেই কাল্লনিক কথা মিস্র নিদিয়ক তথাপি বিস্মৃতিব গর্ভত সীম যোৱা কথাটিব শ্রুতি আলোকপাত কবি তাক সবেস্বণ ববাব কাণে করিজন্যাব ক্লতিব দেশবাসীয়ে অতিশ্রদ্ধাবে শ্বংণ কবা উচিত।

এই স্বৎসব য়ে পুন্ডবব পালব সমসাময়িক লোক আছিল সেইটো ওপবত উক্তত বেদাচার্য্যব কথাব পবা নিঃসন্দেহে বুজা যায়। পুন্ডব পাল, কামকপীয় পাল বাজ্ঞবংশ প্রারম্ভক জয়পালব মাতি, বজ্ঞপালব পুত্র আক ইন্দ্রপালব পিতাক আছিল। বজ্ঞপাল জীৱিত থাকোতে যুববাজ্ঞ অরস্মাতে এওঁব পবলোক প্রাপ্তি ঘটে। গতিকে বজ্ঞপালব পাচত পুন্ডব পালব পবা ইন্দ্রপাল হে সিংহাসনত উঠে। পুন্ডব পাল বব পবাকামী আক স্মুকরি আছিল। ইন্দ্রপালব চুরোয়ন তাৱশাসনতে এই কথাব বর্ণনা আছে। মহাবাজ্ঞ বজ্ঞপালব বাজ্ঞত কালত যুববাজ্ঞ পুন্ডব পালব জীৱিতকাল খুঃ ১০ম শতকব শেষব পবা

(১) স্বর্গগেতে পিতব যত্র বংশববীবে পৌত্রস্ত পুত্ৰমস্মা

হবি বিকমেণ।

বাজ্ঞা যঃ পবিততেন জ্ঞবাহুকপ-মিতাপিতা। স্বর্গবি-

য়িক বাক্যলক্ষীঃ ১৩৭

(২) আশীহুশাবকীর্ধিতা ভোক্তা ষটঃ কলাৱতী। পুঙ্কম

ওস্ত পুন্ডব পালঃ যঃ শূক্ৰ হৃদয়িকঃ ১১১।

[কামকপশাসনাবলী পৃঃ ১১-১১।১৫৫-৩৬]

১০৫০ খৃষ্টাব পর্য্যন্ত বুলি ঐতিহাসিক সকলব লেখাব পবা বুজা যায়।

গতিকে, স্বৎসব বা শিয়ালো বৈষ্ণবব সময়ো, আমি, খুঃ ১০ম শতকব শেষ আক ১১শ শতকব আদিভাগ বুলি নির্ণয় কবিব পাৰ্যে।

ওঁ য়ে বর্ষমান মঙ্গলদৈ মহকুমাব ভিত্তব কোনো ঠাইত জন্ম গ্রহণ কবিছিল এই কথা তাত তাহানি কালব পবা চলি থকা কিয়দম্ভী, স্মৃচগাই করিব শিয়ালো বৈষ্ণবব চরিত্র আক বেদাচার্য্যব গ্রন্থত দিখাসা বা দিযজ্, নদীব তথা বৈয়োবা পুণ্ডবীব উল্লেখ পবাই সম্ভ্রতীভাভারে প্রামাণিক বুলি গ্রহণ কবিব পাৰি।

দিযজ্ঞ নামব মবানৈখন এতিয়াও প্রসিদ্ধ হৈ আছে। এই মবানৈখনব পশ্চিম পিনে ১৪ মাইল মান দূৰৈত 'বোড়া' পুণ্ডবী নামব স্ত্রপ্রাচীন রূহ পুণ্ডবী এটা এতিয়াও পোৱা যায়। 'বৈয়োড়া' শব্দটোৱে কালক্রমত 'বোড়া' ৰূপে পবিত হোরোটো সম্ভ্রত। মঙ্গলদৈব পাতিদৰং গাওঁব ওচবত 'দেৱ মবন' নামব মবানৈখনব অনুবতে 'শিয়ালো বৈষ্ণবব বাড়া' বুলি পবিতচিত ঠাই বেডোশব জাবলী হৈ আছে। মাত্ৰহে কয় সেই জাবলীব ভিত্তবত হেনো এতিয়াও কিবা কিবি, শিয়ালোগোঁসাইব স্মৃতিচিত্র আছে। দিযজ্ঞ আক বোড়া পুণ্ডবীলে এই ঠাইব পবা দূৰব দেড় মাইলব বেচি নয়। এই সফলত সিংবতি হৈ থকা, শিয়ালো বৈষ্ণবব বিষয়ে নানা প্রবাদে শিয়ালো বৈষ্ণবব জন্ম সেই অঞ্চলত হৈছিল বুলি প্রমাণ কবে। স্মৃচগাই করিয়েও এই বিলাক প্রবাদকে জুকিয়াই শিখিছে।

এই ঠাইভোশব তেতিয়া পালবংশীয় বজা মাকব শাসনাবানি আছিল বুলি বুজিবব আন এটা

(৩) কামকপশাসনাবলী, ভূমিকা পৃঃ ২৪

Early History of Kamarupa by K. L. Barua p. 149.

কাণে এই য়ে মহাবাজ্ঞ ধর্মপালব পুত্র, জয়পালব নাম অক্ষয়সিং জয়পাল পুণ্ডবী নামেবে প্রাচীন পুণ্ডবী এটা ইয়াত এতিয়াও আছে। গতিকে পালবংশীয় বজ্ঞাব বাজ্ঞয়ব সময়ত অর্থাৎ খুঃ ১০ম-১১শ শতকত, অসমত বৈষ্ণবধর্মব পয়োভবব বিষয়ে স্বৎসব বা শিয়ালো বৈষ্ণবব কথাটোৱে নতুন আলোক পাত কৰে।

ওঁওঁব বংশতে 'স্মৃতিবন্ধাকব'ব গ্রন্থকাব বেদাচার্য্য উপজিছিল। তেওঁব পিতাক আছিল বিষ্ণুপাধ্যায়। এই ছুটা নাম বা উপাধিয়ে ওঁওঁবিলাক খুঃ ১৫শ শতকব পূর্ৱভূটী লোক বুলি ইঙ্গিত দিয়ে। খুঃ ১৪শ শতকব পবাই অসমত ৱেদ আক বৈদিক বাগবজ্ঞব চর্চ্চা আক ষষ্টিদশ শতাব্দী হৈ আহিছে বুলি বুজা যায়। ওঁওঁবিলাক উভয়ে ৱেদত অভিজ্ঞ আক বৈদিক যজ্ঞাৱহাণত বত আছিল ('বেদে শাৱ্বে চ নিষ্ঠা'; "খ্যাধ্যায়মুক্তঃ যজ্ঞেনে সুমজ্ঞঃ")।

বেদাচার্য্য নামব আগত বয়স্কত 'আরম্ভিক' শব্দটোৱে, তেওঁ শ্রৌতাৱি সম্পন্ন নহলেও যুগ্মায়িব আধান কবি 'আহিতাৱি' হৈছিল বুলি বুজায়। ইপিনে খুঃ ১০ম শতকব শেষ আক ১১শ শতকব আদিভাগব বুলি নির্ণিত, অন্নকন্দনীয়ে তেওঁব শ্রীত 'শ্রায়শ্চিবকরাজম' নামব সংস্কৃত গ্রন্থত আহিতাৱি (সায়িক ব্রাহ্মণ) নাই বুলি স্পষ্টকৈ কৈছে। [কাঃ সঃ সভা পুথি নং ২৯০ স্তৱ্যঃ] তেওঁব এশ বছর আগতো যদি ইয়াত আহিতাৱি থকাব কথা এটা চলি থাকিল হেতেন তেহে অন্নকন্দনীয়ে তেওঁব গ্রন্থত এনে নিঃসঙ্কোচভাৱে আহিতাৱিব অভাব' খোদনা কবিব নোৱাবিলে হেতেন। গতিকে এই কথাব পবাও আমি, বেদাচার্য্যক খুঃ ১৪শ শতকব পববত্তী নহয় বুলি অনুমান কবিব পাৰ্যে' হ'ক।

চতুৰ্থত :—১৫শ শতকৰ মঃ মঃ বাজগুৰু দামোদৰ মিশ্র আৰু বসুন্ধৰ নাৰায়ণ শ্ৰীভট্টাৰ্য্যই স্মৃতিৰত্নাকৰ গ্ৰন্থৰ নামোল্লেখ কৰিছে। এই স্মৃতিৰত্নাকৰ যে বৈদ্যচাৰ্য্যকৃত স্মৃতিৰত্নাকৰ বাহিৰে মান গ্ৰন্থ নহয় এই বিবেকে, আমি নিশ্চিন্দেহ। এই কাৰণেও এই গ্ৰন্থখন ১৪শ শতকৰ পৰ্যন্তই হ'ব নোৱাৰে।

আনহাতে বৈদ্যচাৰ্য্যই ভৱদেৱ, জীমুত্বাহন, শ্ৰীকব অনিৰুদ্ধ ভট্ট আৰু বসুন্ধৰসেনৰ আচাৰ সাগৰাদি, খৃঃ ১৩শ শতকৰ পূৰ্ববৰ্তী গ্ৰন্থকাৰ আৰু গ্ৰন্থৰ নাম উল্লেখ কৰিছে। গতিকে কোনোমতেই এই গ্ৰন্থকাৰক ত্ৰয়োদশ শতকৰ পূৰ্ববৰ্তী বুলি ক'ব নোৱাৰি। এই কাৰণেই সৰ্বসন্মান মহাপণ্ডিত কানে মহাশয়ে এই গ্ৰন্থকাৰৰ সময় ১২৫০ আৰু ১৫০০ ব ভিতৰত বুলি কৈছে। ১৫শ শতকৰ মাজ ভাগৰ মঃ মঃ দামোদৰমিশ্রই এই গ্ৰন্থৰ নামোল্লেখ কৰা বাবে, আমি, এওঁক ১৫শ শতকৰ পূৰ্ববৰ্তী বুলি নিৰণয় কৰিছোঁ। গতিকে ১২৫০ খৃষ্টাব্দৰ পৰা ১৪০০ খৃষ্টাব্দৰ ভিতৰত কোনো সময়ত বৈদ্যচাৰ্য্য, পুৰণি কামৰূপৰ বৰ্তমান মঙ্গলদৈ মহকুমাৰ কোনো ঠাইত উপস্থিত হ'ব বুলি আমি সন্দেহাতীতভাৱে ভাবিব পৰা হৈছে।

পূৰ্বপুৰুষ মহাশয় সঘনসৰ বা শিৱালী-বৈষ্ণৱৰ যি উপাস্ত ভগৱান বাসুদেৱ বিষ্ণু তেৱেই বৈদ্যচাৰ্য্যৰ উপাস্ত কুলদেৱতা আছিল। এই গ্ৰন্থত তেওঁ ভগৱান বিষ্ণুৰ পদ বন্দনা কৰিছে (১)। মঙ্গলদৈ অঞ্চলত 'গোন্ধ চৌপৰী সৱাহ' নামৰ এটা শাস্ত্ৰীয় ধৰ্ম্মসুষ্ঠান স্মৰণা হীত কালৰ পৰাই চলি আছে। তাত আগৰ দিনাখন গপুলি ৩ভগৱান

বাসুদেৱৰ পূজাৰ অধিবেশ কৰা হয়। বাসুগোৱা ওজাপালীৰ সঙ্গীত ইয়াত অপৰিহাৰ্য্য। এইবিধ ওজাপালীয়ে শাস্ত্ৰীয় বাগ আৰু নৃত্যেৰে নিশাব চাৰিওপৰ (গোটেই নিশা) সমজুৱা সকলক আপায়িত কৰে। নিশাটো অনবৰত স্থলি থকাকৈ সৱাহখলাৰ মাজতে দক্ষিণফালে এটা ভেঁটা (সৰিয়হৰ তেলৰ ডাঙৰ টাৰ্ক) স্থলাই তাক দেখিবক সৰ্মণ কৰি দিয়ে। শাস্ত্ৰীয় সঙ্গীত আৰু এনে প্ৰদীপ এই অমুঠানৰ অপৰিহাৰ্য্য অঙ্গ। পিচ দিনাখন আগপৰতে বিষ্ণুৰ পূজা আৰু হোম হয়, তাতো ওজাই গীত গায়। আবেলি ওজাপালীৰ শাস্ত্ৰীয় সঙ্গীতেৰে এই অমুঠান সমাপিত হয়। 'গোন্ধ' কৃত্যটো নিশা চাৰিপৰ বিয়পি চলে কাৰণে ইয়াক 'গোন্ধ-চৌপৰী' বোলা হয়। বিশিষ্ট লোকৰ মুহূৰ্ত্ত, শুদ্ধিক্ৰমৰ লগত বুঢ়োৎসৱ কৰিব নোৱাৰা সকলে, তাৰ বদলি এই 'গোন্ধ-চৌপৰী' সৱাহ কৰে। অস্বাস্থ্য ধৰ্ম্ম-কাৰ্য্যৰ লগতো কোনো কোনোৱে এই অমুঠান কৰে। বাজুৱা ভাৱেও যি কোনো শুভদিনত এই অমুঠানেৰে বাইছে ৱাসুদেৱ বিষ্ণুৰ উপাসনা কৰে। মঙ্গলদৈ অঞ্চলৰ বাহিৰে অসমৰ আন ঠাইত এই প্ৰথা দেখা নাযায়।

আলোচিত স্মৃতিৰত্নাকৰ গ্ৰন্থত এই অমুঠানৰ বাৱস্থা দিয়া আছে। এই অমুঠানক 'বিষ্ণুজাগৰ' বুলি উল্লেখ কৰা হৈছে। ইয়াত যে গান্ধৰ্ব শাস্ত্ৰীয় বিধিতে অস্থিত সঙ্গীত, দীপদান আৰু সাধুসকলৰ ব্যাক্ৰিগাণৰ আৱশ্যক এই কথাও স্পষ্টকৈ কোৱা হৈছে। বিধিতে, এই অমুঠানৰ অঙ্গীকৃত নৃত্যগীতত সকলোৱে বোণ দিব লাগে। গৃহস্থৰ পক্ষে বা সমজুৱাবো বহুতৰ পক্ষে এই শাস্ত্ৰীয় সঙ্গীত যোগান সম্ভৱ নহয়; গতিকে সকলোৱে প্ৰতিনিধিত্ব কৰিবলৈ পুৰোহিতক বণ বণ কৰাব দৰে

(১) ত্ৰিকালোত্তৰপাণানাং স্মৰণা বজ্জনোদয়ঃ।

নৱমৈৰ জগদ্ধাৰে নৰো হৰিধৰাশ্ৰমে। ইত্যাদি—

শক্তি কালি, নৃত্যগীতৰ অৰ্থে ওজাপালীক বণ কৰি দিয়া হয় (১)।

ক্ৰমাৎ জাগৰণ বিধোঃ যেন গজ্জন্তি তত্ত্ব ১৫।
যমেন স্থচিতং তেভ্যাম নবকং যাতনামহম্।
যোনে নৃত্যতি মুচ্যতাঃ পুৰতো জাগৰে হৰ্যোঃ।
প্ৰহুঃ তন্ত্ৰ জানীহি সৰ্গজ্ঞানী পাৰ্শ্বতি।
বঃ পুনঃ হুৰতে গীতং নৃত্যং জাগৰণে হৰ্যোঃ।
ৱাস্তাৎ পৰং হৰীকৃতং মনীয়ত্বক ১৬।
পৰাপৰাপ সংযুক্ত মনকটী বিবক্তিতম্।
শুক্ৰোপচাৰ ৱহিতমুশাসনী সলিভুৰেকম্।
কলিমুক্তং বিশেষণ জাগৰণং ন চ মাধৱম্।
সশাৰঃ আগৰং যন্ত নাতা গান্ধৰ্ব সংযুক্তম্।
সবাস্তং তাল সংযুক্তং সগৌৰং গাৰ্ভিত্বম্ ১৭। ইত্যাদি
[স্মৃতিৰত্নাকৰ]

বিলাসিনী

শ্ৰীবিষ্ণুনাৰায়ণ শাস্ত্ৰী

কাশ্মীৰী কবি দামোদৰ গুপ্তৰ কুটনীমত নামৰ কাব্যত ভাস্কৰবৰ্মাৰ মুহূৰ্ত্ত বিলাসিনী সমন্বিতা হোৱাৰ কথা আছে।

কুটনীমতত, উল্লিখিত ভাস্কৰবৰ্মা কামৰূপাধিপতি প্ৰখ্যাত কুমাৰ ভাস্কৰ নে আন কোনোবা, বিলাসিনী প্ৰেমিকা নে গণিকা আৰু এটো নাম নে, গণিকাৰ পৰ্য্যায়বাচক শব্দ? দামোদৰ গুপ্তই নো কি প্ৰসঙ্গত ভাস্কৰবৰ্মাৰ লগত বিলাসিনীৰ সহমৰণৰ কথা উল্লেখ কৰিবলগীয়া হ'ল—এইবিলাক বিষয়ৰ আলোচনা আৱশ্যক। কুটনীমতৰ শ্লোক আঁকি প্ৰতি শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত দক্ষিণকৈদেৱই পোন প্ৰথমে সকলোৱে গুপ্ত আকৰ্ষণ কৰে আৰু পিছত

ইয়াৰ বাবা সেই কালত অৰ্থাৎ খৃঃ ১৪শ শতকতো অসমত শাস্ত্ৰীয় সঙ্গীত আৰু সামূহিক হৰি গুণ নাম-কীৰ্ত্তনৰ প্ৰচলন আছিল বুলি বুজা যায়। এই গ্ৰন্থত গ্ৰন্থকাৰে ভাগৱত পুৰাণৰ পৰাও নামোল্লেখ পূৰ্বক য়োক উদ্ধৃত কৰিছে। এই গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হলে পুৰণি অসমৰ ধাৰ্মিক আৰু সামাজিক ইতিহাসত বহুত বৰঙণি যোগাব পাৰিব বুলি আমি বিশ্বাস ॥

ডঃ হৰ্যাকুমাৰ ভূঞাদেৱে তেখেতৰ লিখিত উল্লেখ কৰে। বঙলা ভাষাৰ 'আসাৰে কথা ও কাহিনী' নামে সৰু কবিতাৰ পুথিত বিলাসিনীৰ সহমৰণ উপলক্ষ্য কবি শ্ৰীৰামমোহন নাথ ডাঙৰীয়াই 'শেষ নৃত্য' নামে কবিতা লিখিছে। কুটনীমতত বচয়িতা কাশ্মীৰৰ বজা জয়গীড়-বিনয়াদিত্যৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী আছিল। কবিা জগতত তেওঁ দামোদৰ গুপ্ত, দামোদৰদেৱ, ভট্ট দামোদৰ, কপিল দামোদৰ আদি নামেৰে প্ৰখ্যাত। কুটনীমতক কোনো ঠাইত শঙ্কনীমত বোলা হৈছে। মধ্যযুগৰ অনেক কবিৰ বচনাত কুটনীমতৰ উল্লেখ থকাৰ পৰা বুজা যায় যে এদময়ত এই গ্ৰন্থই বিপুল

জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিছিল। স্মৃতিস্মিতাৱলী, কাব্য প্ৰকাশ, কবিত্বভাষণ, পুৰাতন, দুৰ্ঘটনাক্ৰমিক, কবীন্দ্র-বচন-সমুচ্চয় স্বত্বিকুভাৱলী, অলঙ্কাৰ সৰ্গসং আদি গ্ৰন্থত আৰু অমবকোষ আদি কোষ গ্ৰন্থৰ টীকা কুটনীমতৰ উক্তি পোৱা যায়। অসমক ঠাইত আকৌ উক্তি অজ্ঞাত কবিৰ বুলি কোৱা যৈছে; দামোদৰ গুপ্তৰ বুলি কোৱা কোনো কোনো উক্তি বৰ্তমান প্ৰকাশিত কুটনীমতত পোৱা নাযায়। সম্ভৱ উক্তৰ মহাযুগত এই গ্ৰন্থ বিস্তৃত হৈছিল। আধুনিক কালত ১৮৭৭ খৃষ্টাব্দত কুটনীমত গ্ৰন্থে প্ৰকাশ হয়।

কুটনীমত বাহ্যজ্ঞানৰ কামসুৰ্য বৈশয়িক অধিকৰণৰ বহল ব্যাখ্যা স্বৰূপ। বাহ্যজ্ঞানে বৰ্ণনা কৰা গণিকাৰ প্ৰীতিযোগ, গমোপাৰ্জন, কাব্যসুৰত, অৰ্থগমোপায়, নিকাসন, বিশীলপ্ৰতি-সন্ধান আদি বিষয়বোৰ একোটা ঘটনা আৰু আখ্যানৰ মাজেদি বৰ্ণনা কৰি দামোদৰগুপ্তই কুটনীমতক কাব্যৰূপ দিছে। বস্তু নিৰ্দ্ধাৰণত কাম সুৰ্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিলেও, পৰিবেশ, পৃষ্ঠভূমি, চৰিত্ৰ আদি সকলোবিধি সমসাময়িক অৱস্থাৰপৰাই দামোদৰগুপ্তই বাচি লৈছে। কাৰ্য্যকাৰ্য্যৰ উপদেশ থকা বাবে মেঘসুন্দৰই কাব্যাত্মনাবিবেকত কুটনী-মতক 'নিৰ্দেশ কাব্য' আখ্যা দিছে।

এজন বাহ্যজ্ঞানে সকলো বিষয় বাদ দি গণিকা ৱস্ত্ৰিৰ কাব্য এখন লিখাটো আচৰিত যেন লাগিলেও, সময় আৰু পৰিবেশৰ অন্তৰ্বেশ্যে যে তেওঁ কাব্যখন কৰা কৰিছে, তাৰ ইঙ্গিত কল্পন্যৰ বাস্তবজীৱিত পোৱা যায়। কল্পনে কৈছে যে সেই সময়ত কাশ্মীৰৰ বাহ্যপ্ৰাসাদত গণিকাৰ আবিৰ্ভাব দিনে দিনে বাঢ়িছিল, গণিকা বহুদূৰে বাহ্য অন্তৰ্গত হাজ কৰিছিল আৰু সম্ভ্ৰান্ত পৰিৱালৰ আচাৰ্য্য লোক সকল হস্তসৰ্গৰ হৈছিল। এই সামাজিক অৱস্থাৰ

প্ৰতিকাৰৰ বাসনাই দামোদৰ গুপ্তক কুটনীমত লিখাত উৎসাহ যোগাইছিল। কবিৰে নিজেও কাব্য সমাপ্তিত কৈছে—

দামোদৰস্য যঃ শ্ৰুতে কাব্যার্থ পালনেনাসৌ।

নো বন্ধতে কৰাচি বিটু-বেশ্য-পুষ্ক-কুটনীতিবিত্তি।

[যি এই কাব্য শুনি কাব্যৰ উপদেশ পালন কৰে তেওঁ কেতিয়াও বিটু-বেশ্য-পুষ্ক-কুটনী (procureess) আদিৰ দ্বাৰা প্ৰাবন্ধিত নহয়।]

কুটনীমতৰ বিষয়বস্তু আৰু বৰ্ণনা ক্ৰমৰ অলপ আভাসৰ পৰা ভাঙ্গবৰমী—বিলাসিনী প্ৰমাদ বৃত্তান্ত মহায় হ'ব।

বায়ামণী নগৰৰ যালতী নামৰ এজনী গণিকাই বায়-সৌঠৰ প্ৰকট কৰিও নিজ শৰীৰক পণ কৰি বাহ্যত পুৰন সমাগমৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত অৰ্থ উপাৰ্জন কৰিবলৈ অসমৰ্থা হৈ হতাশ মনেৰে গুচৰবে বুদ্ধ বেশ্য বিকৰালৰ গুচৰত উপদেশ আৰু পৰামৰ্শ বিচাৰিলে। বিকৰালাই গুচৰত থকা গাঁৱৰ ভট্টপুত্ৰ চিত্ৰামণিৰ প্ৰাতলৈ আহিবলৈ মালতীক উপদেশ দিলে। বিকৰালৰ উপদেশতে কাব্যৰ আৰম্ভ আৰু সমাপ্তিও ঘটিছে।

বিকৰালাই মালতীক অন্তৰ্ভাগ-শ্ৰোম-জোৰ-অভিমান, ঈৰ্ষা, দুৰী-শ্ৰোমণ, কপট অন্তৰ্ভাগ-বৃত্তি, অৰ্থলভ আৰু নিকাসন এইবিলাক কৰ্মৰ বিশদ বৰ্ণনা আৰু উপদেশ দিলে। লগতে কলে যে চিত্ৰামণিৰ প্ৰতি যে তোমাৰ অন্তৰ্ভাগ অতি প্ৰৱল, তেৱেই যে তোমাৰ জীৱিত-সৰ্বৰ্থ আৰু হেতুৰ বাবে তুমি মন-কৰ্ম, আনকি নিজৰ প্ৰাণো বিলাই দিব পাৰা—এই কথা কৰা, আচৰণ, ইঞ্জিতহেৰে বুজাই দিবা, যাতে গণিকা বুলি তোমাৰ প্ৰতি তেওঁ বিকণ দাৰণা পোষণ নকৰে। তুমি আৰু কৰা যে মানৱ ধৰ্ম অন্তৰ্ভাগে নাবীহুৱণ য়েহ, দয়া, সৰলতা, লক্ষ্য আদি গণিকাৰো আছে— গণিকা হ'ল বুলিয়েই তেওঁলোকৰ অন্তৰ

শ্ৰোম-অনুভূতি নোহোৱা নহয়। আন্তৰিক প্ৰৱল প্ৰেম আৰু অন্তৰ্ভাগৰ আকৰ্ষণত অনেক গণিকাই নিজৰ জীৱন তুচ্ছ জ্ঞান কৰাৰ উদাহৰণ আছে। "এটা সত্য ঘটনা কওঁ শুনা"—বুলি এই আখ্যানটো কৰা।

পাটলীপুত্ৰত পুৰন্দৰ নামে এজন গুণী-জ্ঞানী স্বাভাৱস্থ লোক আছিল। তেওঁৰ পুত্ৰ শূন্যৰ সেন। শূন্যৰ বন্ধু গুণ-পালিত। এদিন শূন্যৰ বন্ধু বৈশ্যে দেশ ভ্ৰমণত ওলাল। বহুত দিন ফুৰাৰ পিছত শূন্যৰ সেনে অৰ্দ্ধ দু পূৰ্ণতৰ সাহায়েশত হাবলতাক লগ পালে। গণিকা-শ্ৰেণী হাবলতাৰ শ্ৰোম পাশত বন্দী হৈ শূন্যৰে তাতে কাল কটাবলৈ ধৰিলে। ইফালে বহুত দিনৰ সুৰত পুৰন্দৰে পুত্ৰকৰ খবৰ পাই পৰা বাহকৰ হাতত গুচেতলৈ পত্ৰ দিলে। পত্ৰ পাই শূন্যৰে কান্দি-কাটি হাবলতাৰ গুচৰত বিদায় লৈ পাটলীপুত্ৰলৈ যাবলৈ ওলাল। শোকত মিত্ৰমানা হাবলতাৱো শূন্যৰক অলপ বাট আগবঢ়াই থবলৈ আছিল। বৰ গছৰ গুচৰত শূন্যৰে হাবলতাক বিদায় দি পিছলৈ গুৰি নোচোৱাকৈ খোজ ললে। (গছ, মৈ, বিল আদিলৈকে শিয়াজৰণ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা গিয়ায়) ইফালে শূন্যৰ বিবহ সহিব নোৱাৰি হাবলতা তাতে গুচেত হৈ পৰিল আৰু মৰিল। সেই বাটেদি অলপ পিছত যোৱা এজন বাটকৰাৰ পৰা শূন্যৰে হাবলতা মৰি গছৰ সলত পাৰি আছে বুলি খবৰ পাই উলটি য়াতি হাবলতাৰ শৰণ-কাৰ কৰি নিজে সন্ন্যাসী হৈ অৰণ্যলৈ গ'ল। সেই বৰ গছ জোপাই আজিও গণিকাৰ অকপট শ্ৰোম আৰু আন্তৰ্ভাগৰ সাক্ষীৰূপে সেই স্বৰূপ কাহিনী ক'ব লাগিছে।

বিকৰালই আকৌ 'ক'লে,—মালতী, এই কাহিনী কোৱাৰ পিছত তুমি ক'বা যে, শূন্যৰে তো হাবলতাক ধন-সৌলত দিয়া নাছিল, দিছিল অন্তৰৰ কাল পোৱা; হাবলতাৱো তাকে পাৰি য়চা হৈছিল

আৰু শ্ৰেয়ত তাৰ বাবেই প্ৰাণ ত্যাগ কৰিলে। এইদৰে কবিৰ পাবিলে ভট্টপুত্ৰ নিশ্চয় তোমাৰ প্ৰীতি আক্ৰম হৈ প্ৰকৃত ধন-সোণ তোমাক দিব। যদি ইয়াতো তোমাৰ অতীত অৰ্থ লাভ নহয়, তুমি নানা কৌশলেৰে ভট্টপুত্ৰৰ মনোৱাজন কৰিবা, এই সকলোবোৰ কৌশল আশাৰূপ ফলপ্ৰসূ নহ'লে, বৰ বন্ধ-বান্ধি উলিয়াই শুল্ক ধৰত ছুই লগাই দি সৰ্ব্বথাৰে যোৱাৰ তাৰ্থেই ধন-সম্পদ আহৰণ কৰিব পাৰিবা।

বিকৰালই আকৌ 'ক'লে—'ভট্টপুত্ৰৰ আকৰ্ষণ স্বাভাৱ কৰিবৰ বাবে তেওঁৰ অন্তৰ্ভাগৰ উত্তৰে কৰি মুক্তিবন্ধাৰ কৰি অস্বাভাৱ প্ৰকাশ কৰিবা। তাৰ পিছত তেওঁ শুনাৰে তোমাৰ মাৰাৰ (procureess) সৈতে তেওঁক দেখুৱাবৰ বাবেই কপট কাঁজিয়া কৰিবা। অৰ্থশালী লোকসকলক এই কেৱল ভট্টপুত্ৰতে আদৰ্শক হোৱা বাবে তোমাক মাৰাই গৰিহণা দিব, তেতিয়া তুমি ক'বা যে অৰ্থ লাভ কৰা তোমাৰ উদ্দেশ্য নহয়, ভট্টপুত্ৰৰ প্ৰেম লাভতে তোমাৰ আনন্দ। তুমি কবা যে ভট্টপুত্ৰৰ শ্ৰোমৰ তুলনাত সকলো অৰ্থসম্পদ নগণ্য।—"ন মূৰ্য্য বয়স্কৰা সকলা।" আৰু ক'বা ভট্টপুত্ৰৰ মিলনত দাৰিদ্ৰ্য্যই বা কি অৰ্থৰ্থই বা কি, প্ৰাসাদ আৰু অৰণ্যৰ পাৰ্থক্য কৈ, স্বৰ্গ আৰু নৰক একে হৈ পৰে। এইদৰে কৈ তুমি যৎ দেখুৱাই তুমি তোমাৰ অলঙ্কাৰ-মাজৰণ সকলো প্ৰাণিকাৰ্হ, মাৰাৰ গায়েল দৰি মাৰি দি—"তোমাৰ ধন অলঙ্কাৰ লোৱা,— ভট্টপুত্ৰই মোৰ সুখণ" এইদৰে কৈ আন ফালে গুচি যাবা।'

'তোমাৰ কথা শুনি আৰু তোমাৰ আচৰণ দেখি তোমাৰ অন্তৰ্ভাগ অক্ৰমিত আৰু শ্ৰোম একান্ত বুলি ভট্টপুত্ৰই ভাবিব। তেতিয়া তেওঁ নিজৰ ধন আৰু জীৱন তুচ্ছ জ্ঞান কৰি সকলো তোমাৰ পাদমূলত

অৰ্ণব কবি। তেতিয়া ক্লান্তিময় আত্মবাগকে আত্মবিক অগ্রবাণ বুলি প্রত্যয় বোরা। ভট্টপুত্রই গণিকার একান্ত প্রেম আৰু অৰুপট আত্মত্যাগৰ উদাহরণবোধ মনতে ভাবি স্মৃতি পাব।'

বিকলাই দেববাট্টৰ (মহাবাট্ট) বুরবাঙ্গ সম্ব-
ভট্ট আৰু বিখ্যাত মন্দিৰৰ মঞ্জৰীৰ উপাখ্যানবোৰে
উপদেশৰ সামৰণি মাৰিছে। এই উপাখ্যানত
মঞ্জৰীয়ে, কেনেটক অলপদিনৰ ভিতৰতে সম্বভট্টৰ
গোমিকা হৈ সৰ্বশৰ শোভন কৰি, পিছত দূৰ কৰি
দিলে, তাকে কোৱা হৈছে। বিকলাই ইয়াৰ দ্বাৰা
স্বাৰ্থসিদ্ধিৰ পিছত ভট্টপুত্রক দূৰ কৰিবলৈ মালতীক
উপদেশ দিছে। এয়ে কুটনীমতৰ সক্ষিপ্ততম
আখ্যান।

ভট্টপুত্রই মালতীয়ে মাকৰ সৈতে কৰা
কাঙ্ক্ষিত তেওঁৰ প্রেমত ভোগ গৈ বিবিলাক
গণিকার আত্মত্যাগৰ কথা মনতে ভাবি শাস্তি
পাইছিল, তাৰ ভিতৰতে বিলাসিনীৰ তনুত্যাগৰ
কথা আছে।

প্রসঙ্গটো এনে—

ইতি বাগবৎ স প্রজ্ঞা চেতসি কুৰুতে কদাচিদেবমিদম্ ।
স্নেহাধিষ্টিতমনসামকিমেহে নাঞ্চি নারীগাম্ ॥ ৫৫৭
জননীং জমুস্বানং বাঞ্ছলোকং রসুনি জীৱং চ ।
পুৰুসবিশেষ সজ্ঞা: সীমন্তিলুপ্তায়া মনুস্বে ॥ ৫৫৮
বণ-শিবসি হতে রজ্জে রজ্জোপম মনুনিৰ্গত প্রাৱণং ।
প্রাপান্, স্নেহোং গণিকান মনুবিদিনা হুতা নাম ॥ ৫৫৯
কালবশেনায়াসীং পপঞ্চা দাশিকাভ্যা: মণিকৰ্ণ: ।

প্ৰেমনোপাগতা রেস্থা। তেইনৈ সমং জগাম ভম্বহম্ ॥ ৫৬০
ভাস্কৰ বৰ্মণি যাতে স্মৰণসতিং বাৰিতাপি ভূপতিনা ।
তচ্ছ্ৰুংখমসহমানা ঞ্জিৱিৱেণ বিলাসিনীং দহম্ ॥ ৫৬১

× × ×
ইয়মপি ময়ি বিহিতাশ্চ। মাতুলচা: কলবিতা-গতাকাপি ।
তাকা। ভবণ—সৰ্বং: প্ৰৱঞ্জিষ্টিতমত্যা সংবেগা ॥ ৫৬৭

[এই কথাই (মালতীয়ে কোৱা) কুনি অহৰাধৰাৰ
ভট্টপুত্রই মনতে ভাবিব পাৰে—

অনন্তৰ ত্ৰেম দুচুৰাৰে প্ৰতিষ্ঠিত হলে নানীৰ
অৰুণীয়া একো নাথাকে। প্ৰিয় পুত্ৰক আসক্তা নানীয়ে
জননী জন্মগামি, আত্মীয়জন অমলিক নিজৰ প্ৰাণকো
তৃণবনে জ্ঞান কৰে। যুদ্ধক্ষেত্ৰত বজ্জ যদৰ্শিত বজ্জদূপ
শিলাগৰৰ দ্বাৰা নিহত হ'লত তেওঁৰ শ্ৰিয় গণিকাই
শোকতে প্ৰাণ ত্যাগ কৰিছিল। তেওঁক মন্থৰ দ্বাৰা
বন্দীকৰণ কৰা হোৱা নাছিল। দাশিকাভ্যা নানী মণিকৰ্ণ
কালবশত পঞ্চ প্ৰাণ হ'লত, তেওঁৰ প্ৰেমাসক্তা বেস্তা
সহমৰণত তীব্ৰীকৈ হৈছিল। ভাস্কৰবৰ্মা বৰ্ণগামী হ'লত
তেওঁৰ বিহৰ ত্ৰুখ নহিব নোৱাৰিব, বজ্জাই বাধা দিয়া
সহৰং বিলাসিনীয়ে অগ্ৰত প্ৰবেশ কৰিছিল।

• * * * *
এই মালতীৰ মেৰ প্ৰতি অহৰাধৰতী। মাংব
কথাত স্মৃত মনেৰে সকলো আভবণ পেলাই থকা
কোবচ কেনিবা গৈছে।]

ওপৰৰ উক্ত তিত 'বাৰিতাপি ভূপতিনা' কথাযাৰ
বেশত অসঙ্গত। স্মৃত বজ্জাই বাধা দিয়াৰ কথাই
মুঠে, আন হাতে অস্ত বজ্জাই বাধা দিয়াৰো কোনো
দস্তাৱতা নাই। সম্ভৱত: বিলাসিনীয়ে বজ্জৰ স্ত্ৰীৰ
আগতে সহমৰণৰ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰিছিল আৰু
বজ্জাই বিলাসিনীৰ সেই ইচ্ছাত বাধা দিছিল; কিন্তু
বাধা নাশায়ি বিলাসিনীয়ে অগ্ৰত প্ৰবেশ কৰিলে।

বিলাসিনী কোনো নায়িকাৰ নাম নইক বিলাসতী
অৰ্থাৎ বেস্তাৰাচক শব্দৰে এই অৰ্থ প্ৰসঙ্গৰ সৈতেও
মিলে। এই প্ৰসঙ্গত নায়কৰ হে নাম দিয়া হৈছে,
নায়িকাৰ নাম নাই। বেস্তা অৰ্থত কৰিয়ে কৰা
ঠাইতো বিলাসিনী শব্দ প্ৰয়োগ কৰিছে। এয়াত
আকৌ প্ৰেমালঙ্কাৰ বাবে বিল (গৰ্ভ) ত বাস কৰা
নাগিনী অৰ্থও কৰা হৈছে।

ভাস্কৰ বৰ্মা এই নামটোৰ বাহিৰে কামৰূপাধি-
পতি ভাস্কৰবৰ্মাৰ কথাই যে ইয়াত উল্লেখ কৰা
হৈছে জানিবৰ উপায় নাই। 'বাৰিতাপিভূপতিনা,
এই কালিক কথাৰ দ্বাৰা ভাস্কৰবৰ্মাই পূৰ্বে বাণ কৰা
বুলি যদি ধৰা হয়, তেন্তে ভাস্কৰবৰ্মা যে এজন বজ্জ
বুজ্জৰ পাৰি; মহলে ভাস্কৰবৰ্মা নামৰ কোনো
বজ্জৰ কথা যে কোৱা হৈছে সেইটোও বুজা
নাযায়।

'ভূপতিনা' শব্দই সমুচ্চয় কৰিছে বুলি ভাস্কৰ-
বৰ্মাক বজ্জা বুলি ধৰিলেও, কোন ঠাইৰ বজ্জা কোনো
উল্লেখ নাই। এই প্ৰোকৰ আগৰ প্ৰোকত 'মণি-
কৰ্ণক' দাশিকাভ্যা বুলি কোৱা হৈছে। কাশ্মীৰী
দামোদৰ গুপ্তৰ এনেকৈ দাশিকাভ্যা আৰু কামৰূপৰ
দৰ্শক সমানেই। একেস্থলত কামৰূপাধিপতি ভাস্কৰ-
বৰ্মাৰ কথাও যদি দামোদৰ গুপ্তই কৈছে, তেন্তে
ভাস্কৰবৰ্মাৰ এটা দেশবাচক বিশেষণ থাকিল হেতেন
বুলি একান্ত আশা কৰিব পাৰি।

আৰু এটা কথা মন কৰিব লগীয়া যে দামোদৰ-
গুপ্তই কেবা ঠাইতো বজ্জত নায়ক-নায়িকাৰ নাম
উল্লেখ কৰিছে, এই সকলোবোৰকেই ঐতিহাসিক
পুৰুষ-নানী বুলি ধৰিব নোৱাৰিব।

মালতীয়ে বিকলাগাৰ উপদেশ লবলৈ গৈ
এইদৰে বিকলাগাৰ প্ৰশংসা কৰিছে। 'সাপোনাব
বুদ্ধি কৌশলত ধনবৰ্মীই নৰ্মলাৰ পানমুগলত সকলো
সমৰ্পণ কৰিছে, সাগৰ দূৰত পুত্ৰ নবলত মনসেনাৰ
শৰণাগত হৈছে, ভট্টপুত্ৰ নবসিংহই মঞ্জৰীৰ প্ৰীতি
বিধান কৰিছে, ভৱদেৱ দীক্ষিতৰ পুত্ৰ শুভসিৰে
কেশৱ সেনাৰ ঘৰ নেবা হৈছে আৰু অস্ত্ৰাশ্ৰ বেস্তা-
সকলেও ইষ্ট লাভ কৰিছে'।

কুটনীমতত বিবিধ প্ৰসঙ্গত চম্পৰ্ণমা, বসুসেন,
লৌকিক দাস, ভট্ট আনন্দৰ পুত্ৰ, কেশৱ স্বামী, প্ৰজু
বাত, বসুদেৱ, সৰ্ব, মধুসূদনপুত্ৰ, সিংহৰাজ,

নন্দিসেনৰ পুত্ৰ, পাশ্চপতাচাৰ্য্য, বাম সেন, জ্ঞানুস্বামী,
ববিদেৱ আদি নায়কৰ নাম আৰু শঙ্কৰসেনা, কমল-
দেৱী, কুম্ভমালা, কুম্ভমলতা, যুগ দেৱী, যাদৱসেনা,
মমথসেনা, চন্দ্ৰৱৰ্ত্তী, শিৱদেৱী, অনঙ্গ দেৱী,
নৰ্মলা আদি নায়িকাৰ নাম আছে। এই-
বিলাক যো ঐতিহাসিক নাম নহয় তাত কোনো
সন্দেহ নাই।

বজ্জ, মণিকৰ্ণ, ভাস্কৰ বৰ্মা আদি পুৰুষ সকলৰ
উল্লেখ একোটা ঘটনা প্ৰসঙ্গত কৰা হৈছে বাবে এই
বিলাকৰ কিছু ঐতিহাসিকতা থাকিবও পাৰে।
বাংস্কায়নেও বৰ্ত্তব্য, কিলা আদিৰ প্ৰায়োগ প্ৰসঙ্গত
কুন্তলবাজ শাক্তকদি শাতবাহন আৰু বাণী মল্লৱতী,
চোলবাজ আৰু গণিকা চিত্ৰসেনা, নবদেৱ আৰু
এজনী নটীৰ কথা কৈছে। ইয়াৰ ভিতৰত শাক্তকদি
শাতবাহন যো ঐতিহাসিক পুৰুষ সি নিমন্ত্ৰেহ।

দামোদৰ গুপ্তই কোন সময়ত কুটনীমত বচনা
কৰিছিল এই কথা সঠিক ভাৱে নিৰ্ণয় কৰিব
পাবিলেও তেওঁৰ কাব্যত উল্লিখিত পুৰুষ দুই এজনৰ
ঐতিহাসিকতা বিচাৰি উলিওৱাত স্মুল্ল হয়।

দামোদৰ গুপ্তই নিজেই কৈছে—'ইতি স্ত্ৰী
কাশ্মীৰ মহামগম মহীমণ্ডলবাজ জয়পীড় মঞ্জিৰবৰ
দামোদৰ গুপ্তবিচিত্ত: কুটনীমতঃ সমাগম্'।

কল্যাণেও কৈছে—

স দামোদৰগুপ্তাখাং কুটনীমত কাৰিণম্ ।
কৰি: কৰিং বলিবিৰ ধূৰ্ব্বাণী সচিবং ব্যাথাং ॥

[তেওঁ (জয়া পীড়) কুটনীমত বচয়িতা
দামোদৰ গুপ্ত নামে কবিক, বলিদেৱ শঙ্কাচাৰ্য্যক নিযুক্ত
কৰাৰ ধৰে, প্ৰধান মহী নিযুক্ত কৰিছিল]

কল্যাণৰ "কুটনীমত কাৰিণম্" এই উক্তিৰ পাৰা,
এনে অৰ্থ কৰিব নালাগিব যে, কুটনীমত বচনা কৰাৰ
পিছতহে জয়পীড়ৈ দামোদৰ গুপ্তক প্ৰধান মহী
পাতিছিল। কল্যাণ দামোদৰ গুপ্তৰ তিনি শতিকাৰ

পিঞ্চ লোক, তেওঁৰ বাবে দামোদৰৰ গ্ৰন্থৰচনা, মগ্নিত
গ্ৰন্থ চুয়োটাই অসীত কাৰণ ঘটনা বাবে এইদৰে
উল্লেখ কৰাত কোনো প্ৰকাৰ অসঙ্গতি নাই।

জয়পীড়ৰ বাজৰকাল সাধাৰণতে যুঃ ৭৭২—৮১৩
লৈ ধৰা হয়। জয়পীড়ে বাজৰৰ আৰম্ভণিতে
দামোদৰক মন্ত্ৰী নিযুক্ত কৰিছিল বুলি ধৰিলে অষ্টম
শতিকাৰ চতুৰ্থ পাদ হয়, আৰু মন্ত্ৰী হৈ থাকোঁতে
গ্ৰন্থ বচনা কৰাৰ কথা উল্লেখ থকা বাবে, পিঞ্চৰ ১৩
বছৰ বাদ দি, মুঠতে অষ্টম শতিকাৰ চতুৰ্থপাদ
আৰু চমুগ্ৰাই ধৰিলে অষ্টম শতিকাৰ শেষ দশক
কুটনীমত বচনাৰ কাল বুলি ধৰিব পাৰি।

কুমাৰ ভাস্কৰ বৰ্মাৰ মৃত্যুৰ সঠিক তাৰিখ প্ৰস্ৰাৱ
নাই যদিও যুঃ ৬৫০ বা ৬৫৮ৰ উচৰি সময় তেওঁৰ
মৃত্যুৰ সময় বুলি ধৰিব পাৰি। ৬৪৮ খৃষ্টাব্দত
হৰ্ষবৰ্দ্ধনৰ মৃত্যু হোৱা আৰু তাৰ এবছৰৰ পিছত চীন
পৰিত্ৰাঙ্কক গ্ৰান্ন হিউৱেনে চি ভাবতলৈ আহি
হৰ্ষবৰ্দ্ধনৰ সিংহাসন দখল কৰোঁতা অৰুণাশ্বৰ হাতত
অপমানিত হয়। এই চীন পৰ্যটকজনৰ দ্বাৰা গৈ
ভিত্তান্তৰ পৰা এটা বিপুল বাহিনী আনি অৰুণাশ্বৰ
ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰোঁতে কুমাৰ ভাস্কৰৰ আত্মকূল্য
লাভ কৰিছিল। গতিকে অসমতঃ ৬৫০ খৃষ্টাব্দলৈকে
যে ভাস্কৰ বৰ্মা জীৱিত আছিল—এইটো নিসন্দেহে
ক'ব পাৰি। আনহাতে ৬০৬ খৃষ্টাব্দত হৰ্ষবৰ্দ্ধন
পানেদৰৰ সিংহাসনত বহি গোড়েশ্বৰ শশাঙ্ক বিৰুদ্ধে
যুদ্ধাৰো কৰি আনহাতে, কামৰূপাধিপতি কুমাৰ
ভাস্কৰৰ দূত হংসবেগে উপঢৌকন লৈ গৈ বাটতে
হৰ্ষক লগ দৰি মিত্ৰতা স্থাপন কৰে। গতিকে ৬০৬
খৃষ্টাব্দৰ আগতে, (৬০০ গুঃত) কুমাৰ ভাস্কৰ ৰাজ্য
পাটত বহিছিল। ভাস্কৰ বৰ্মাৰ কৰ্মক্ষেত্ৰে ৰাজত্ব
কৰা আদি কথাই চাই, কুমাৰ ভাস্কৰ নিচেই কম
বয়সতে ৰাজপাটত বহিছিল বুলি ক'ব নোৱাৰি।
গতিকে ভাস্কৰ বৰ্মাৰ সিংহাসন আৰোহণৰ বয়স

কমপক্ষেও বিশ বছৰ ধৰিলে, ৰাজত্বকাল পঞ্চাশ
বছৰৰ সৈতে মৃত্যুৰ সময়ত তেওঁৰ বয়স (২০ + ৫০)
= ৭০ সন্তৰ বছৰ হয়। সন্তৰ বছৰীয়া এজন
বজাৰ পক্ষে দামোদৰ গুপ্তই উল্লেখ কৰা ধৰণৰ
গণিকা-প্ৰীতি সহজ্ঞে বিশ্বাস যোগ্য নহয়।

জয় পীড়ৰ বাজৰকাল সম্বন্ধেও সন্দেহ নোহোৱা
নহয়। ৰাজত্ববন্দিনীত থকা সময় সংশোধন কৰি
৩০ বছৰ যোগ দি আক্ষিকালিৰ ঐতিহাসিক সকলে
এই সময় দেখুৱাইছে। গতিকে জয়পীড়ৰ মৃত্যু
সময় ৰাজত্ববন্দিনী মতে ৭৮২ বা ৭৮৩ খঃ হয় গৈ।

ইয়াৰ বাহিৰে অন্যত্ৰ কিছুমান গৌণ সূত্ৰৰ
ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিলে জয়পীড়ৰ বাজৰকাল সপ্তম
শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধ পাইগৈ। সেই সূত্ৰ বিলাকৰ
কথা সংক্ষেপে উল্লেখ কৰা হ'ল।

(১) চীন পৰ্যটক হিউ চিঙে যুঃ ৬৭০ৰ পৰা
ভাৰত ভ্ৰমণ কৰে আৰু খৃঃ ৬৭১—৬৭১ত কাশ্মীৰলৈ
আহে। হিউ চিঙে কাশ্মীৰৰ ৰজা জয়াদিত্যই
ব্যাকৰণ গ্ৰন্থ সূত্ৰগ্ৰন্থি বচনা কৰে বুলি উল্লেখ কৰিছে।
জয়াদিত্যৰ মৃত্যু ৬৯০ খঃ ত বুলি তেৱেই কৈছে।
(*System of Sanskrit grammar by S. K. Belvalkar P 35*)

(২) জয়াদিত্যই বামনচাৰ্য্যৰ সৈতে লগলাগি
কাশিকা বৃত্তি বচনা কৰে। জয়াদিত্য আৰু জয়
পীড় একে জন ৰজা। আদিত্য আৰু পীড় বা
আপীড় নামৰ শোমাংগ মাজ। কাশিকা বৃত্তিয়েই সূত্ৰ
বৃত্তি। জয়পীড়ে কাশ্মীৰত মহাভাৰ্য্যৰ চৰ্চা প্ৰচলন
কৰাৰ কথা ৰাজত্ববন্দিনীতে আছে।

দেশাশ্বৰাদাগমবা বাচৰুণাং ক্ষমা পতিঃ।
প্ৰাৱৰ্ত্তত বিধিঃ মহাভাৰ্য্যঃ স্বমগলে।

(৪ ৬৩৫ বা তা)

[তেওঁ আন দেশৰ পৰা আচাৰ্য্য অনাই নিযু
বাজ্যত বিপুল মহাভাৰ্য্যৰ পুনঃ প্ৰবৰ্ত্তন কৰে।]

বামনাচাৰ্য্য তেওঁৰ সভাকবি হৈ থাকোৱা উল্লেখ
আছে—

মনোৰথঃ শংখদন্তচটকঃ সন্ধিমামন্তব্য।

বহুবুঃ কবয়স্তুস্ত বামনাত্মসু মিত্ৰিণঃ।

(৪৪৯৬) বা. তা.

মহাভাৰ্য্যৰ বৃত্তি বচনা কৰা বাবেই জয়পীড়ক
পাৰ্শ্বিনিৰ তুল্য বোলা হৈছে—“শ্ৰীজয়পাদভেদস্ত
পাৰ্শ্বিনেশ্চ কিমস্বনম্।” (৪৪৯৯ বা. তা.)
কবি মাথোঁ জয়পীড়-বামনচৰিত পাৰ্শ্বিনি বৃত্তিৰ
কথা উল্লেখ কৰিছে।

গতিকে হিউচিঙৰ প্ৰথমৰণ ওপৰত জয়পীড়ৰ
মৃত্যু কাল ৬৮০ খঃ বুলি কোৱা সম্ভৱ আৰু সেইবাবেই
বাজৰকাল যুঃ ৬৩২—৬৫৯ বা ৬৮০ লৈকে।
একত্ৰিশ বছৰ ৰাজত্বকাল ধৰিলে ৬২২—৬৫৬ যুঃ
লৈকে হয়।

(৩) চীন পৰ্যটক হিউৱেনে চাং কাশ্মীৰলৈ
গৈছিল। কাশ্মীৰত তেওঁ লাভ কৰা আৰ্হিৰ কথা
‘লাইফ’ আৰু পৰ্যটকৰ বিৱৰণীত আছে, কিন্তু বজাৰ
নাম নাই।

সংক্ষেপে পশ্চিমাশাৰ্য্য লক্ষ্মণদেৱৰ বচনঃ।

দেশে ধৰ্মোত্তৰাচাৰ্য্যঃ শ্ৰাবিষ্টঃ সাক্ষমস্তুতঃ।

এই শ্লোকৰ অনুবাদত ‘ ৰজিত সিঃ পণ্ডিতে
‘ধৰ্মোত্তৰাচাৰ্য্য’ৰ “Master of the law” অৰ্থ
কৰিছে। লগতে পাদটীকাত তেওঁ কৈছে সম্ভৱ
এই শ্লোকত হিউৱেনে চাংৰ কাশ্মীৰ প্ৰৱেশৰ কথা
কোৱা হৈছে। (Translation of Rajatarangini
by R. S. Pandit)

হিউৱেনে চাং ব্যক্তিৰ নাম নহয়, দীক্ষাৰ নাম।
তাৰ অৰ্থ হ'ল মাত্ৰাৰ (আচাৰ্য্য) অৱ দি ল
(ধৰ্ম) ; গতিকে সংস্কৃত প্ৰতিশব্দ ধৰ্মোত্তৰাচাৰ্য্য বা
ধৰ্মোত্তৰাচাৰ্য্য। হিউৱেনে চাং ৬৯৯ যুঃ ত কাশ্মীৰলৈ
যায়।

(৪) কবি ময়ূৰ পুত্ৰ শব্দক। ময়ূৰ বাণ
ভূত্ব কনিষ্ঠ সমকালিক। আনহাতে শব্দক কাশ্মীৰ
ৰাজ অজিতাপীড়ৰ সমকালিক। সাৰাৰচৰ পুত্ৰীত
সময়মতে আজিতাপীড়ৰ বাজৰ কাল যুঃ ৮১০—৮২৯
যুঃ লৈ। এইদৰে শব্দক বাণ-বহু ময়ূৰ পুত্ৰ হ'ব
নোৱাৰে; কিন্তু জয়পীড়ৰ সময় যুঃ ৬২২—৬৫৬
ধৰিলে, আজিতাপীড়ৰ সময় যুঃ ৬৭৮—৭১৩ হয়।
তেতিয়া বাণ-ময়ূৰ-শব্দকৰ সম্বন্ধ বন্ধা পাবে। নহ'লে
অন্ত ময়ূৰ আৰু অন্ত এজন শব্দক বিচাৰি উলিয়াব
লগাত পাব।

(৫) বাণভূত্ব কান্দৰ্বীৰ নায়ক চম্পাপীড় তাৰা-
পীড়ৰ পুত্ৰ। পীড় বা পীড়াই নাম সংস্কৃত সাহিত্যত
বিৰল। গতিকে বাণভূত্বই বহল ভ্ৰমণৰ দ্বাৰা
কাশ্মীৰৰাজ পৰিয়ালৰপৰা এই নাম গ্ৰহণ কৰাটো
সম্ভৱপৰ। কাশ্মীৰ ৰাজ চুল্লভকে প্ৰথমে তেওঁৰ পুত্ৰৰ
নাম চম্পাপীড় আৰু তাৰাপীড় বাবে। প্ৰচলিত
চিহ্নত চুল্লভকৰ সময় যুঃ ৬১৬—৬৭৬ যুঃ লৈ।
এনে হলে বাণৰ পক্ষে এই নাম গ্ৰহণৰ সম্ভাৱনা নাই।
জয়পীড়ৰ সময় যুঃ ৬২২—৬৫৬ ধৰিলে, চুল্লভকৰ
সময় হ'ব যুঃ ৫২২—৫৪২ লৈ। আৰু তেতিয়া
বাণে এই নাম ছটা তেওঁৰ কাব্যত গ্ৰহণ কৰা
সম্ভৱপৰ হ'ব পাৰে। অৱশ্যে কান্দৰ্বীৰ পৰাও
চুল্লভকে নাম ছটা ল'ব পাৰে। কিন্তু সাধাৰণতে
প্ৰখ্যাত ৰজা আৰু ৰাজসূত্ৰৰ নাম হে কৰিমকলে
নিজ কাব্যত গ্ৰহণ কৰে।

এইদৰে জয় পীড়ৰ সময় আগুৱাই গ'লে, তেওঁৰ
মন্ত্ৰী দামোদৰ গুপ্তৰ সময় আৰু কাব্য বচনাৰ
সময়েৰে আগুৱাই যাব। ভাস্কৰ বৰ্মাৰ মৃত্যু যুঃ ৬৫০
ত ধৰিলে আৰু দামোদৰ গুপ্তৰ কাব্যবচনা তেওঁ
জয়পীড়ৰ মন্ত্ৰিৰ কৰা কালৰ আগছোৱাত ধৰিলে,
কুটনীমতত ভাস্কৰবৰ্মা বিলাসিনী প্ৰথম উল্লেখৰ
সম্ভৱনা নাই। যদিহে জয়পীড়ৰ ৰাজত্বৰ শেষ ভাগত

(খ: ৬০০—১৯৬ লৈ) দামোদৰ গুপ্তই কাব্য বচন কৰে, তেনেহ'লে এনে এটা ঘটনাই ঠাই পাবও পাৰে। কিন্তু তেজিয়াও ঘটনাটো অস্বীকৃত নহৈ সমকালিক হৈ পৰে।

কৃষ্ণীমতত উল্লিখিত ভাস্কৰবৰ্মা সঙ্ঘৰ ঐতিহাসিক পুস্কয় নহয়, কাপকপাৰিপতি ভাস্কৰবৰ্মা

সৈতে অভিন্ন হোৱাৰ কোনো প্ৰমাণ নাই। এনে অৱস্থাত বিশেষ নিৰ্ভৰ যোগ্য প্ৰমাণ নোহোৱাকৈ সপ্ততি পব ব্ৰজ কুমাৰ ভাস্কৰৰ গণিকা প্ৰীতিৰ কথা অধ্যাত্মিক হৈ পৰে। ওপৰত দেখুওৱা মতে জয়াপীড়ৰ সময় উজ্জ্বাই গ'লে, দামোদৰ গুপ্তই কুমাৰ ভাস্কৰৰ মৃত্যুৰ কথা উল্লেখ কৰাবোৱা সম্ভাৱনা কমি যায়

পুতলা-নাচ

অধ্যাপক—শ্ৰীছবিলাখ শৰ্মা দলৈ

গ্ৰীচ আদি দেশৰ নিচিনা প্ৰাচীন কালত ভাৰতবৰ্ষতো দেৱ-দেৱীৰ সমৃদ্ধ স্তুতি গীতৰ সৈতে নৃত্য কৰাৰ প্ৰমাণ আছে।^(১) প্ৰাচীন অসমত প্ৰচলিত ওজাপালি নৃত্য, দেওধনী নাচ আদিকে ইয়াৰ অধুকৰ বুলিব পাৰি। ইয়াৰ উপৰিও ভাৰবীয়াৰ অভিনয়, ঢুলীয়াৰ ভাও আদিৰ নিচিনা পুতলানাচো অসমত প্ৰচলিত এবিধ প্ৰাক্ শব্দৰী প্ৰসিদ্ধ অস্থান।

প্ৰাচীন কালত ভাৰতবৰ্ষতো পুতলা-নাচৰ

প্ৰচলন থকাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়।^(২) আনকি জাৰ্মান পণ্ডিত ডাঃ পিছেলে (Dr. Pischel) মতবাদ দাঙি ধৰি গৈছে—ভাৰতীয় নাট্য-সাহিত্যৰো

(২) ঈশ্বৰঃ সৰ্গকৃতানাং জ্ঞেয়ক্ৰেইছ্ৰিন্ তিষ্ঠতি।

আমহন্ সৰ্গকৃতানি যথাক্ৰমাণি মাযথা।

গীতা, ১৮,৩১

শাৰদ ভাষ্ক—“.....যথা দৰ্শকত পুৰুষাধীনি যথাক্ৰমাণি মাযথা ত্বুদনা আমহন্ তিষ্ঠতীতি সম্বন্ধঃ।

শ্ৰীৰ যামী—“.....যথ, শাক্যমহাক্ৰমাণি কৃত্তিমায়ি কৃতানি হৃদ্যাবো লোকৈ ভ্ৰামহতি তৰ্হিতার্থঃ.....”।

সাত্বত্বান কৰাসীৰ যোগক্ষেমং মমচ্ছতী।

ঈশ্বৰ হি বশে লোকো বোষা দাকমহী যথা।

(ছাণ্ডবত, ১৯।৭)

অনীৰবোহুঃ পুৰুষো ভবাস্চে বহুতো।

দাকমহী বোষা।

ধাৰা: কু তিষ্ঠ বশে ক্ৰেচাহব তথাযৰ ষং

অৰণে ধুতেহহম্—মহাভাৰত, ৯।৩১।

(১) পাৰশ্বাসৈঃ ৰবিতমেবলান্ধজ নীশাবধূতৈঃ
বয়ঙ্ক্ৰাণবতিত বনিতিন্চামহৈঃ ক্ৰাঃ৩ঃ৩ঃ।
বেপ্ৰাখতো নখপলমুখান্ প্ৰাণা বধাঃবিন্ধু
অমোক্ষাঙ্গে বহি মধুকৰ শ্ৰেণিলীধীন কটাঞ্চান্।
মেঘদূত, পূৰ্ববেধ, ৩৬

পুৰি পুতলা-নাচেই ()। পুৰনি কালৰ পৰা অসমতো পুতলা-নাচৰ প্ৰচলন আছে। শঙ্কৰদেৱৰ ঠিক কিমান আগৰ পৰা অসমত পুতলা-নাচৰ প্ৰচলন আছিল, তাৰ সঠিক প্ৰমাণ দিব পৰা নগলেও শঙ্কৰদেৱৰ দিনত যে ইয়াৰ প্ৰচলন আছিল, এই কথা পণ্ডিতসকলে কয়। (৪) পুতলা-নাচেও অলপ নহয় অলপ অসমীয়া নাটৰ উৎপত্তিত সহাঁৰি যোগোৱা সম্ভৱ যদিও বিশেষ আৰু প্ৰধান ভাবে ওজাপালি অস্থানৰ আদৰ্শত, সংস্কৃত নাটকৰ ছাঁত শঙ্কৰদেৱৰ হাতত ই গঢ় লৈ উঠে।

পুতলা-নাচৰ বায়ন আৰু ওজাপালিৰ ওজাজনব আদৰ্শত অসমীয়া নাটৰ সূত্ৰধাৰ চৰিত্ৰই গঢ় লোৱা বুলি ভাবিবৰ অৱকাশ আছে। সংস্কৃত নাটকৰ সূত্ৰধাৰৰ অধুকৰণত এই চৰিত্ৰই “সূত্ৰধাৰ” নাম আৰু কিছু কাৰ্য্য ভাৱ লৈ অসমীয়া নাটত সোমালেও, ওজাপালিৰ ওজা আৰু পুতলা-নাচৰ বায়নৰ কাৰ্য্যক্ৰমৰ অন্বকৰণতহে বেছি কাৰ্য্য-তৎপৰ হৈ অস্থায়ী নাটৰ অপৰিহাৰ্য্য অঙ্গ হৈছে যেন অনুমান হয়। ইয়াৰ প্ৰমাণৰ কাৰণেও পুতলা-নাচৰ অভিনয় কেনেকৈ হয় আৰু ইয়াৰ বায়নৰ কি কাৰ্য্যক্ৰম—এই কথা জানিবৰ প্ৰয়োজন হৈ উঠে।

পুতলা-নাচৰ একোটা দলত সাধাৰণতে পাঁচ জন মানুহ থাকে। ইয়াৰ এজন বায়ন, এজন দাইনী পালি, দুজন পালি আৰু এজন পুতলা-নচুৱাওতা। পুতলা নচুৱাওতাজন মগৰ ভিতৰত থাকে, তেওঁৰ উপস্থিতিৰ কথা বাটজে গন নাপায়। এইজন মানুহ বৰ চতুৰ, তেওঁৰ কাৰ্য্য ভাৰো অতি গুৰুতৰ। তেওঁৰ আঁতৰ থাকি মগৰ হাতেৰে পুতলা

নচুৱায়—কেতিয়াবা এটা, দুটা আৰু সময় বিশেষে একেলগে তিনি চাবিটাও। লগে লগে মুখেৰে তেওঁ পোঁপা বজাই বিভিন্ন পুতলাৰ, বিভিন্ন বসত, বিভিন্ন মাত উলিয়ায়। অৰুল এয়েই নহয়—প্ৰয়োজন অনুসৰি পুতলাক তেওঁ হুৱায়, কন্দুৱায়, বীৰৰাজ দৰুপোৱায়, কাহিল অৱস্থাত ইনিনি-বিনিনি কৰোৱায়, ধমু-শব, গদা-তৰোৱাল আদিৰে যুদ্ধ কৰায়, যি মৰিব লগে তাক মৰায়, যি জয় হব লগে তাক জয় কৰায়। এইদৰে পুতলাবোৰৰ প্ৰবেশ-প্ৰস্থান, কাৰ্য্য-কলাপ, কথোপকথন আদি সকলো ভাৱ ভিতৰত থকা এই একেজন মানুহৰ গাত থাকে। যিজন বায়ন, তেওঁ গীত-নাচত পটী। তেওঁৰ মূৰত বিশেষ ধৰণৰ পাণ্ডুৰি, কঁকালত দীঘল চুৰিয়া, গাত আঠুলৈকে ওলাব পৰা চোলা আৰু তাৰ ওপৰত চাদৰ। হাতত গৈবৰ লৈ নাচি নাচি বাহিৰত (মগৰ একাধে দৰ্শক মগলীৰ সমৃদ্ধত পালি কেইজনৰ বৈৰতে তেওঁ থাকে) তেওঁ হাতৰ মুদ্ৰা দি গীত পদ লগাই দিয়ে। পালিকেইজনে খোল-তালৰ স্তবত তাক ধৰে। এই গীত-পদবোৰে পুতলা নাচৰ কাহিনীটো মগত পুতলা নাচৰ গতি-বিধি লক্ষ্য কৰি, তাৰ লগত মিল পৰি, অফালৰ পৰা প্ৰকাশ কৰে। এটা বা দুটা পুতলা আহি মগত বহাৰ পাছৰ পৰা আন পুতলা আহালৈকে, নাইবা এটা দৃশ্য শেষ হোৱাৰ পাছৰ পৰা আন এটা দৃশ্য আৰম্ভ হোৱালৈকে এই সময় খিনিৰ ভিতৰত এই গীতবোৰ গোৱা হয়। গীতবোৰৰ বিভিন্ন স্থৰে পুতলাবোৰৰ ভিন্ন ভিন্ন বস আৰু অনুভূতি প্ৰকাশ কৰি যায়। মাজে মাজে, অৰ্থাৎ মগত পুতলাৰ কাৰ্য্য কালত (কথোপকথন বা যুদ্ধ-বিগ্ৰহ আদি কাম বেতিয়া চলি থাকে) সিহঁতৰ কাৰ্য্যবোৰ দৰ্শকৰ মনত বেছি স্পষ্ট হ'বৰ কাৰণে কেবা বৃদ্ধি তেওঁ ওজাপালিৰ দৰে দাইনী পালি

(৩) Indian Theatre, by C. B. Gupta. Page-11.
(৪) অৰ্ঘ্য নাট, Intro, Page IX by Dr. B. K. Barua.

লগত সেইবোৰ ব্যাখ্যা কৰে। পুতলাৰ নিজ মুখেৰে প্রকাশ হোৱাৰ উপৰিও এই গীতপদবোৰৰ মাজেদিয়ো পুতলা-নাচৰ অভিনয়ৰ কাহিনীটো প্রকাশ হয়, আৰু দৰাচলতে এই বায়নজনৰেই ইয়াৰ ঘটনা-সূত্ৰভাগ গুনিব পৰা শেষলৈকে এই অংশলীত ধৰি থাকে। দাইনা-পালিজনৰ কাম প্ৰায় ওজা-পালিৰ দাইনা পালিৰ নিচিনা। বাকী পালি দুজনৰ এজনৰ হাতত খোল আৰু বাকীজনৰ হাতত তাল থাকে।

পুতলা-নাচৰ অভিনয়ৰ কাহিনী সাধাৰণতে বামায়াণৰ ভিতৰুৱা। বামৰ বনৰাশ, সীতা হৰণ, বালীবধ, বাৰণ-বধ, বামৰ অশ্বমেধ বজা অৰিবেই ইয়াৰ কাহিনী হিচাপে লোৱা দেখা যায়। ভাগবতৰ চুই এটা কাহিনীও এই উদ্দেশ্যে লোৱা বুলি শুনা যায়। মূলৰ পৰা কাহিনীবোৰ পুতলা-নাচৰ অভিনয়ৰ উপযোগীকৈ লোৱা হয়। অভিনয়ৰ লগে লগে বায়ন আৰু পালিবোৰকো যোৱা গীত-পদবিলাকে তেওঁলোকে উপযোগীকৈ বচনা কৰি লোৱা। উদাহৰণ স্বৰূপে কেই ফাঁকিমান পদ এই ঠাইত তুলি দিয়া হ'ল। উজ্জবেশী বাণে হৰণ কৰি নিয়া সময়ত সীতা দেৱীয়ে ক'ব। এই বিনিমি :

হা হৰি বিদি মই বিপদে পৰিলে।
 লক্ষণৰ কথা মই কৰ্ণে নুশুনিলো।
 কৈক গেল আশী যোব দেৱৰ লক্ষণ।
 বিপদে পৰিছো মই ক'ব পৰিত্ৰাং।
 এতিয়াই আহি মোক বাখা ধনু ধৰি।
 হাকুলে বাকুলে কান্দে জনক জীয়াৰী।
 ৰথিকুলে ক্ষয় ধৰি পৰিলো হুৰ্গা কুলে।
 সেইবাবে বিখাতাই লিখিলে কপালে।
 কি কৰিলো, কি কৰিলো, বিপদে পৰিলো।
 দেৱৰ বাধা মই কিয় নুশুনিলো। ইত্যাদি

আজি কালিও অসমৰ কোনো কোনো ঠাইত বিশেষকৈ নলবাৰী অঞ্চলত পুতলা নাচৰ প্ৰচলন বিশেষভাৱে চলি আছে। পুঞ্জ সাহাৰবন্তো কথাই নাই, সুৰা সুক নানান উপলক্ষ্যক কেন্দ্ৰ কৰিও গাঁৱে-কুৰ্বে ইয়াৰ অভিনয় হৈ থাকে। আমি নিজেই পুতলা-নাচৰ অভিনয় বহুত বাৰ দেখিছো। বৰ্ত্তমান সময়ত নলবাৰী অঞ্চলৰ কেইবাখনো গাঁৱত কেইবাটাও বাবসায়ী পুতলা নাচৰ দল আছে। আমি শুনিছো (৫)—নলবাৰী অঞ্চলৰ পুতলা-নাচৰ দলবোৰৰ ভিতৰত পকোৱা মৌজাব মোওখণি গাঁৱৰ শ্ৰীমূৰ্ত্তি হৰিনাম ডেকাৰ একে দেউ মৌজাকে গিমেলাবাৰী গাঁৱৰ শ্ৰীমূৰ্ত্তি গোপীকান্ত মালাকৰ দল বেছি বিখ্যাত। ইয়াৰ ভিতৰত প্ৰথমজনৰ ঘৰখন এই বিজাত (পুতলা নাচ) বেছি পুৰণি। তেওঁৰ ঘৰখনে হেনো, তেওঁলোকে গম পোৱাৰ ভিতৰত, আটেন বহুৰ আগৰ পৰা বাশাছকমে পুতলা-নাচ দেখুৱাই আহিছে; তাৰ আগৰ কথা সঠিককৈ নাজানে।

বিশেষকৈ কলাৰ সাধনা, চৰ্চ্চা আৰু উপভোগৰ ফালৰ পৰা অসমত পুতলা-নাচৰ মূলা বহু ওপৰত। কুঁহিমালাৰ নাম নানা। কণৰ পুতলাবোৰ কাটি ঠিক ক'ব, তাত উপযুক্ত বং, অলঙ্কাৰ আৰু সাজপাৰ দিয়া, বিশেষ বুদ্ধি-নৈপুণ্যৰধাৰা মজত সিঁহতক নুহুৱা, বোক্ষ কঢ়োৱা, কথা কোৱা আৰু বায়ন আৰু পালিসকলৰ নামা বস, নামা তালত ক'ব। গীত-বাজনা—এই সকলোবোৰ কলাৰ সাধনা, আৰু চৰ্চ্চাবেই পৰিচয়। সময়ৰ হাত বুলনিত আন আন কলাৰ নিচিনা পুতলা-নাচেও অবশ্যে ক্ৰমে মাজিত হৈ আহিব পাৰে, ইয়াক হুই ক'ব। টান।

(৫) চামতা হাইস্কুলৰ শিক্ষক বন্ধু শ্ৰীমূৰ্ত্তি বোধীদেৱী হুমাৰ ল'খাৰ চিঠিৰ পৰা বিশেষ ভাবে জানিছো।

ভোজ

অনীন্দপ্ৰসন্ন বৰা

প্ৰাচীন ভাৰতীয় সাহিত্যৰ প্ৰৱাহ আৰু পৰম্পৰাত কলামৌৰী নৃপতি সকলৰ পৃষ্ঠপোষকতা আৰু অৱদানৰ কাহিনী এক শ্ৰবণীয় অধ্যায়। ভাৰতীয় ঐতিহ্যৰ ইতিহাসত এই অধ্যায়ে এক সৌৰ্য পূৰ্ণ স্থান অধিকাৰ কৰি আছে। প্ৰাচীন সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ লগত চাৰ্নিনাকি থকা সকলৰ ই সহজেই অনুমেয়। অশোক বিক্রমাদিত্য, হৰ্ষবৰ্দ্ধন প্ৰভৃতি নৃপতিসকলৰ ভাৰতীয় সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি নিষ্ঠা আৰু বৰঙণিৰ কথা কলামৌৰী সকলে সহজে নাপাৰহে। এই নৃপতি সকলৰ লগত আৰু এজন ৰিড্ৰেছাৎসাহী আৰু প্ৰতিভাশালী নৃপতিৰ নাম আমি অকুণ্ঠচিত্তে শ্ৰবণ কৰিব পাৰোঁ। বিজয়ৰ কলাপ্ৰিয়তা আৰু সাহিত্য-সাধনাৰ লগত আমাৰ অধিকাংশবেই পৰিচয় ঘটা নাই। ইতিহাসৰ এই অগ্ৰেতিম প্ৰতিভাশালী নৃপতিজনৰেই হৈছে ভোজ—যাৰ নামৰ লগত লোক-জীৱনৰ আলোক উদাৰ ভাবনা আৰু সাহিত্য-নিষ্ঠাৰ সাক্ষৰ জড়িত হৈ আছে। ভোজ ভাৰতীয় ইতিহাসৰ এজন অসাধাৰণ জানী, মহান বিশ্বাস আৰু লোক-পূজিত সম্ৰাট। বিক্রমাদিত্যৰ বাহিৰে এনে শক্তিশালী ব্যক্তিৰ সম্পূৰ্ণ নৃপতি সচৰাচৰ দৃষ্টিগোচৰ নহয়। যথার্থ বিচাৰত, বিক্রমাদিত্যৰ পিছত ভোজৰ একমাত্ৰ ভাৰতীয় নৃপতি, যাৰ দানশীলতা বিজ্ঞাপ্ৰিয়তা আৰু বীৰতাৰ সৌৰ্য-গাথাই লোক-জীৱন অল্পপ্ৰাপ্তি কৰি গৈছে।

মালৱৰ সৌৰময় প্ৰাচীন পৰম্পৰাৰ লগত বিজয় নৃপতিৰ নাম ওস্তা-প্ৰোস্তা ভাবে সাঙোৰ ৰাই আছে, সেই নৃপতিজনৰেই হৈছে ভোজ। মালৱ প্ৰদেশক সৰ্বমুঠেই সাহিত্য-কলা আৰু জ্ঞান বিস্তাৰ উপাদক

হৈ আহিছে। সময়ে সময়ে ই এনে অনেক সম্ৰাট, কলাবিদ, সাহিত্য পিপাসুক নিজৰ বুকুত ঠাই দি আহিছে, যি ইয়াৰ বশ আৰু সৌৰ্য অক্ষয় বশত আত্মোৎসৰ্গ কৰি আহিছে। এনে মহান বিকৃতিৰেই এজন ভোজ। মালৱৰ সৌৰময় পৰম্পৰা পুনৰ্জীৱিত কৰাত মূলতে যিক্ৰেইজন পুৰুষৰ নাম আমি শ্ৰদ্ধাৰে শ্ৰবণ কৰিব পাৰোঁ। ভোজ নিসন্দেহে সেইসকলৰ অস্তমত।

ঐতিহাসিক পণ্ডিতসকলে বাহ্যিক সামগ্ৰীৰ আধাৰত ভোজৰ জন্মকাল একাদশ শতাব্দী বুলি প্ৰতিপন্ন কৰিছে। ভোজৰ জন্মদিন বা জন্মদে বিহয়ে স্পষ্ট উল্লেখ ক'তো পাবলৈ নাই। তেওঁৰ সাহিত্য সম্পদ বাঞ্ছাও এই বিষয়ত নিমাত। ভোজে যি সময়ত মালৱৰ বাজাভাৰ বহন কৰিছিল, সেই সময়ছোৱা ভাৰতীয় বাছনীতিৰ এটি বৈধমত্বৰ কাল। ভাৰতীয় নৃপতি সকলৰ পাবম্পৰিক বহুজন শিথিলতা আৰু অবিয়া-অৰিত অতিষ্ঠ হৈ উঠা ভোজৰ বাজত্বৰ এই কালভাৰম অত্যন্ত মহত্বপূৰ্ণ। এই সময়তে মালৱৰ দাঁতি-কাৰ্য্যৱী টেলেক্ৰাফ আদি প্ৰদেশৰ নৃপতি সকলৰ আক্ৰমণমূলক ভাবনাই ভোজক সঙ্গ্ৰামত প্ৰৱৃত্ত হবলৈ বাধ্য কৰায়। ইংৰাজী ১০১১ৰ পৰা ১০৩০ লৈ এই কাল ছোৱাৰ ভিতৰত মামুদে বহুবাৰ ভাৰত আক্ৰমণ কৰে আৰু সোমনাথ লুট কৰি উলটি আহোঁতে ভোজসেনাৰ সন্মুখীন হয়। যুদ্ধত ঠাৱৰি বোৱাৰি মামুদ পলাই সাৰে। ভোজৰ সৌজয়ত মালৱৰ স্বাধীনতা অক্ষয় হৈ বয়। যাৰ নগৰীত থকা বিজয়ন্তস্তই এই বিজয় বাৰ্তাৰ কথা আজিও ঘোষণা কৰি

আছে। ভোজৰ গ্ৰন্থাধিনিষ মহত্ব তৎকালীন বিদানী সকলে অকুণ্ঠচিত্তে স্বীকাৰ কৰিছে আৰু স্থান বিশেষে তেওঁৰ বক্তব্যৰ উল্লেখ কৰি গৈছে। ভোজন এখন দান পত্ৰৰ সময় ১০২১ চন। ভোজৰ উত্তৰাধিকাৰী জয়সিংহৰ এখন শিলালিপিত ইং ১০৫৫ৰ উল্লেখ পোৱা গৈছে। ইয়াৰ পৰা প্ৰতিপন্ন কৰিব পাৰি যে ইং ১০৫৫ চন ভোজৰ অন্তিম তিথি। অৰ্থাৎ ভোজৰ আৱিৰ্ভাৱ কাল একাদশ শতাব্দীৰ প্ৰথমৰ্দ্ধ।

ভোজৰ জন্মকাল যিয়েই নহওক, এইটো নিৰ্দ্ধাৰণ সম্ভৱ যে দশম শতাব্দীৰ মালৱৰ ৰাজধানী গোৱাৰ সৌভাগ্য লাভ কৰা ধাৰা নগৰীয়ে ভোজৰ শাসন কালত পৰম ব্যাপ্তি লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়। ভোজৰ আন এটা নাম ত্ৰিভুৱন নাৰায়ণ। মালৱৰ ৰাজধানী ধাৰাত স্থাপিত কৰাৰ কাৰণে ভোজক ধাৰাদেশ ধাৰেধৰ নামেৰেও অভিহিত কৰা হয়। পৰম ভট্টাৰক, মালৱ চক্ৰবৰ্তী প্ৰাকৃতিক উপাধিৰেও যে, ভোজ অভিহিত হৈছিল, সেই কথা দান-পত্ৰৰ পৰা জানিব পাৰি। ভোজৰ দান, জ্ঞান আৰু পুণ্য কাৰ্য্যৰ লগত ছেৰ মাৰিব পৰা বজা সেইদময়ন্ত ৰিতীয় এজন নাছিল। ধাৰা নগৰীয় পুখুৰী উজ্জয়িনীৰ মঠ, মাস্তুৰৰ কুৰী আদিয়ে ভোজৰ বাজা-ব্যৱস্থাৰ পৰিচয় দি আছে। কেদাৰেশ্বৰ, বামেশ্বৰ সোমনাথ, কাল আৰু কন্দৰ মন্দিৰ প্ৰতিষ্ঠাও ভোজৰ উল্লেখযোগ্য কীৰ্তি। অনেক গ্ৰন্থ, ভাস্কৰ্য আৰু শিলালেখৰ পৰা ভোজৰ বাজা-কালৰ স্মৰণস্বৰূপ সন্দেশ পোৱা যায়। 'কাব্যপ্ৰকাশ'ৰ ব্যৱয়িতা আচাৰ্য্য মন্ডট আৰু ৰাজত্ববিদগীৰীৰ ব্যৱয়িতা কলহনে ভোজৰ ৰাজ্যকালীন বৈভৱ আৰু বিজ্ঞতাৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিছে। 'ৰাজত্ববিদগীৰী' কোৱা হৈছে ভোজ, পদ্মৰাজ নামৰ এজন বণিকক ভোজে প্ৰেৰণ কৰা বিস্তৰ স্মৰণৰে কাশ্মীৰত ৰূপটেশ্বৰ কুণ্ড নিৰ্মাণ

কৰাইছিল। উদয়পুৰৰ প্ৰশস্তিত লিখা হৈছে, "বজা ভোজ কুশল শাসক, দানশীল আৰু বিদান ব্যক্তি যাব, মমান ৰিতীয় এজন দৃষ্টিগোচৰ নহয়।"

মাৰ্গ-বিচাৰত, বজা ভোজৰ আৰক্ষণীয় ব্যক্তিত্ব আৰু অতুলনীয় প্ৰতিভা তেওঁৰ বীৰত্ব ভাবনা বা শাসন পটুতাৰ বুকুত নিহিত হৈ থকা নাই, ই নিহিত হৈ আছে তেওঁৰ সাহিত্য-সাধনা আৰু জ্ঞান স্পৃহাৰ অস্থাবলতহে। ভোজৰ ব্যক্তিত্ব তেওঁৰ বিদ্বততা আৰু কলা-নিষ্ঠাৰে মহিমাভিত হৈ মুঠা হ'লে, ভাৰতীয় ইতিহাসৰ অনেক অধ্যাত মুপতিব দৰেই ভোজৰ নামে বিস্মৃতিৰ গৰ্ভত বিলুপ্ত হৈ গলহেঁতেই। ভোজৰ ব্যক্তিত্বত বজা ভোজ আৰু কলাবিদ ভোজ, এই দুই ব্যক্তিত্বৰ স্ত-সম্ময়ৰ ঘটি তাক এক অবিয়ৰণীয় ব্যক্তিত্বত পৰিণত কৰিলে। কলাকাৰ ভোজক, কবি ভোজক, সাহিত্যিক ভোজক একেবাৰীয়া কৰি থৈ আমি বজা ভোজক, সম্ৰাট ভোজক ভাবিব নোৱাৰোঁ। বজা ভোজ খৰং বিদান আৰু বিদ্যানৰ আশ্ৰয়দাতা। কবিসকলক কৱিতা ৰচনাৰ কাৰণে অশান্তীভাৱে পুৰুষত কৰা, দান্য নগৰীত মাত শাৰবাৰ উপাসনাৰ কাৰণে সম্বতৰী সদন প্ৰতিষ্ঠা কৰা আদি কীৰ্তি ভোজৰ যিগ্ৰন্থমাগৰ পৰিচয়ক। উদয়পুৰৰ প্ৰশস্তিৰ পৰা জন্ম গৈছে যে, ভোজ বসন্তিক কৱি আৰু কবিসমাজে তেওঁক 'কবিৰাজ' নামেৰে অভিহিত কৰিছিল। ইয়াত কোৱা হৈছে, "কবিৰাজ ভোজৰ সাধনা, কৰ্ম, দান আৰু জ্ঞান সৰ্ব্বোচ্চ। ইয়াতকৈ অধিক প্ৰশংসা আৰু কি হব পাৰে?" 'শ্ৰৱক চিহ্নামণি' আৰু 'ভোজ প্ৰৱৰ্ত্ত' নামৰ গ্ৰন্থত ভোজে কবিসকলক সাম্ৰাজ্য ৰূপতহেই লক্ষ্য স্বৰ্ণ মুদ্ৰা দান কৰাৰ কথা উক্ত হৈছে। এই উক্তিত অভিভৱন দোষ থাকিলেও ইয়াৰ সাৰনতা একেবাৰেই নুই কৰিব নোৱাৰি। ধাৰা নগৰীত সম্ভৱত অধ্যান-অধ্যাপনাৰ কাৰণে ভোজ হাবা

দকালিত ভোজশালত 'পাবিজাত মঞ্জৰী' নামৰ নাটকৰ সৰ্বপ্ৰথম অভিনয় হয়। এই পাঠশালত ভোজৰ বচিত দুখন প্ৰাকৃতিক কাব্য আৰু ভটতৰিৰ লিখিত কাব্যিক আৰু অসাম্ৰাজ্য অনেক গ্ৰন্থ শিলত লিখিবলৈ কৰি পোৱা হৈছে। অসমজানৰ পোহৰত আছিলগৈকে দৰা পৰা কুমিাদান সম্বন্ধীয় দুখন দান-পত্ৰ আৰু ১১ খন ভাস্কৰ্যৰ পৰা বজা ভোজৰ ব্যক্তিত্বৰ বিষয়ে বহুকথাৰ উমান পোৱা যায়। ভোজৰ ৰাজসভাৰ পাঁচজন ৰিধান পুৰুষৰ প্ৰত্যেককেই উচ্চ স্থাপৰ ৰুতি দি সম্মানিত কৰাৰ কথা কোৱা হৈছে।

ভোজ কেৱল সংস্কৃতক কবিসকলৰ আশ্ৰয়দাতাই নহয়, নিজেও জ্ঞান প্ৰাণত পণ্ডিত আৰু প্ৰতিভাশালী আলোচক। ঐতিহাসিক পণ্ডিতসকলৰ মতে ভোজ ১৩ খন গ্ৰন্থৰ ব্যৱয়িতা। সেইবোৰৰ ভিতৰত 'সবস্বতী-কঠাভবন', 'শূদ্ৰাৰ-প্ৰকাশ', 'ৰাজ-মাস্তুৰ', 'গুপ্তমায়াৰণ' আদি অত্যন্ত প্ৰসিদ্ধ। 'সবস্বতী-কঠাভবন' আৰু 'শূদ্ৰাৰ প্ৰকাশ' গ্ৰন্থ দুখন অলঙ্কাৰ শাস্ত্ৰ সম্বন্ধীয়। এই বিশালকাৰ্য গ্ৰন্থ দুখনে প্ৰাচীন ভাৰতীয় অলঙ্কাৰ সাহিত্যৰ নিৰ্মাণ পথত পূৰ্বত বৰঙণি যোগাইছে। আনবোৰ গ্ৰন্থৰ কথা বাদ দিলেও, কেৱল এই গ্ৰন্থ দুখনৰ কাৰণেই সম্ভৱত সাহিত্যৰ ইতিহাসত বজা ভোজৰ নাম কলাবিদ ভোজৰূপে অবিয়ৰণীয় হৈ বৰ।

'সবস্বতী-কঠাভবনত' অলঙ্কাৰ, গুণ-দোষ আদিৰ বিস্তৃত বিবেচনা কৰা হৈছে। পাঁচটা পৰিচ্ছেদত বিভক্ত এই গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হৈ ওলাইছে। ভোজৰ অলঙ্কাৰ সম্বন্ধীয় দৃষ্টিকোণ সমন্বয়ক। ভোজে নিজৰ সিদ্ধান্তৰ পৰিপূৰ্ত্তিৰ কাৰণে পূৰ্ববৰ্তী অলঙ্কাৰিক সকলৰ মতামতবোৰ গ্ৰহণ কৰিবলৈ কুঠা খোৱা কৰা নাই। এই ক্ষেত্ৰত তেওঁক আটাইকৈ বেছি অনুপ্ৰাণিত কৰিছে আলঙ্কাৰিক দণ্ডীয়ে। দণ্ডীৰ

কাব্যাদৰ্শৰ প্ৰায় অৰ্দ্ধাংশই তেওঁ উদ্ধৃতিৰ ৰূপত ব্যৱহাৰ কৰিছে। এই গ্ৰন্থৰ সাহিত্যিক মূল্যৰ বাহিৰেও ঐতিহাসিক মূল্যও নিচেই কম নহয়। এই গ্ৰন্থত উল্লেখিত বা সমাবেশিত উদাহৰণ, উক্তিত আদিয়ে আলোচক সকলক সংস্কৃত সাহিত্যৰ অনেক কৱিৰ সময় নিকপণ কৰাত সহায় কৰিছে। 'সবস্বতী কঠাভবন' বহুদিনলৈকে বিদ্যানসকলৰ কঠাভৱন হৈ আছিল।

ভোজৰ অলঙ্কাৰ সম্পৰ্কীয় আনখন গ্ৰন্থ 'শূদ্ৰাৰ' প্ৰকাশ' বস্তিৰ হস্তনিপিতহে বৰ্ত্তমান হৈ আছে। এতিয়ালৈকে ই প্ৰকাশৰ পোহৰ দেখা নাই। কৃতী মাণেচক ডাঃ বাৰবনৰ খিচিব পৰা এই গ্ৰন্থৰ সত্যক আৰু পূৰ্ণ পৰিচয় অগ্ৰহণ হব পাৰি। এই গ্ৰন্থ অলঙ্কাৰ শাস্ত্ৰ সম্বন্ধীয় গ্ৰন্থ সমূহৰ ভিতৰত সৰ্বোচ্চতকৈ বিস্তৃত আৰু বিপুলকাৰ্য। শব্দ, অৰ্থ, বৈয়াকৰণিক সিদ্ধান্ত, গুণ দোষ, মহাকাব্য, নাটক, বস আদিৰ আলোচনাই এই গ্ৰন্থত ঠাই পাইছে। বিশেষকৈ, এই গ্ৰন্থত বসৰ নিকপণ অত্যন্ত ব্যাপক আৰু মাৰ্মিক পদ্ধতিৰে কৰা হৈছে। গ্ৰন্থকাৰবোৰে শূদ্ৰাৰ বসেই সকলো বসৰ মূল বস। অসাম্ৰাজ্য বস ইয়াৰ বিকাৰ মাত্ৰ। এই বিশিষ্ট মতবাদ প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যেই 'শূদ্ৰাৰ-প্ৰকাশ' উদ্ভাৱন। এই গ্ৰন্থ দুখন আগত হৈ ভোজক আদি সাহিত্য শাস্ত্ৰৰ ইতিহাসত সমন্বয়বাদী আলঙ্কাৰিকৰূপে সহজেই স্বীকাৰ কৰিব পাৰোঁ। প্ৰাচীন অলঙ্কাৰিকসকলৰ বিভিন্ন মতবাদৰ যুক্তিপূৰ্ণক সমন্বয় সাধন কলাবিদ ভোজৰ কলা-প্ৰতিভাৰ এটা অস্তুতম বৈশিষ্ট্য। অৱশ্যে এই ক্ষেত্ৰত তেওঁ নবীন সিদ্ধান্ত নিকপণ কৰি যকীয় বৈশিষ্ট্য দেখুৱাবলৈকে পাৰহা নাই। হিন্দী আৰু সংস্কৃত সাহিত্যৰ লক্ষ্যপ্ৰতিষ্ঠা আলোচক বসৰেৰে উপাধাৰণৰ উক্তিৰ বা অতিশয়োক্তি নহয়, 'শূদ্ৰাৰ প্ৰকাশক' অলঙ্কাৰ শাস্ত্ৰৰ বিখ্যাত

অমুচিত নহয়, কিয়নো ইয়াত প্ৰাচীন আলঙ্কাৰিক মন্তৰ লগত নবীন মন্তৰ সমন্বয়ত এক অতুল্য ভাষা বিবেচনা প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

ভোক্তা একাধাৰে লক্ষী আৰু সৰস্বতীৰ অনন্ত-উপাসক। সৰস্বতী আৰু লক্ষীৰ এনে সহজ অধিকাৰ লাভ কৰোঁতা নৃপতি ভাৰতীয় ইতিহাসত বিৰল। বিষ্ণুমাধ্যম কেৱল সাহিত্য পিপাসু আছিল; সাহিত্যিক নাছিল। 'বড়ালী' আৰু 'নাগানন্দ'ৰ ব্যয়িত্য হৰ্ষবৰ্দ্ধন অৱশ্যে এই পৰ্যায়ভুক্ত হব পাৰে, কিন্তু

হৰ্ষই ভোক্তাৰ দৰে জনমানসৰ অকুঠ শ্ৰদ্ধা আৰু নোকশিয়তা লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হোৱা নাই। যত লক্ষীৰ অস্তিত্ব বৰ্দ্ধমান, তাত সৰস্বতীৰ অস্তিত্ব প্ৰায়ে নেথাকে। সংস্কৃত কৰিব এই উক্তিৰাৰ ভোক্তা অসত্য প্ৰমাণ কৰি ধৈৰ্য গেল। 'অশ্ৰুতিম অনন্তকবীয়ী' নামান গুণাৱলীৰে ভূষিত বন্ধা ভোক্তাত বাহ্যিক জগত আৰু অন্তৰ জগতৰ অতুলপূৰ্ব সমন্বয় সাধিত হৈছিল কাৰণেই আজিও এইজন্য নৃপতি ভাৰতীয় ইতিহাসৰ বুকুত লোক-জীৱনৰ আলোক স্তম্ভ হৈ আছে।

অসমীয়া ক্ৰিয়া বিভক্তি

ত্ৰীপ্ৰায়দ্বাস তালুকদৰ

অসমীয়া ব্যাধৰণত তলত দিয়া মতে ক্ৰিয়া বিভক্তি নিৰ্দেশ

কৰা হৈছে।

কাল	১ম পুৰুষ		২য় পুৰুষ		৩য় পুৰুষ	
	আদৰ	আনাদৰ	আদৰ	আনাদৰ	আদৰ	আনাদৰ
নিন্তা বৰ্তমান	ওঁ	আ	অ	এ		
অৰূপ বৰ্তমান	ইচৌ	ইছা	ইছ	ইছে		
অৰূপ ভূত	ইলৌ	ইলা	ইলি	ইলে		
অপূৰ্ণ ভূত	ইছিলৌ	ইছিল	ইছিলি	ইছিল		
সম্ভাৱ্য ভূত	ইলৌ হৈতেন	ইলা হৈতেন	ইলি হৈতেন	ইলে হৈতেন		
		অমুগা				
ভৱিষ্যৎ	ইম	ইবা	ইবি	ইব		
নিন্তা বৰ্ত্তমান	●	অঁ	অ	অক, ওক		
ভৱিষ্যৎ	●	ইবা	ইবি	ইব		

আমাৰ মতে অসমীয়া ভাষাত ক্ৰিয়া বিভক্তি মাত্ৰ চাৰিটাহে—ওঁ, আ, এ। ধাতুৰ পাছত এই চাৰিটা বিভক্তি পুৰুষ অমুসাৰে যোগ কৰি

নিন্তা বৰ্ত্তমান কালৰ ক্ৰিয়া পদ তৈয়াৰ কৰা হয়। ভিন ভিন কালৰ ক্ৰিয়া পদ তৈয়াৰ কৰিবৰ বেলিকাও কাল অমুসাৰ ভিন, ভিন, প্ৰত্যয় যোগ কৰি পুৰুষ

অমুসাৰে ওপৰত লিখা ক্ৰিয়া বিভক্তি কেইটা যোগ কৰা হয়।

পূৰ্বৰ অসমীয়াতো ধাতুৰ পাছত 'হাঁ' 'হো' 'হ' আৰু 'হু' যোগ কৰি ক্ৰিয়াপদ তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। আৰু ভিনভিন কালৰ ক্ৰিয়াপদ তৈয়াৰ কৰিবলৈ ধাতুৰ পাছত ভিনভিন প্ৰত্যয় যোগ কৰা হৈছিল। প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় পূৰ্বৰ ক্ৰিয়া বিভক্তিৰ আগত 'ও' আৰু আ আগম হৈছিল। যেনে—কৰ্ + ও + হৌ = কৰোহৌ, কৰ্ + আ + হা = কৰাহা। অনুমান কৰিব পাৰি এই হৌ, হা, হ, হু য় বিভক্তিৰ 'হ' যোগ হৈ আধুনিক ওঁ, আ, এ বিভক্তিৰ ৰূপ লৈছে।

ভূত কাল বুজাবলৈ ধাতুৰ পাছত, ক্ৰিয়াৰ বিভক্তিৰ আগত 'ইল' যোগ কৰি ক্ৰিয়াপদ তৈয়াৰ কৰা হয়। যেনে—কৰ্ + ইল্ + ওঁ = কৰিলৌ। দি + ইল্ + আ = নিলা। খা + ইল্ + অ (ই) = খালি ইত্যাদি।

পূৰ্বৰ অসমীয়াতো 'ইল' বা 'ল' যোগ কৰি ভূত কাল কৰা হৈছিল। যেনে—কৰ্ + ইল্ = ওঁ = হৌ = কৰিলোহৌ। সেই দৰে কৰিবাহা, খাইলহু ইত্যাদি।

চন্দ্ৰকান্ত অভিশাৰৰ পাতনিত লিখা আছে—
"সং-গতঃ = প্ৰকৃতঃ—গম, গয়। এই প্ৰাকৃত ৰূপতে এটা 'ল' বা 'ইল্' যুক্ত হৈ আধুনিক বিহাটী, উড়ীয়া বঙালী আৰু অসমীয়া ভাষাত ভূত কালৰ ক্ৰিয়াৰ ৰূপ হ'ল।" এই হিচাবে ভূত কালৰ চিন হিচাবে 'ইল' বা 'ল' যুক্ত হোৱা পূৰ্বৰ ভাৰতীয় ভাষাৰে বীতি।

ধাতুৰ পাছত আৰু ক্ৰিয়া বিভক্তিৰ আগত 'ইব' যোগ ভৱিষ্যৎ কালৰ ক্ৰিয়াপদ তৈয়াৰ কৰা বীতিও নহ পুৰণি। কৰ্ + ইব্ + ওঁ + হৌ = কৰিবোহৌ, ক্ৰমে 'কৰিবৌ' আধুনিক 'কৰিম' পদ তৈয়াৰ হৈছে সেই দৰে, খা + ইব্ + ওঁ = খাইবৌ আধুনিক 'খাম'

কৰ্ + ইব্ + আ = কৰিবা, কৰ্ + ইব্ + অ (ই) = কৰিবি, দি + ইব্ + এ (অ) = দিবি ইত্যাদি।

অসমীয়া ভাষাত ভূত, ভৱিষ্যৎ আৰু বৰ্ত্তমান কালক ভাগ কৰা নহয়। পূৰ্বৰ অসমীয়াতো নহৈছিল। আধুনিক আৰু পৌৰাণিক উভয়তে মুখ্য ক্ৰিয়াক সিদ্ধা ৰূপ দি থাক, আছ, বহ আদি ধাতুৰ সাধাৰণ যোগ কৰি তিনিও কালকে বিশেষ বিশেষ ক্ৰিয়া পদ তৈয়াৰ কৰা হয়। যেনে—'ধৰিয়া থাক' 'শুনিয়া আছিল', 'কৰিয়া বহিল', 'বাখিয়া থাকিবোহৌ', আধুনিক 'শুনি আছোঁ', 'খাই থাক', 'কৰি আছিল', 'ধৰি থাকিব' ইত্যাদি এনেবোৰ ক্ৰিয়া পদে ক্ৰিয়াটো হৈ থকা বুজায়, গতিকে ইয়াৰ কালক চলিত কাল বুলি কৰা পাৰি।

ইয়াৰ উপৰিও ক্ৰিয়াৰ সমাপ্তি বা চলি থকা বুজাবলৈ আধুনিক অসমীয়াত ধাতুৰ পাছত ক্ৰিয়াৰ বিভক্তিৰ আগত বৰ্ত্তমান আৰু ভূত কালত ইছাৰ যোগ কৰা হয়। যেনে কৰ্ + ইছ্ + ওঁ = কৰিচৌ, কৰ্ + ইছ্ + ইল্ + ওঁ = কৰিছিলৌ। সেই দৰে খাইছিল্লা; পঢ়িছা, দেখিছ, শুনিছিলি ইত্যাদি। এনে বোৰ ক্ৰিয়া পদে পূৰ্ণ বৰ্ত্তমান, আৰু অমূৰ ভূত কাল বুজায়।

এই অমূৰবি আধুনিক অসমীয়াত তলত লিখা মতে ক্ৰিয়াৰ ৰূপ গোৱা যায়।
মই কৰোঁ—নিন্তা বৰ্ত্তমান কাল।
মই কৰি থাকোঁ—চলিত নিন্তা বৰ্ত্তমান কাল।
মই কৰিছোঁ—পূৰ্ণ বৰ্ত্তমান।
মই কৰি আছোঁ—চলিত বৰ্ত্তমান বা অপূৰ্ণ বৰ্ত্তমান
মই কৰিলোঁ—পূৰ্ণভূত।
মই কৰিছিলোঁ—অমূৰ-ভূত।
মই কৰি আছিলোঁ—অপূৰ্ণভূত বা চলিত ভূত।
মই কৰিম—ভৱিষ্যৎ।
মই কৰি থাকিম—অপূৰ্ণ ভৱিষ্যৎ বা চলিত ভৱিষ্যৎ

ব্যাকবন্দত সম্ভাৱ্য-কৃত কাল বুলি এটি কাল দিৱা আছে। ভূত কামত কিয়াৰ সম্ভাৱনা থকা কাৰণে সম্ভাৱ্যভূত কাল হলে সম্ভাৱ্য ভৱিষ্ণুতো এটা কিয়াৰ কাল হ'ব। কাৰণ ভৱিষ্ণুত কালতো কিয়াৰ সম্ভাৱনা খটিব পাৰে। তাত উপৰি অকল ইলোহেঁতেন, ইলাহেঁতেন, 'হালিহেঁতেন' 'হলেহেঁতেন' যোগে কবিলেই কিয়াৰ সম্ভাৱনা চুবুজাৰ 'যদি', 'হলে', 'চোন' আদি কথায় যোগতো কিয়াৰ সম্ভাৱনা থকা বা ধোৱা বুজাৰ, যেনে- (অতীত) 'ক'বা হলে' 'থালে যদি', 'হিলেচোন', (ভৱিষ্ণুত) 'যদি যাব', 'যদি দেখে'। উদাহৰণ—এই কামটো ক'বা হলে ভাল আছিল। থালে যদি মনে মনে থাকিবা। মনবটি দিলে চোন একো গল্পগোলেই নহাৰ। তেওঁ যদি খায় তুমিও খাবা। দেখে যদি তোমাৰ গালি পাবিব। মই খালে তুমিও খাবা। দিৱা হেঁতেন ভাল আছিল।

ব্যাকবন্দত অনুচ্চাৰ ৰূপ দি কেইটা দিৱা আছে, তাত পাছত আঞ্জিকালি অতি মজত, সপ্নম আৰু চেনেহ দেখুৱাবলৈ 'ইক', 'চোন', 'দে, দেই', 'দেইবা', 'দেইব' আদি কথায় যোগ কৰা হয়; যেনে তুমি এই কামটো কৰ'। তোমালোকে কৰাইক। তুমি কৰাচোন। আপুনি কৰকচোন। তুমি কৰা দেই। আপুনি থাকক দেই'ব। তুমি থাকাঁ দেই'ব। ইত্যাদি।

আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ কিয়া পদৰ ব্যৱহাৰ তিন শ্ৰেণীতে হয়—আদৰত, অনাদৰত আৰু সপ্নমত। যেনে—দ্বিতীয় পুৰুষৰ আদৰত তুমি বা তোমালোকে খোৱা। অনাদৰত তই বা তইতে খাৰ। সপ্নমত আপুনি বা আপোনালোকে খাৰ। সেইদৰে ৩য় পুৰুষৰ আদৰত তেওঁ বা তেওঁলোকে, হওঁ বা এওঁলোকে খাৰ। অনাদৰত—সি বা সিহঁতে, তই বা তাইহঁতে, ই বা ইহঁতে, এই বা এইহঁতে, বাম বা

বামহঁতে খাৰ, সপ্নমত তেখেত বা তেখেত সকলে, এখেত বা এখেত সকলে তেবা বা তেবা সকলে খাৰ।

'তুমি' বা 'তোমালোক' সোধোনক ওজ্ঞা হেম বৰুৱাই মাছাৰ্থ বুলি লিখিছে। আক্ষি কালি 'তুমি' বা 'তোমালোক' বুলি সোধোন কবিলে কোনেও মাছাৰ্থ বুলি নাকবে। ৩সত্যনাম ব'বা দেৱে 'তুমি' আৰু 'তোমালোক' সোধোন আদৰত ব্যৱহাৰ হয় বুলি লিখিছে। অতি আপোন জনৰ ভিতৰত অতি আদৰত 'তই', 'তইত' শব্দৰ ব্যৱহাৰ হয় যদিও আদৰৰ সোধোন 'তুমি' আৰু 'তোমালোক' হোৱা হে উচিত।

মাছাৰ্থ বা সপ্নমাৰ্থত 'আপুনি', 'আপোনালোক' সৰ্বনাম ব্যৱহাৰ কৰা হয়। আপোন এটা বিশেষণ পদ; তাৰ অৰ্থ আচ্ছাৰ; যেনে, তেখেত মোৰ আপোন মাছুহ। কেতিয়াবা: কিয়া বিশেষণ, যেনে সি আপুনি আহিব, হাবিত গজ-বন আপোনো-আপুনি হয়। কেতিয়াবা ৩য় পুৰুষৰ ব্যক্তিবাচক সৰ্বনাম যেনে "আপুনি আপোন শক্ত, আপুনি আপোন বজু আপুনি আপোন বাখে মাৰে।"

বিভক্তি যুক্ত হলে 'আপোন' শব্দ ব্যক্তি বাচক হয় আৰু প্ৰায়ে তৃতীয় পুৰুষত ব্যৱহাৰ হয়। আধুনিক অসমীয়াত তাকেই ২য় পুৰুষৰ সম্মুখতো ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে, আপুনি খবলৈ যাব, আপোনাক মই বৰ ভাল পাওঁ। ইত্যাদি এই পদবোৰক আঞ্জিলোকে কোনো ব্যাকৰণে ২য় পুৰুষৰ বুলি ধৰা নাই কাৰণে আমাৰ যথেষ্ট অসুবিধা হৈছে। তৃতীয় পুৰুষত 'তেখেত' 'এখেত' শব্দৰ ব্যৱহাৰ যেনে সম্মানাৰ্থ দ্বিতীয় পুৰুষত 'আপোন' ব্যৱহাৰে তেনে সম্মানাৰ্থ। বহল-ব্যাকৰণত ৭৪ পৃষ্ঠাৰ ২৭ নং নিয়মত লিখা আছে—"সপ্নম বুজাবলৈ বিশেষ সৰ্বনাম 'আপোন' আৰু স্থানবোধক সৰ্বনাম 'এখেত' 'তেখেত', 'অ'ত আৰু 'ত'ত' ব্যক্তিবোধক সৰ্বনাম স্বৰূপে ব্যৱহাৰ হয়।

অসমীয়া ভাষাত সপ্নমৰ হীন-দেড়ি কৰা হয়। মাধৱণত: সপ্নমেৰে সোধোন কবিলৈ বা উত্থে কবিলৈ হলে আপোন সৰ্বনাম ব্যৱহাৰ হয়। আপোন এটি ৩য় পুৰুষৰ সৰ্বনাম, ইয়াৰ কিয়াও ৩য় পুৰুষৰ হয়। কিন্তু ব্যৱহাৰত ই দ্বিতীয় পুৰুষ যেন। দি মাছুহক সোধোন ক'বা যায়, সেই মাছুহৰ সৈতে যুথামুখি হৈ কথা কওঁতেও তেওঁক আপুনি বুলি সোধোন ক'বিব পাৰি, অৰ্থাৎ দি ঠাইত কেৱল আদৰত তুমি সৰ্বনাম ব্যৱহাৰ হয়, সেই ঠাইত সপ্নমত আপুনি ব্যৱহাৰ ক'বিব পাৰি। কিন্তু বিশেষ সপ্নমেৰে ক'বো কথা উল্লেখ ক'বিব লাগিলে আপুনি ব্যৱহাৰ নহয়। তেতিয়া এখেত, তেখেত বা অত, তত ব্যৱহাৰ হয়। অৰ্থাৎ তেতিয়া কথা কওঁতাই তেওঁৰ সপ্নমৰ মাছুহজনলৈ পোনোপোনো নোটাৱায়; তেওঁ থকা ঠাই খমলে মাথোন টোৱায়। তেনেকুৱা কবিলে টিক চকুলৈ নাচাই ভৰিলৈ চাই কথা কোৱা যেন হয়। ই অতি সপ্নমৰ চিন।

এনে সপ্নম দেখুৱাবলৈ গৈ প্ৰথম পুৰুষে বহুবচন ব্যৱহাৰ ক'ব ক'বা কয়। যেনে "আমি সিজনাৰ

দাসবা দান।" "তেৱাই আমাৰ ঘোষ মৰিন্দ কৰক।"

অসমীয়া ভাষাত ২য় পুৰুষৰ সপ্নমত ৩য় পুৰুষৰ ৰক্তা আৰু কিয়া ব্যৱহাৰ ক'বিবলৈ কথা কোৱাটো তেনেই জহুৱা। ঠাই বিশেষে এক বচনত বহুবচনো ব্যৱহাৰ কৰে। অসমীয়া গাৱলীয়া অশিক্ষিত তিৰোতাৰ্হি গিবীয়েকক প্ৰত্যক্ষে কথানকয়, পৰ্বোক্ষেই কয়। তেনে ক'বাত ই আঁত সপ্নমত ব্যৱহাৰ ক'বা হয়। যেনে—নিজে নকৰে কিয় নো?

"গাইজনী বিচাৰি নামে কিয়?"

"সিজনক নো কোনে অসুধিছে?"

"মনে মনে নাখাকে নো কিয়?"

"সিবিলাকে ইয়াৰ প'বা গুচিয়া নাযায় কিয়? আঞ্জি শাক-পাচলি একো নাই; বজাৰলৈ যাব লাগে।" ইত্যাদি।

এইবোৰ কাৰণতে 'আপুনি' আদি বিভক্তি যুক্ত পদবোৰক ২য় পুৰুষৰ সপ্নমত ধৰা নিতান্ত উচিত। আৰু সেই হিচাবে তলত লিখামতে কিয়াৰ কাল আৰু পুৰুষ ধৰি কিয়াপৰ ক'বা উচিত।

নিত্য বৰ্তমান—১য় পুৰুষৰ চুয়ো বচনত ঠ

২য়	আদৰৰ চুয়ো বচনত আ	
	অনাদৰৰ	অ
	সপ্নমৰ	এ
৩য়	পুৰুষৰ সকলোবোৰ	এ

পূৰ্ণ বৰ্তমান—১য় পুৰুষৰ চুয়ো বচনত

	ইছ + ওঁ = ইছো	
২য়	আদৰৰ চুয়ো বচনত ইছ + আ = ইছা	
	অনাদৰৰ	ইছ + অ = ইছ
	সপ্নমৰ	ইছ + এ = ইছে
৩য়	সকলোবোৰ	ইছ + এ = ইছে

পূৰ্ণ ভূত -	১ম	“ দুয়োবচনত	ইল্ + ঙ = ইলোঁ
	২য়	“ আদবৰ	ইল্ + আ = ইলা
	“	“ আদবৰ	ইল্ + অ(ই) = ইলি
	“	“ সজ্জমৰ	ইল্ + এ = ইলে
	৩য়	“ সকলোবোৰতে	ইল্ + এ = ইলে
সুদূৰ ভূত—	১ম	পুৰুষৰ দুয়োবচনত	ইচ্ছ + ইল্ + ঙ = ইচ্ছিলোঁ
	২য়	“ আদবৰ	ইচ্ছ + ইল্ + আ = ইচ্ছিলো
	“	“ আদবৰ	ইচ্ছ + ইল্ + অ(ই) = ইচ্ছিলি
	“	“ সজ্জমৰ	ইচ্ছ + ইল্ + এ(সুপ্ত) = ইচ্ছিল
	৩য়	“ সকলোবোৰৰ	ইচ্ছ + ইল্ + এ(লুপ্ত) = ইচ্ছিল
ভৱিষ্ণৱ	—১ম	পুৰুষৰ দুয়োবচনত	ইব্ + ঙ = ইব
	২য়	পুৰুষৰ আদবৰ	ইব্ + আ = ইবা
	“	“ আদবৰ	ইব্ + অ(ই) = ইবি
	“	“ সজ্জমৰ	ইব্ + এ(অ) = ইব
	৩য়	“ সকলো বোৰৰ	ইব্ + এ(অ) = ইব

ইয়াকে কবিলে অসমীয়া ব্যাকৰণৰ কিয়া পদ আধাৰৰ বহু শিৰি

আউল মৰিব।

অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিপথ

যোগেশ্বৰ দাস

অসমীয়া উপন্যাসৰ বুজী আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুজীয়া সমানে দীঘল। কিন্তু কবিতা বা চুটি গল্পৰ ক্ষেত্ৰত বিমান মনোযোগ আকৰ্ষিত হৈছে, বিমান আলোচনা-সমালোচনা, বাচ-বিত্তভা হৈছে অসমীয়া উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰত সিমান শিৰি হোৱা নাই। আগৰ ভাষাত “উল্টৰ জিৱাগো”ৰ স্মৃষ্টিত হোৱা নাৱেই, পৰিবৰ্তনৰ সৌতৰ উট্ট গৈ পকা আমাৰ সমাজে “মাদাৰ” বা “আইল টম’ছ কেবিন”ৰ নিচিতা আলোড়ণো অসুভৱ কৰা নাই। সমাজৰ দেহ-মনক জঁকাৰি যোৱা এনে উপন্যাসৰ কথা কওঁতে

স্বাভাৱিকতে হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ কথা মনত পৰে। এই যুগৰ আৰম্ভতে তেওঁৰ বৰ নিৰ্ভৰ ভাৱে দেখুৱাই দিছিল যে ধৰ্মৰ লক্ষণসাহী, বাহিৰত সাহিত্যিকতাৰ সোৱালন পৰ্বৰ্ত বহন কৰি দূৰা এক শ্ৰেণী মাছুৱ “বাহিৰে বা চ’ৰ ভিতৰে কোৱাভাতুৰী” মাথোন। বেজবৰুৱাই গল্প আৰু খুজতীয়া বচনৱলীত কিছু কিছু সমালোচনামূলক মনোভাৱ দেখুৱালেও সাধাৰণতে হেমচন্দ্ৰৰ পৰ কোনোও অসুসংগন কৰিলে।

ইয়াৰ এটা কাৰণ এয়ে হব পাৰে যে লক্ষীনাথ বৰুৱীকান্ত, পদ্মনাথ ইত্যাদিৰ আদৰ্শ আছিল ইংৰাজী

বোমাবিক আন্দোলন-উদ্ধৃত সাহিত্য, কবিতাৰ আচৰিত কথা যে বৰুৱীকান্তৰ পিচত কেবা ক্ষেত্ৰত ৱৰ্দ্ধৰূপ, শ্ৰেণী, কাঁচ আদি আৰু উপন্যাস ক্ষেত্ৰত ৱাৰ্টাৰ স্কট। বঙালী সাহিত্যত বৰ্দ্ধমচন্দ্ৰ চট্টোপাধ্যায়ে স্কটক অসুসংগন কৰিছিল, সেই পথকে অসুসংগনৰ সজ্জৰ সোৱাৰ কথা বৰুৱীকান্ত বৰদলৈয়ে নিজেই কৈ গৈছে।

এই লেখকসকলে যিবোৰ উপন্যাস লিখিলে সেইবোৰক বুজীমূলক উপন্যাস আখ্যা দিয়া হৈছে। দণ্ডিনাথ কলিতালৈকে তেওঁলোকৰ সকলোৱে অসমৰ অতীত কালৰ সমাজক অৱলম্বন কৰি কাহিনী ৰচনা কৰে। তেওঁলোকৰ অতীত স্মৃতি বোম’সুদৰ এটা উদ্দেশ্য হব পাৰে মানে ৰাস্তা কৰা আৰু ৱৰ্দ্ধিত বৰ্দ্ধমত পৰাভূত হোৱা দেশত মিখন ন সমাজ গঢ়ি উঠিব ধৰিছিল তাৰ শিৰা দলৈ বিয়পাই দিবৰ কাৰণে চিন্তামূলক অতীতৰ গুণ গাই ফুৰিবলৈ ধৰিছিল। এই মত বেজবৰুৱাই প্ৰকাশ কৰি গৈছে। চৰকাৰী কামত অসমৰ ইমুৰৰ পৰা সিমুৰলৈ ঘূৰি ফুৰোতে নানান স্মৃতি-বিজড়িত ঠাইবোৰে বৰুৱীকান্তৰ মনৰ চকুত জ্বলিকাই তুলিছিল অতীতৰ সমাজ এখন। তেওঁ কাহিনীৰ মাজে মাজে “অসমৰ যশবাশি” বঢ়াবলৈ আওপাকে বহু কৰি গৈছে। মহগড়ৰ ৰথৰ বিৱৰণ, লক্ষীকান্ত আৰু নিৰ্ধৰ্মৰ দৰে যুজ্জাকৰ বীৰৰ ইত্যাদিও এনে চিন্তাৰে পৰিমাণ বুলিব পাৰি। তেওঁৰ প্ৰথম ৰন উপন্যাস “মিৰি জীয়াৰী” সমসাময়িক সমাজ এখনক লৈ লিখিছিল, কিন্তু পিচত কেৱল বুজীমূলক উপন্যাস লিখি যোৱাটোও এই প্ৰসঙ্গত উল্লেখযোগ্য। বেজবৰুৱাই সমসাময়িক পটভূমিত গল্প-ৰচনা-নাটক লিখিলেও তেওঁৰ একমাত্ৰ উপন্যাস “পত্ৰম কুৰী” বুজীমূলক। গোহাঞিবৰুৱাই “গাওঁবুঢ়া” নাটকত হৰত বাস্তৱ ছবি অঙ্কন কৰিছিল; কিন্তু তেওঁৰ উপন্যাস কেইখন অতীত কালৰ বিষয়-বস্তু লৈ লিখিত।

আচৰিত কথা যে বৰুৱীকান্তৰ পিচত কেবা জনেও তেওঁক অসুসংগন কৰি বুজীমূলক উপন্যাস লিখে বৰিও কাৰো নাম বিশেষ ভাৱে উল্লেখযোগ্য নহয়—এই কাৰণেই যে কোনোও সঞ্চলনিক এই ক্ষেত্ৰত চৰ্চা কৰি থকা নাছিল। বৰুৱীকান্তই যেনেকৈ অসমৰ স্কট বা ঔপন্যাসিক সন্মতি আখ্যা পাইছিল আৰু তেওঁৰ উপন্যাস সাহিত্য সৰ্ব্বশ্ৰেণী যেনেকৈ দীঘলীয়া আলোচনা হব পাৰে তেনেকৈ তেওঁৰ এই অসুৰ্বৰ্তী সকলৰ বিষয়ে হব নোৱাৰে। হেৰ্টৰ পিচত এই বিধ সাহিত্যক আন্তৰিকতাৰে আন্তৰ্গ্ৰহণকাৰৰ মাধ্যম কৰি লৈছিল দণ্ডিনাথ কলিতাই। কুমলীয়া বয়সতে লিখা “ফুল” উপন্যাসৰ বাবে কলিতা জনপ্ৰিয়; এই খনো বুজীমূলক; সম্ভৱতঃ তেওঁৰ কোমল মনত গোহাঞিবৰুৱা আৰু বৰুৱীকান্তই প্ৰভাৱ পেলাইছিল। কিন্তু ঔপন্যাসিক হিচাপে কলিতাৰ খ্যাতি বঢ়ায় তেওঁৰ “সাদনা”। সাহিত্য সভাই ঘোষণা কৰা পুৰস্কাৰ এই খন উপন্যাসে লাভ কৰে। সমসাময়িক সমাজক কেন্দ্ৰ কৰি লিখা এই কাহিনীটোয়ে এসময়ত আলোড়ন তুলিছিল বুলি শুনা যায়। ইয়াত সামাজিক দমালোচনা আছে আৰু গাঞ্জীলীৰ আদৰ্শত গঢ়ি উঠা গঠনমূলক কামৰ দৰে সোৱাৰ্ধৰ্মৰ আৰ্হি দাঙি ধৰা হৈছে। নায়ক দীনবন্ধু নোৱৰ, মিৰ্জী সাধক, কলিতাৰ “আৱিষ্কাৰ” উপন্যাসৰ নায়ক মাথোৱা দীনবন্ধুৰে অসুপক কৰ্মী। সংগঠনৰ জড়িততে সমাজৰ সংস্কাৰ কৰি লব খোজা আদৰ্শই লেখকক অসুপ্ৰাণিত কৰিছে। এই উত্তমৰ বিপৰীতে তেওঁ সমাজত থকা প্ৰতিক্ৰিয়াশীল শক্তি বিলাকক কিছুমান চুই মাছুৱৰ চৰিত্ৰৰ যোগেদি ফুটাই তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। “পৰিচয়” বুলিবৰ উপন্যাসিকা এখনত বৃষ্টি যুগৰ আৰম্ভনি কালৰ সামাজিক ছবি এখন পৰিচিত হ’ল; কিন্তু কাহিনীটো নিতান্তই নিস্তেজ। কলিতাৰ “গণ বিপ্লৱ” বুজীমূলক

সঁচা; কিন্তু ইয়াক উপন্যাস বোলাতকৈ মোরামবীয়া বিজ্ঞোহৰ ঐতিহাসিক হেতু-বিচাৰ বোলাই ভাল। দৰ্শিতাৰ কলিতাই সকলো দৰণৰ লেখাত হাত নিছিল: নাটকো লিখিছিল, বাঙ্গ কবিতাও, সংস্কৃত নাটকৰ সাধুও, এখন কাব্য, আন-কি এখন সং জিটেটিক্ত উপন্যাসো! কিন্তু এই সকলো লেখাৰ মাজত ভেঙৰ সমাজ-সংস্কাৰৰ কামনাটো সন্তৰত: উজ্জ্বল হৈ থাকিব। দীনবন্ধু-প্ৰভা-উদাৰ কথা আমাৰ বহুদিন মনত থাকিব। বাঙ্গ কবিতাবিলাকতো কলিতাই সামাজিক ৰোগ-জটীৰ প্ৰতি বক্তাৰ্জি কৰিছিল—যি দৰে বৃত্ত হোয়া বচনাৱলীত কৰিছিল বৈষ্ণবকবাই। গঠনমূলক সেৱা কাৰ্য্যৰ আদৰ্শই নৈৰৱচন্ত তালুকদাৰকো অৰ্পণ আৰু আদৰ্শ পটী নামৰ দুখন উপন্যাস লিখিবলৈ প্ৰেৰণা যোগাইছে। এই আদৰ্শ এতিয়াও বহু ডেকা লিখকৰ উপন্যাসী হৈ আছে। ৱিতেশ ডেকাৰ “জাঞ্জিৰ মানুহ” উদাহৰণ স্বৰূপে উল্লেখযোগ্য। ভাৰতৰ আধুনিক সমাজ বিপ্লৱ তথা বাহুজনিতিক আন্দোলনৰ অঙ্গ স্বৰূপে এই আদৰ্শ আমাৰ চিন্তা-ধাৰণাৰ অন্তৰ্গত হৈ পৰিছে। গতিকে ই এটা প্ৰেৰণা হৈ পৰাটো একো আচৰিত কথা নহয়। কিন্তু উভাহত আদৰ্শৰ প্ৰচাৰ কৰিবলৈ হৈ স্বল্পমীমূলক আবেদনলৈ পিঠি দিলে বেয়া কথা য়। সেইটো সৰা ভাগ ক্ষেত্ৰতে হৈছেও। প্ৰসিদ্ধ কথা-সাহিত্যিক আব-কে নাৰায়ণ এৰাৰ এঠাইত মন্তব্য প্ৰকাশ কৰিছিল যে ৱটিছ শাসন কালত ভাৰতত লেখাৰ বিময়-বন্ধ অপৰিহাৰ্য্য ভাৱেই বাহুজনিতিক হৈ পৰিছিল। হিন্দী সাহিত্যৰ সমস্ত-মূলক কাহিনীবোৰত পোৱা যায় Polemics-অৰ উৎকট গোল্ড। এই গোল্ড আমাৰ আদৰ্শবাদী ভাষামান ডেকা লেখকৰ উপন্যাসত লক্ষ্য কৰা যায়। ডা প্ৰফুল্লৰত গোষ্ঠামোৱে এঠাইত লিখিছে: “বৰদলৈৰ উপন্যাসৰ চৰিত্ৰই কথা কৰ নাখনাং:

লিখকে মুখত যি তুলি দিয়ে তেওঁলোকেও তাকেই কয়।” এইটো বৰ ডাঙৰ অভিযোগ, কিন্তু মিছা অভিযোগ নহয়। ইয়াৰ অৰ্থ এয়ে যে সৃষ্টিয়ে স্ৰষ্টাক পৰিচালনা নকৰে—মিটো হোৱা উচিত: সৃষ্টিক ইচ্ছা মতে স্ৰষ্টাই চলাই-কৰাই ফুৰে—মিটোৰ আদৰ সমালোচকৰ হিয়াত নাই। পোনপটীয়াকৈ কবলৈ হলে অসমীয়া উপন্যাসত চৰিত্ৰচিত্ৰণ বা Characterisation-অৰ চেষ্টা বৰ ক্ষীণ। এই ক্ষীণ চেষ্টা শাস্তিবাদ আটৈৰ অস্তৰ্বেনা আৰু বঙ্গলীয়া ব্যাহত প্ৰেম তথা আতত সন্ধানবোধৰ মাজত দেখা যায়; যোগাঞ্জিবকৰণ বা “ভাৱমতী” উপন্যাস প্ৰথম পুৰুষত বৰ্ণিত কাৰণে নাৱিকৰ অন্তৰ্ভব্দ সহজ, মনোবদ্য ভাৱে বাবে হৈছে। এনেকো চেলেকা-চুৰীয়া সৌন্দৰ্য্যছাটীৰ বাহিৰে বহুনাট্যৰ পৰা দৃষ্টিগোপ কলিতালৈকে সকলো উপন্যাসকাৰৰ লেখাতে জটিল জীৱনৰ প্ৰতিবিধ পৰা দেখা নেযায়। ডা দত্ত গোষ্ঠামীৰ মত: “কলিতা আৰু তালুকদাৰেও চৰিত্ৰৰ মনৰ ভিতৰলৈ কেনেকৈ যাব লাগে নাজানিলে।” সাহিত্য আৰু মনস্তত্ত্বৰ সখজ নিৰ্ণয় কৰিবলৈ গৈ F. L. Lucas-এ কৈছে যে ক্ৰয়েডৰ মনস্তমীক্ষণ তত্ত্ব আৱিষ্কৃত হোৱাৰ আগতেই জেছপীয়েৰে তত্ত্বৰ নাট্যাৱলীৰ মাথুহৰ মনৰ জটিলতাৰ আঁহ ফালি চাব আনিছিল—কাব্য কৰিয়ে অম্ভুক্তিত আৰু অৰুচেতনৰ নিচেই গাতে লাগি থাকি কাম কৰে: One may create a character, like a child; but live characters, like live children, may not prove easy to control. অসমীয়া উপন্যাসৰ চৰিত্ৰবোধ লেখকৰ সন্তান নিশ্চয় হয়—মানস সন্তান; কিন্তু তাঁহাৰ live children নহয়। কিন্তু ব্যতিক্ৰম যে নাই, এনে কথা কব নোৱাৰিব: বীণা বক্সাৰ “জীৱনৰ বাটত” আৰু দত্ত গোষ্ঠামীৰ “কোঁচা পা হৰ কঁপনি”

কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। তগব আৰু কমণাকান্তৰ সম্পৰ্কত মানসিক সংঘাতৰ উপভোগ্য উদাহৰণ আছে। দীননাথ শৰ্মাৰ “সংগ্ৰাম”ত সৰু চাকৰিলাৰ মানিকৰ গলগ্ৰহ হৈ নিৰুৱা বুদিনাথৰ মনৰ ভিতৰত উদ্ভৱ হোৱা খেলি-মেলি বৰ মজ্জ ভাৱৰ অম্ভুক্ত হৈছে। পদ্ম বৰকটকীৰ “মনৰ দাপোণ”তো শ্বিলঙৰ ভ্ৰাব-জীৱন কটাই অনাহৰুত নিম্নক জটিল কৰি লোৱা মাত্ৰহৰ প্ৰতিবিধ পৰিছে। এইবোৰ তেজমত্তৰ সন্তান, ইহঁতক নিয়ন্ত্ৰণ কৰা সহজ নহয়। কিন্তু এইবোৰো বিচাৰতৰ ক্ষণিক প্ৰভাভে; অনাহত শূৰ্য্যকিবণৰ উদাহৰণ বিলম্ব। অসমীয়া চুটি গল্পত কিন্তু নোৱাৰিলেগৰ প্ৰশংসনীয় প্ৰক্ষেপে পৰিলক্ষিত হৈছে। আৱাহনৰ পাতত ক্লৰ ভূগো আৰু মুনীৰ বৰকটকীয়ে আৰু সাংগ্ৰতিক কালত আৰু মালিক, হোমেন বৰগোহাঞি, ভবেন শইকীয়া আদিৰ গল্পলৈ এই সম্পৰ্কত আত্মনিয়াৰ পাৰি। মালিকৰ সম্প্ৰতি প্ৰকাশিত “ছবিধৰ”, “বনজুই” আদি উপন্যাসত কেইটা মান চৰিত্ৰৰ মনৰ গভীৰ জ্বলৈ তুমুকি মাৰি চোৱাব উদাহৰণ আছে: “বনজুই”ৰ নাৱিকা জেনা আৰু প্ৰৱৰুফ-নাৱক মাষ্টৰৰ মাজত বিটো অৰ্ধৈ সম্পৰ্ক সেইটো দেখাত বনামন্য সম্পৰ্ক; কিন্তু ভট্টা হৈও পূৰ্বতাব সন্তানত পলাই ফুৰা সোনাৰ চিনিৰ পালিলে পাঠকে এটা অনম্ভুক্ত আনন্দ পাব। কাৰণ উপন্যাসৰ এটা কামেই হৈছে মাত্ৰহৰ সোপান জীৱনক মুকলিলৈ আন— এইটো ই. এম. কা’চ’টৰ ধাৰণা।

উপন্যাসৰ অস্থিৰ বা ভৱিষ্ণ সম্পৰ্ক মাজে মাজে সন্দেহ প্ৰকাশ হৈ থাকে—বিশেষকৈ পাশ্চাত্যত। আমাৰ দেশতো উপন্যাস পঢ়াটো চিনেমা চোৱাৰ দৰেই এটা এবাৰ নোৱাৰা বোৱা কাম হৈ আছে। Times Literary Supplement-অৰ সম্পাদক এছনে পৰ্য্যবেক্ষণ কৰি

কৈছে যে ক্ষীপ্ৰ পৰিবৰ্তনশীল জগতত স্মাৰীমূল্য একো বিচাৰি নেপাই প্ৰখ্যাত লেখকসকলে উপন্যাস লিখিবলৈকে এৰি দিছে। কিন্তু কেইও জানো উপন্যাসৰ জনপ্ৰিয়তা কমিছে? কমিব ক’ত, বাঢ়িছেও বুলিব পাৰি। ৱায়েন য়েনৱিল, অলিবাৰ এণ্ডৱাৰ্ডছ আদি লেখকে হিচাপ কৰি দেপুৱাইছে যে ইংলেণ্ডত এবছৰত বিমান নাটক-ড্ৰাম কাহিনী ওলাইছে তাৰ তুলনাত উপন্যাস ওলাইছে বহুত বেছি। অসমীয়া ভাৰততো যোৱা ১০:১২ ৱচৰৰ ভিতৰত অসংখ্য উপন্যাস ওলাইছে। ভাল লিখকৰ চুটি গল্প পঢ়িবলৈকে যদি অসমীয়া পাঠকে আলোচনী খন হাতত তুলি লয়, তেন্তে কিতাপ কিনিবলৈ গৈ উপন্যাসকো কিনিবলৈও ভাল পায়। প্ৰকাশক-সকলে মনু, ভাল উপন্যাস বিচাৰি ফুৰাৰ কথা বহুত নিশ্চয় জানে। কৰ পৰা যাবে অসমীয়া উপন্যাসৰ যৌৱন আবঙ্গ হৈছে। সেইটো নিতান্ত স্বাভাৱিক। লিখিব-পঢ়িব জনা মানুহে ইয়াক নিজৰ বন্ধ বুলি গ্ৰহণ কৰিছে। বাল্ফ ক্লেগে কবৰ দৰে—উপন্যাস এই যুগৰ মহান জন-কলা; ই মহা-কাব্যৰ উত্তৰাধিকাৰী। “একালত মহাকাব্যই যেনেকৈ একোটা জাতিক সামৰি থৈছিল, এই যুগত তেনেকৈ উপন্যাস একোটা জাতিক চেতনাক প্ৰতিকলিত কৰে। অসমত আধৰ দিনত ব্যাধাংগ-মহাকাব্যৰ উপৰি বধকাব্যবিলাকেও গগনচহ্নাক ক্ষীপ দিছিল। আগতে মহাকাব্য জৰণত মাত্ৰ মুক্ত হৈছিল; আঞ্জিকালি মানসিক বিশ্ৰামৰ বাবে উপন্যাস এখন লৈ বিচনাৰ পৰে। উপন্যাসৰ পাতত মাত্ৰহ “চিনাকি চিনাকি সোন্ধ” পায়; নিজকে বা পৰিচিত জনক তাব মাজত বিচাৰি চায়।”

আঞ্জি হৱতো আমাৰ ভাষাত বৰ উচ্চ পাপৰ উপন্যাস হোৱোৱা নাই বৰিছ প্ৰেস্তাৰনেকৰ উপন্যাস খন বাক বিবদমান বিষয় বুশিয়েই ধৰিছে।

কিন্তু এগৰাকী পাল' বাক অথবা এজন হেঁমিংৱে, এজন পেন্সে (নেপ-ও হুস্তো) আমাৰ মাজত ওলোৱা নাই। কোনোবাই প্ৰাণ কৰিব পাৰে: বুদ্ধক্ষেত্ৰৰ বিভীষিকা মুটাই তোলা এৰিক মেৰিয়া বোম্বাৰ্কে তেওঁৰ উপগ্ৰাস এখনত ভগনীয়া শাৰ্ধাণ্ডাজনৰ এজনৰ মাজেদি প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় মহাসমৰণ দোমোজাব গোটাই ইউৰোপৰ উল্লেখনকে যি ধৰণে অমৃত কৰিছে সেই ধৰণে গভীৰ উপলক্ষি অসমীয়া উপগ্ৰাসত হৈছেনে? হুস্তো নাই হোৱা—এই কাৰণেই যে হেনেকুৱা বিভীষিকাই আমাৰ দেশক জুকা কৰা নাই। কিন্তু অমৃত ধৰণৰ উল্লেখন, অমৃত ধৰণৰ দুৰ্যোগো আমাৰ দেশক লটি-ঘটি নকৰাকৈ থকা নাই। মিছা, প্ৰৱন্ধ, দুৰ্নীতি, ভেটা, চোৰাং কাৰবাৰ, শিক্ষিত নিবহুৱা আদিৰ সমস্কাই দেশ ছানি পেলাইছে। তাৰ প্ৰতিবিধ পৰিছে বাদিকা-বেহেম গোস্বামীৰ "চাকনৈয়া"ত, দীননাথ শৰ্মাৰ "সংগ্ৰাম"ত, মহেশ্বৰ পীয়াবৰ "সংগ্ৰামত"। চাকনৈয়াৰ নায়ক বিবেক সামাজিক সং বিবেচনাৰ মূৰ্ত প্ৰকাশ স্বৰূপ; হিংসাৰে, স্বাৰ্থপন্থতা, আঁৰ পাপ ছাৰিৰ চাকনৈয়াতে আছিল মাহুৰ উট্টেজ-বুৰিছে তাৰ অমৃত-মখনত সৃষ্টি হৈছে কানিবাৱসায়ী, পণচাৰীণী পমিলা, বিৱাহ মাত্ৰবণী অমলা আৰু নায়ক বিবেকৰ। লেখকে অমৃত কৰিছে যে এই সামাজিক চাবনৈয়াৰ পৰা উঠিব নোৱাৰিছে মাহুৰৰ উজাৰ নাই, গতি নাই। এই উপগ্ৰাস খনৰ আটাইতকৈ অগ্ৰণ চৰিত্ৰ দেখোপজীৱিনী পমিলা স্বেচ্ছাপ্ৰাপোচিত ভাৱে পতিতা নহয়, তাই সমাজ আৰু পুৰুষৰ নিৰ্ভৰতাৰ অপসৃষ্টি। তাই আছাৰৰ আঁৰত থাকি মাহুৰক পোহৰৰ ইন্ধিত দিয়ে; তাই ছাৰিৰ মাজেদি আছাৰন কান্দে; তাই ডব্ৰেজেশ্বৰ Suffering humanity-অৰ প্ৰতীক ছোৱিয়া। গোস্বামীৰ "বা-মাবনী"ত ক্ষয়িষ্ণু সন্ন্যাস প্ৰতীক স্বৰূপ এটি মৌজাদাৰ

পৰিবাৰৰ বোৱাৰীয়েক অস্বস্তীৰ নতুন আৱ-কাৱাদ। আৰু আকৰ্ষণৰ লগত মৰা সন্তান্ধিৰ মৰকামোৰণ যি দম্ব সি হৈছে যুগসন্ধিৰ উপলক্ষি—যেনেকৈ জেন অগ্ৰেবৰ Pride and Prejudice-ক অভিজ্ঞত শ্ৰেণী আৰু শিল্পযুগৰ সন্ধি আৰ্থা দিয়া হয়।

দীননাথ শৰ্মাৰ "সংগ্ৰাম" হৈছে অমৃতভূক্তিপ্ৰৱৰ্ত নিবহুৱা ডেকা বুৰিমাণৰ জীৱন-ধাৰণৰ নিৰ্দ্ধল অণ্ড নোৰা-নোৰেৰা সংগ্ৰামৰ কাহিনী। বুৰিমাণে জানে তাৰ স্বল্পবিত্ত বন্ধু মাণিকে তাক চিৰকাল পুহি নোৱাৰে, নিৰুপায় হৈ মাণিকে সেই বাবে কেতিয়াবা কই কৰা দুআমাৰ কলেও যাবলৈ আন ঠাই নেপাই নৈবাশ্বৰ আছাৰত বৃন্দা-বৃন্দলি খাই বুৰিমাণ নিৰিকাব যেন হৈ থাকে। আধিক ছবৰহাই মন ভঙা মাহুৰৰ কাহিনী ইমান কৰুণ আৰু মনোবমকৈ অসমীয়া ভাবাত আন কোনোবাই লিখিব পাৰিছে বুলি মনে নধৰে। শৰ্মাৰ "নদাই" হৈছে মুঠমতনৰ Growth of the Soil-অৰ দৰে মাটিৰ লগত মাহুৰৰ এবাৰ নোৱাৰা সম্বন্ধৰ কাহিনী। প্ৰকৃতিৰ লগত প্ৰকৃতি-সন্ধান কপাইব নিৰিড সম্বন্ধৰ মনোবম ছবি নকান্ত বৰুৱাই আঁকিছে "কপিলা পৰীয়া সাধু"ত। বীণা বৰুৱাৰ "জীৱনৰ বাচত" উপস্থাসে স্নহ-বৃত্ত, ভাল-বেয়াৰে মিহলি অসমীয়া গ্ৰাম্য জীৱনৰ নিবৃত্ত প্ৰতিচ্ছবিৰ এখন দাঙি দিছে কাৰণে ই পাঠকৰ মন মুহিব পাৰিছে। কলিতাৰ উপগ্ৰাসৰ দৰে ই প্ৰত্যক্ষ সঙ্কাৰকামী নহয়। জীৱনৰ স্নহ প্ৰতিফলনহে গাৰ্ভ অকলৰ নিৰ্দ্ধান প্ৰত্যাহ; গাৰ্ভৰ মাহুৰ লগ লাগি মৰা দেল, বেলেগাৰে বিৰণ আদিৰে নিত্য পৰিচিত পৰিবেশ একোটা আনি দিব পাৰিছে। বীৰেশ্বৰুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ "বাল্লপথে বিভিৱায়" বাহুদৈতিক চিন্তাধাৰাৰ পৰা উদ্ধৃত উপগ্ৰাস : ৪৭ চনৰ ১৫ আগষ্টৰ দিনা ইয়াৰ নায়কে অমৃত কৰিছে যে

ভাৰতৰ বাহুদৈতিক স্বাধীনতা প্ৰকৃত স্বাধীনতা নহয়; অসমীয়া লেখকসকলে আৰম্ভ কৰিছে। অসমৰ কিয়নো অসংখ্য ছুংস মাহুৰৰ সমস্কা সমাধান হোৱাৰ কোনো পথ এই স্বাধীনতা লাভত দেখা নোৱাৰে— হেনেকুৱা মাহুৰ কেইটিমান সৰু চৰিত্ৰ বৰ কৰুণ, বৰ বাস্তৱ, বৰ সুন্দৰকৈ লেখক আঁকি দেখুৱাইছে— সেইবাবে উপগ্ৰাস খনৰ আকৰ্ষণ বঢ়াইছে।

এইবাবে উদাহৰণৰ পৰা প্ৰতীয়ায়ন হয় যে আধুনিক জীৱনক জটিল আৰু বিচিত্ৰ ৰূপত চাবলৈ

মৃৎস্য জাতি আৰু মৃৎস্য দৰ্শন

(২)

শ্ৰীযুক্তমোহন নাথ তত্ত্বভূষণ

মৃৎস্য বাত্বৰ অৰ্থ আনন্দিত হোৱা—("মাধানিনে মৱনে মংক্ষং ইক্ষঃ" অথৰ্ববেদ ২-১২১৭)। জাগতিক সৃষ্টিৰ মূলত আনন্দ। সৃষ্টিৰ মৌলিক কাৰণ-শক্তিৰ (Basic Creative Energy) সৰ্বা প্ৰসৱিত হোৱাৰ (স = discharge forth) ভাৱ ক্ৰিয়ামাণ (শত্ব = ৭) ভাৱ প্ৰাপ্ত হলে হয় 'সং'; তেতিয়া লগে লগে কামনাৰ (Elemental passion) চাপলা আৰু ক্ৰিয়ামাণ উপজি হয়—কিং বা চিং; আৰু তেতিয়াই লগে লগে ছন্দোময় লাঞ্ছ (Harmony) বা আনন্দৰ ভাৱ ওপজে। তাৰ পিচত সেই আনন্দ ঘন (concentrate) হৈ এটা বাস্তৱ পদাৰ্থ (matter) ৰূপে প্ৰকাশ পায়, আৰু সেই পদাৰ্থৰ এটা স্থল প্ৰতিকৃতি বা বিগ্ৰহ দেখা যায়। মূলতে যি অশূন্য শক্তি (Energy) আছিল, ইয়েই সং-চিং-আনন্দ-ঘন হৈ বিগ্ৰহ ৰূপে বিকশিত হল। যেনে কাঠৰ মাজত জ্বই আছে, আৰু সেই জ্বই অশূন্য শক্তি স্বৰূপ। ছডোখৰ কাঠ ঘৰণ কৰোতে প্ৰথমতে সং আৰু তাৰ লগে লগে কিং বা চিং

অৱস্থাৰ সৃষ্টি হল, কাঠৰ ভিতৰৰ অণু-পৰমাণুবোৰৰ মাজত স্তম্ভ হৈ থকা শক্তি অস্থিৰ হৈ ওকল ভাৱেৰে আনন্দত মতলীয়া হৈ ছন্দৰ্থিৰ নাচিব ধৰিলে। ই হস কাঠৰ মাজত স্তম্ভ হৈ থকা জ্বই শক্তিৰ সং-চিং-আনন্দ ভাৱ। তাৰ পিচত সেই আনন্দ ঘনীভূত হৈ স্থূল চকুৰে দেখিব পৰা ৰঙা বৰগীয়া বিগ্ৰহ ৰূপে প্ৰতিভাত হল। ইয়াক কোৱা হয় জ্বই বা অগ্নি।

তেনে হলে দেখা গল—জাগতিক স্থূল সৃষ্টিৰ বাহ্যনৰ আগৰ অৱস্থাটো হল আনন্দ। ই আৰ্টো হল—পূৰ্বব্যঞ্জন-ভাৱ (ম = ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ শেষ আখৰ) ক্ৰিয়ামাণৰ (ং—শত্ব) প্ৰসৱিত হোৱাৰ ভাৱ (স), অৰ্থাৎ মৃৎস্য।

এতিয়া মানৱ জীৱনত লোকায়ত সৃষ্টিৰে সন্ধান-সৃষ্টিৰ বিষয়টোক কঁহিয়াই চোৱা যক্। প্ৰথমতে নাৰী আৰু পুৰুষৰ কনয়ত কাম ভাৱ উপজিব; তাৰ কলত চুৱোজনে স্নয়ৰ চাক্ৰগাৰ আবেগত আনন্দত মতলীয়া হৈ মখন ক্ৰিয়া আৰম্ভ কৰিলে।

পুরুষের আনন্দ ঘনীভূত হৈ দেহাব বৈদ্যাতিক শক্তিৰ সাবত্ব শুক্ৰবিন্দু ওলাই নারীৰ গৰ্ভত বাহ ললে, আৰু তাৰ পৰাই সন্তানৰ সৃষ্টি হল। এই শুক্ৰবিন্দু দৈৰ দৰে বগা পনোয়া বস্তু, আৰু তাৰ মাজত আছে অতি সুন্দৰ স্তূৰ্য্য দৰে অসংশয় কীট; এই বোৰক কোৱা হয় শুক্ৰকীট—Spermatozoon. শুক্ৰকীটৰ প্ৰাথমিক অবস্থা হাওৰ আৰু কুম্বীৰ সামনিস্থিতি এটা জীৱৰ দৰে, ইয়াৰ নাম দিয়া হৈছে মকৰ। তাৰ পিচত ইয়াৰ আকৃতি হয় এটা কাকি মাছৰ দৰে ইয়াৰ নাম দিয়া হৈছে মংস্ৰ বা মীন। পুৰুষৰ জৱয়ত কাম ভাৱ ওপজিলেই তেওঁৰ দেহাব পনোয়া শুক্ৰৰ মাজত থকা মীন বোৰে উখল-মাখল আৰম্ভ কৰে—টীক যেনে দৰে বহাগৰ প্ৰথম বৰণৰ পাই বিৰল মাজৰে আনন্দত মতলীয়া হয়। এই মীনৰ উখল-মাখলৰ কাৰণেই পুৰুষৰ জৱয়ত আনন্দৰ ভাৱ ওপজে আৰু তেওঁ নারীৰ সৃষ্টি-ক্ষেত্ৰত মন্থন আৰম্ভ কৰে। এই কাৰণে কামদেৱৰ নাম দিয়া হৈছে—মকৰ-পৰজ, মংস্ৰ-পক্ষ, মীন-প্ৰজ, মীন-কেশন।

মানুহৰ মাজত বেনে, পশু-পক্ষী, কীট-পতঙ্গ, গছ গছনি সকলোতেই সৃষ্টিৰ ক্ৰিয়া এয়েই ধৰণৰ। যি কোনো ফলৰ সৃষ্টিৰ পৰা গাজ ওলাওঁতে সৃষ্টিৰ ভিতৰত পনোয়া এঠাৰ দৰে বস্তুৰ সৃষ্টি হয়। সৃষ্টিৰ স্তূলত্বৰ পূৰ্ণৰূপ সদাই পনোয়া; বোদাদি শাস্ত্ৰত কোৱা হয় স্তূলত্ব বা স্কিত্তত্বৰ (solidity principle) আৰু তত্ব হ'ল বীজ তত্ব বা অপ্তত্ব (liquidity or sperm principle)। এই অপ্তত্বৰ মাজত থাকে মীন আৰু তাৰ ভিতৰত থাকে প্ৰাণ-শক্তি (vitality); ঋষদেৱত এই প্ৰাণ-শক্তিৰ কোৱা হৈছে “অপাং নপাং” (ঋ ২.৩৫) — অৰ্থাৎ পানীৰ নাস্তিত্বক।

বিবৰস্বাণ্ডৰ প্ৰকৃতিৰ সৃষ্টিক্ৰমাৰ শক্তি-

সকালক হল সূৰ্য্যাব বশি; সেই কাৰণে সূৰ্য্যাব আন এটা নাম সৱিত্ৰা। মাঘ মাহত সূৰ্য্যাব বশিয়ে গোটেই প্ৰকৃতিৰ মাজত আগতে উল্লেখ কৰা মকৰ সৃষ্টি কৰে; সেই কাৰণে মাঘ-মাহ মকৰ বাশিব মাহ। কাণ্ডম মাহত সেই মকৰ এটা কলহ বা কুম্ভত সোমাই কুণ্ডলী পৰাই শক্তি সম্পন্ন হয়, সেই কাৰণে কাণ্ডম মাহ কুম্ভবাশিব মাহ। শক্তিৰক্ষণ হলেই তেজ সৃষ্টি হয়, গোটেই দেহা বস্তু বা কাণ্ডমবীয়া হয়। তাৰ পিচত চ'ত মাহত গোটেই প্ৰকৃতিৰ মাজত মীন ওপজি আনন্দত মতলীয়া হৈ উখল-মাখল আৰম্ভ কৰে, আৰু তাৰ ফলত গোটেই প্ৰকৃতি বিচোৰ হৈ হেদোলদোপ লগায়। চ'ত মাহ মীনবাশিব মাহ—দোল-উৎসৱৰ মাহ; সৃষ্টিৰ কাৰণে সাজু হবলৈ বো-জা কৰাৰ মাহ।

দেখা গল যে, বাস্তৱ স্তূল-সৃষ্টিৰ প্ৰাথমিক ৰূপটো হল—মংস্ৰ বা শুক্ৰকীট;—গতিকৈ সচ্ছানন্দময় বিৰহ বিষ্ণুৰ প্ৰথম অৱতাৰ অৱশ্যে মংস্ৰই হ'ব লাগিব—“মংস্ৰৰূপে অৱতাৰ তৈলা প্ৰথমতে”। বিষ্ণু পুৰুষ, তেওঁৰ প্ৰকৃতি হ'ব মংস্ৰোদৰী। আগতে উল্লেখ কৰা খুঁজুগম্বৰ ছ' হেজাৰ মান বছৰ আগৰ ক্ৰীট ৰীপবাসী মানুহ সৃষ্টি বিজ্ঞানৰ এই মংস্ৰ বা মীন-দৰ্শনবাদী আছিল। সেই কাৰণে তেওঁলোক মংস্ৰ বা মীনজাতি বুলি জনাজাত আছিল, আজিকালিৰ বুখোলিদি সকলে তেওঁলোকৰ নাম দিছে মীনোৱান—Minoan (১) এই মীন জাতিৰ এটা ক্ষেত্ৰে প্ৰাচীন যুগৰ সিদ্ধ উপত্যাকাত বাস কৰিছিল, ঋষদেৱ তেওঁলোকক মংস্ৰাস; বুলি (৭১৮১) অভিহিত কৰা হৈছে।

(১) Minoan—We are naming a society after the people who established the universal state into which the society was incorporated in its last phase—Toynbee—pt I, p 94, f. n.

ক্ৰীটবীপৰ মীনজাতিৰ বজা আছিল পুৰোহিত আৰু দেৱতা, ইহলোক আৰু পৰলোকৰ অধীশ্বৰ; সেই কাৰণে তেওঁৰ উপাধিও আছিল—(Mino)। আগতে উল্লেখ কৰা হৈছে যে, প্ৰাচীনকালত ক্ৰীট দেশ ক্ৰীটবীপৰ মীনজাতিৰ অধীনত আছিল। ক্ৰীটবীপৰ এখন মীনৰাজৰ সমাধিত প্ৰাচীন গ্ৰীক আখৰে লিখা কলিত মীনৰাজক জ্যোম্পতিৰ পুত্ৰ বোলা হৈছে—Mino—the son of Zeus.

পিচৰ যুগত যেতিয়া গ্ৰীক দেশত খৃষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰিত হ'ল, তেতিয়া গ্ৰীকসকলে যীশুখৃষ্টকো—ঈশ্বৰ-পুত্ৰ মীন বা মংস্ৰৰূপে গ্ৰহণ কৰিলে। প্ৰাচীন গ্ৰীক ভাষাত মংস্ৰৰ প্ৰতিশব্দ হল—ICHTHUS, আৰু এই শব্দটোৰ পৰা Jesus Christ, son of God, Saviour পৰ্য্যবেশৰ সৃষ্টি হল;—

I = Iesous = Jesus; ch = Christos = Christ; TH = Theon = of God; U = Uios = son; S = Soter = Saviour.

প্ৰথমতে যীশুখৃষ্টৰ কোনো মানৱীয় সৃষ্টিৰ প্ৰচলন নাছিল, তেওঁৰ প্ৰতিকৃতি হিচাবে এটা মাছৰ চিত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। তাৰো পিচৰ যুগত মাছৰ পৰিবেশ এটা ক্ৰুশৰ (Cross) চিত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰাৰ ৰীতি প্ৰচলিত হ'ল। বহুত বছৰ পিচত বেগম পোপৰ জাগ্ৰতৰ এখন তেজ-সনা প্ৰাচীনকলীয়া কাণেৰ পোৱা গ'ল। ক্ৰুশ-বিন্দু হৈ মৃত যীশুখৃষ্টক ক্ৰুশৰ পৰা নমাই অনাৰ পিচত এই কাণেৰ খনেৰে যেনো আৱৰি বধা হৈছিল, আৰু তেওঁৰ দেহাব পৰা উলোৱাতোহেজেৰে বাতিলহোৱাত গোটেই কাণেৰখনত তেওঁৰ দেহাব এটা ছাপ পৰি আছিল। সেই ছাপ ঋষদেৱি চিহ্নশিল্পীয়ে যীশুখৃষ্টৰ এটা চিত্ৰ অঙ্কন কৰে, আৰু ইয়েই আজিকালি আমি বিভিন্ন চিত্ৰ আৰু সৃষ্টিৰ দেখিবলৈ পোৱা যীশুখৃষ্টৰ মানৱীয় প্ৰতিকৃতি।

ওপৰত কোৱা হৈছে যে, ঋষদেৱ মতে অপাং-নপাং হল-শুক্ৰবিন্দুৰ মাজত থকা মংস্ৰৰ ভিতৰৰ প্ৰাণ শক্তি। জীৱৰ প্ৰাণ-শক্তিৰ লগত নাকৰ দুই বিক্ৰাইদি প্ৰাবাহিত হোৱা শ্বাস-প্ৰশ্বাসৰ ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক। গতিকে কৰ পাৰি যে নাকৰ দুই বিক্ৰাৰ লগত যুক্ত হুই নাই, মালি বা নলাই দি ছুটা মংস্ৰ সদাই চৰি হুবি আছে। বেগমশাস্ত্ৰমতে নাকৰ বাওঁফালৰ বিক্ৰাৰ নাজীৰ নাম সিন্ধা, সঁজা বা গঙ্গা; আৰু সোঁ ফালৰ বিক্ৰাৰ নাজীৰ নাম পিঙ্গলা বা যমুনা। বেগম-শাস্ত্ৰত কোৱা হৈছে—“গঙ্গায়মুন্মোৰ্মাধো ধৌ মংস্কৌ চবতঃ সদা।” আৰুই ওপৰোক্ত নাজী বুডালক যথাক্ৰমে চন্দনাড়ী আৰু সূৰ্য্যনাড়ীকো কোৱা হয়।

বেবিলন দেশত খুঁজুগম্বৰ দুই হেজাৰ বছৰ আগৰ যুগৰ কাশী (Kassite) জাতীয় ৰজাৰ এটি শিলাস্তম্ভত জাৰতীয় বেগমশাস্ত্ৰত বৰ্ণোৱা বেগম-চক্ৰবৰ্ত্তি পোৱা গৈছে। তাত নাকৰ ওপৰত থকা কপাল-চক্ৰত (আজ্ঞা-চক্ৰ) চন্দ্র, সূৰ্য্য আৰু চুটা মাছৰ চিত্ৰ আছে (Plate 32, Babylon by A. Champdor).

বেগম শাস্ত্ৰৰ বিধান মতে সাদনাৰ দ্বাৰা প্ৰাণ-বায়ুৰ শ্বাস-প্ৰশ্বাসক কল্প কৰাই প্ৰধান লক্ষ্য। শ্বাস-প্ৰশ্বাসৰ নলী চুটাত চকল ভাৱেৰে চৰিবুবি থকা মাজ চুটাই মানুহৰ মনক উভাউল কৰি বিভাজন কৰে আৰু কাগতিক ব্যাপাৰত যিগু পাৰে। গতিকে এই চুটা মাছক বিজ্ঞানে বধ কৰিব পাৰে, তেৱেই হল শ্ৰেষ্ঠ বেগম আৰু সাধক, তেওঁক সৃষ্টিকৰ্তাৰ সমন্বীয়া বুলি জান কৰিব পাৰি। তেওঁক কোৱা হয় মংস্ৰ-বাজ, মীনবাজ, মংসোদ্ৰনাথ, মীন-নাথ, মঞ্জুৰ নাথ।

সেইতেহলে বাস্তৱ স্তূল জগৎ সৃষ্টি কৰোঁতা বিষ্ণু মংস্ৰজাত, তেৱেই মংস্ৰোদ্ৰ বা মঞ্জুদ্ৰ বিষ্ণু (মংস্ৰোদ্ৰ—প্ৰাকৃত ভাষাত মঞ্জুদ্ৰ)। খৃষ্টীয়

একাদশ শতিকাৰ কাশ্মীৰ দেশীয় পণ্ডিত অম্বিনৱ গুপ্তই তজ্জালোকত (১১৭) এনে মছন্দবলুক সেৱা জনাই তেওঁৰ কৰুণা ভিক্ষা কৰিছে, আৰু কৈছে যে এই মাছে উছাউল হৈ উৰাল মাখল আৰম্ভ কৰিলে (কলেপ্তিহ) তেওঁৰ ভিত্তৰ পৰা নানাৰ্ণে বহু ওলাই তানা-কানা ৰূপে বিক্ষাৰিত হৈ (বাছ ৫কাৰ বাগাৰুগ আতান-বিতান) মাজে মাজে গাঠি আৰু মাজে মাজে বিকা যুক্ত সংসাৰ-ৰূপ জাল ৰচিত হয় (গ্ৰন্থিবিলারকীৰ্ণজাল)। নাথ-যোগী সম্প্ৰদায়ৰ মানুহে অসাধাৰণত সৃষ্টিৰ মূলীভূত-কাৰণ শিৱৰ পুত্ৰ হেন মীননাথ বা মংস্কেন্দ্ৰনাথক তেওঁলোকৰ আদিপুৰুষ বুলি বিবেচনা কৰে। ওপৰত উল্লেখ কৰা জীৱীপৰাবাসী দলপতিক যেনেকৈ সদাই মীন, মীনৰাজ, মীন-দেৱতা বোলা হৈছিল, তেনেদৰে নাথ-যোগী সম্প্ৰদায়ৰ প্ৰধানজনক সদাই মীননাথ বা মংস্কেন্দ্ৰনাথ বোলা হৈছিল। এজন মীননাথৰ মৃত্যুৰ পিচত আন এজন দলপতিক নিৰ্ৰামিন কৰি মীননাথৰ গাৱিত প্ৰতিষ্ঠিত কৰিলে তেওঁ মীননাথ হৈ যায়; ই পৰ্বীৰ মাপোন। এই বিধান আছিলৈকে নাথ-যোগী সন্ন্যাসী সম্প্ৰদায়ৰ মাজত প্ৰচলিত আছে। শৰৱাচাৰ্য্য প্ৰৱৰ্ত্তিত সন্ন্যাসী সম্প্ৰদায়ৰ মাজতো মঠাধ্যক্ষজনৰ পৰ্বীৰ সদাই শৰৱাচাৰ্য্য; ভাৰবৰ্ষৰ চাৰিঠাক শৰৱাচাৰ্য্যে প্ৰতিষ্ঠা কৰা চাৰিখন মঠৰ প্ৰতিজন অধ্যক্ষ শৰৱাচাৰ্য্য বুলি জনাজাত হয়।

বিষ্ণু মংস্কেন্দ্ৰনাথৰ মূৰ্তিৰ বা চিত্ৰৰ ওপৰৰ দশ শব্দ-চক্ৰ-পাদ-পদাধাৰী চাৰিহতীয়া পুৰুষ একপৰ তৰৰ ৰূপে এটা মাছ। তিব্বতত কেবাখনো চিত্ৰত এটা ডাঙৰ মাছৰ পেটত ভবিদি থিৱহৈ থকা এজন পুৰুষৰ মূৰ্তি; তেওঁৰ মুখত মাছৰ কেইটামান আঁত ওলাই আছে, আৰু ওচৰত আৰু কেইটামান মাছ পৰি আছে। ৩৮মানহোপাধ্যায় হৰপ্ৰসাদ শাস্ত্ৰীয়ে এই ছবিৰ মাছৰ কেচা আঁত খোৱা লুই পাদ সিদ্ধাৰ

চিহ্ন বুলি কয়না কৰিছে (বঙ্গীয় সাহিত্য পৰিষদ—সভাপত্ৰিক জ্ঞান-১১৩১২৯ বা) কিন্তু তিব্বতী ভাষাত এই চিত্ৰটোৰ নাম Nya-lto-pa; হু (Nya) শব্দৰ অৰ্থ মাছ, lto-ba শব্দৰ অৰ্থ পেট, pa শব্দৰ অৰ্থ পিতা বা পুত্ৰনায়কন; Nya-lto-ba—মাছৰ পেটৰ গুৰুজন = Nya-lto-pa, (২) অৰ্থাৎ মংস্কেন্দ্ৰ, ঋদ্দেৱৰ ভাষাত আৰু কোৱা হৈছে অথান-নপা শিৰাব নামিয়েক। পানীৰ মাজত থাকে মাছ, মাছৰ মাজত থাকে আনন্দ শক্তি; পানীয়া গুৰুৰ মাজত থাকে মাছৰ নিচিনা গুৰুত্ব আৰু তাৰ পেটৰ ভিতৰত থাকে দৈৱ-জীৱনী শক্তি। অৰ্থাৎ জীৱৰ শুদ্ধ প্ৰাণ শক্তিসদাই মংস্কেন্দ্ৰ আৰু সদাই শিৱ-শক্তি তথা দৈৱ-পুৰুষ-প্ৰকৃতিৰ সন্তান।

সৃষ্টিৰ মূল কাৰণ—কাম, কামনা—Desire, Elemental passion; ঋদ্দেৱৰ মতে—“কাম-জন্মণে সমবহুত্বাদি মনসো বেতঃ যৎ প্ৰথমমসীৎ” (স্ব ১।১২২।২)।—সৃষ্টিৰ আদি কাৰণৰূপে মনৰ বেতঃ (Radiation) অৰূপ বাস সৰ্বপ্ৰথমে প্ৰতিভাত হয়। এই কামৰ বিভিন্ন ৰূপায়ন হল বাস্তৱ সৃষ্টিৰ বৈচিত্ৰ্য; অৰ্থাৎ কামৰ ৰূপায়ন স্তবত বাস্তৱ ৰূপ সৃষ্টি আৰম্ভ হয়; আৰু তেতিয়াই আগতে বৰ্ণোৱা মতে মংস্ক আৰু হংস্কৰ উদ্ভৱত ধৰা জীৱনী-শক্তি তথা বাক শক্তিৰ আৱিৰ্ভাৱ হয়। ৰূপক সাধুৰূপে বস পাৰি কামৰূপৰ মৈত এটা মাছৰ পেটত মীননাথ বা মংস্কেন্দ্ৰনাথৰ জন্ম। তেওঁ অৱশ্যে অম্বিনৱ গুপ্তৰ বৰ্ণনা মতে ডাঙৰ জালোৱা আৰু যোগ-শাস্ত্ৰমতে ডাঙৰ মাছ-মৰীয়া।

তিলাতৰ বৌদ্ধপণ্ডিত লামা তাবানাথে গুৰীৰ সোতৰ শতিকাত তেওঁৰ বাইশ বছৰ বয়সত প্ৰথম শ্ৰমণ অৱস্থাত (in his twenty second year

(২) কৌৰজ্ঞান-নিৰ্ধৰ-৩৭পৰ্বাৰ বাগ্ৰী-পৃ: ১৪; Tibetan English Dictionary 184, 547.

when he was the youngest servant of the order of his holy Lama—*Mystic Tales of Lama Taranath* by Dr B. Datta p. 110) তিব্বতত প্ৰচলিত প্ৰৱাদমূলক সাধুৰূপ-ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি ভাৰতীয় আৰু তিব্বতীয় বৌদ্ধ-তাত্ত্বিকগুৰুসকলৰ এখন জীৱনীগ্ৰন্থ ৰচনা কৰে। তাতৈ তেওঁ লিখিছে যে, গুৰু লুই পাদৰ শিষ্য আছিল কুকুটীপাদ, আৰু কুকুটীপাদৰ শিষ্য আছিল পূৰ্ব ভাৰতৰ কামৰূপ ৰাজ্যৰ ৰজা মীন। এই ৰজাজন আছিল মাছ-মৰীয়া—(Fisher—Nya-pa); তেওঁ বাহাময় পকা অৱস্থাত (as the fisher was in deep contemplation—Datta, p. 74) তেওঁৰ বৰশীৰ মাছে টানি পানীত পেলাই তেওঁক খাই পেলায়; কিন্তু গভীৰ ধ্যানমগ্ন অৱস্থাত থকাৰ কাৰণে তেওঁ বাৰবছৰ মাছৰ পেটত জীয়াই থাকে। বোহিত (লোহিত) বা ভ্ৰূণগুৰু মৈৰ (তিলাতী) ভাষাত—g Tsan-po) মাজত থকা উমাগিৰি পৰ্ব্বতৰ চিত্তত বহি দেৱেশ্বৰ সদাশিৱে উমাক যোগতহ বাখ্যা কৰোতে মাছৰ পেটত পকা কামৰূপ-ৰাজে সেই বাখ্যা শুনি যোগ শাস্ত্ৰত পাৰ্গত হয় পিচত আন এজন মাছমৰীয়াই সেই মাছটোক ধৰি তাৰ পেট-কাটেতে ৰজাজন জীৱিত অৱস্থাত ওলাই পৰে; তেতিয়া তেওঁৰ তেৰ বহুবীয়া পুত্ৰই পিতাকক লগ পায়। তেতিয়া পিতা-পুত্ৰ দুয়ো মিলি ৮৭টি সিদ্ধাৰ ওচৰত শৰণ লৈ সিদ্ধি লাভ কৰে; পিতা মীনসিদ্ধা আৰু পুত্ৰ মংস্কেন্দ্ৰ সিদ্ধা নামেৰে জনাজাত হয় (Datta—pp 74-75)।

৩৬জীৱ বাণীকান্ত কাকতিয়ে “পুৰণি কামৰূপৰ ধৰ্মৰ দ্বাৰা” গ্ৰন্থত লামা তাবানাথৰ বৰ্ণনা অনুসৰি এই টুইজেন সিদ্ধাক কামৰূপৰ কেৱল জীৱীৰ মাতৃহ বুলি বৰ্ণনা কৰিছে (পৃষ্ঠা—১০০)। লামা তাবানাথৰ তিব্বতী গ্ৰন্থখনক জাৰ্মানী অনুবাদৰ

পৰা ডক্টৰ কুপ্লেঙ্গ দত্তই ইংৰাজী ভাষাত অক্ষৰবাদ কৰিছে। তাতৈ মাছৰ পেটত বন্ধ হোৱা মীনসিদ্ধা সম্পৰ্কে লিখা হৈছে—“Earlier he died there as a king; thirteen years had just passed that formerly a son was born to him” (p 74). ৩৮কাকতি দেৱৰ অনুবাদ “মাছৰ পেটত বন্ধ হোৱাৰ এবছৰ আগতে কৈবৰ্ত্ত জনৰ ল’ৰা এটি উপজিল। তেওঁ মাছৰ পেটত বাৰ বছৰ আছিল। ল’ৰাৰ বয়স এতিয়া হ’ল তেৰ বছৰ” (পিষ্ঠা—১০০)। তেওঁ “Earlier he died there as a king” পদ কবিত্ব অক্ষৰবাদ কৰা নাই। মীনসিদ্ধা সম্পৰ্কে “গভীৰ ধ্যানত মগ্ন থকা;” “আগতে বন্ধা কৰণে মই যোৱা” বৰ্ণনা ছটা বিশেষকৈ মন ৰখি সদাশিৱে, আৰু তাৰ লগতে যোগশাস্ত্ৰৰ মাছ-মৰীয়া তত্ত্বটোৰ প্ৰতিও সৃষ্টি ৰখা প্ৰয়োজন।

লামা তাবানাথৰ প্ৰবানৰ আঁতৰি হুল ঋদ্দপুৰাণৰ নাথৰগুণত (২২৩ অধ্যায়) বৰ্ণোৱা কাহিনী:—গণযোগত ওপজা ভ্ৰূণগুৰুক সাগৰত পেলাই দিলেতে এটা ডাঙৰ ৰবালি মাছে শিলঙটোক খাই পেলায়। স্বীৰোদশাগৰৰ শ্বেতচীপৰ ৰমাক পৰ্ব্বতৰ চিত্ৰৰ মন ৰখি সদাশিৱে পাৰ্ব্বতীক যোগতহ শিক্ষা দিওঁতে মাছৰ পেটত থকা লৰাজনে সেই বাখ্যা শুনি যোগশাস্ত্ৰত পাৰ্গত হয়। মহাধেৱে গম পাই, মাছটোক ওপৰত তুলি তাৰ পেটৰ পৰা সন্তানজনক উলিয়ায় আৰু পাৰ্ব্বতীয়ে মৰম কৰি লৰাটোক পোহপাল দিয়ে। কালত এই লৰাজন মহাশোণী মংস্কেন্দ্ৰনাথ বা মীননাথ নামেৰে জনাজাত হয়। তেওঁই নাথ-যোগী সম্প্ৰদায়ৰ প্ৰৱৰ্ত্তক। নাথযোগী সম্প্ৰদায়ৰ মাজত এই প্ৰৱাদমূলক কাহিনীটো এতিয়াও প্ৰচলিত আছে, আৰু তেওঁলোকৰ অলেখ শাস্ত্ৰগ্ৰন্থ আৰু পীঠিকাৰাত

বর্ণোক্তা হৈছে। বঙ্গদেশৰ শ্ৰেণীভিত্তিক কাব্যগোষ্ঠীৰ বিক্ষয়ত এই কাহিনীটো আছে। (৩) অক্ষয়ক ৩কাকতিদেৱে এইবোৰ গ্ৰন্থোল্লিখিত কাহিনীৰ প্ৰতি মন কৰা নাই। যোগেশ্বৰমতে কাশ্মীৰৰ আজ্ঞাচক্ৰক সীৰবোধসাগৰ বা বিদ্-সবোধৰ বোলা হয়, আৰু বাজ্ঞাহাড় শীৰবিন্দুক শিৱ-পাৰ্শ্বতীৰ (শিৱ-শক্তিৰ) অধিষ্ঠানস্থান-পৰ্বত-শৃঙ্গ বা টাঙি ঘৰ বোলা হয়;—এই তত্ত্বটোৰ প্ৰতিও মন কৰা নাই।

বেদান্ত শাস্ত্ৰমতে সৃষ্টিৰ্ত্তা পুৰুষ, গতিকে বেদান্ত প্ৰভাৱাধিত পুৰাণবমতে স্থল সৃষ্টিৰ আদি স্তব পুৰুষ বিষ্ণুৰ মংস্তাৱতাৰ। ক্ৰীট দ্বীপবাসী মীনজাতি আছিল শক্তিবাদী, তেওঁলোকৰ, আৰু পিচৰ যুগৰ ফিলিষ্টাইন জাতিৰ দেৱী আছিল মংস্তোদৰী ডাগোঁ (Dagon—the chief got of the Phillistines, who was half fish and half human”—Bible as History—Kellar p 182).

ক্ৰীট দ্বীপৰ স্থানীয় প্ৰাচীন নাম ক্ৰুতি (Kriti—vide Bartholomew's—*Citizen's Atlas*—p 78)। প্ৰাচীন যুগৰ মীন বজাৰ প্ৰাসাদনগৰ ক্ৰুসু (Kruosus) কাইবোতাচটনেৰ পাৰত আছিল; বৰ্ত্তমানে সেই নগৰৰ ধ্বংসাৱশেষ আবিষ্কৃত হৈছে। ক্ৰীটদ্বীপবাসীসকল আদি কালৰে পৰা জীৱন্ত সাপক ধৰি চিকিৎসা, আৰু নানাবিধ ঔষধ-বিজ্ঞানৰ চৰ্চ্চাত পাৰ্গত আছিল। অৰ্থেদ, অৰ্ধৰৱেদ আৰু আধুনিক তান্ত্ৰিক শাস্ত্ৰত বাহুবিন্ধ্যাক ক্ৰুতা কোৱা হৈছে। অৰ্ধৰৱেদত পৰ্কৰ্তত দাতিত সাপৰ বিষৰ দ্ৰবৰ তোলোতা কিৰাত কুমাৰীৰ উল্লেখ আছে

৩। মংস্ত ৰূপ ধৰি তৰে মীন ম্যোচনৰ (মংস্তাৱ)।
টৰিৰ নামতে বৰ বোপাল হুম্বৰ"—গোবন্ধ পৃ: ৭
পকানন মণ্ডল।

(১০৪১১৫)। শুক্ল বজ্জৰ্বেদত কিৰাত সকলক পৰ্কৰ্তত গুহাবাসী বুলি বৰ্ণনা কৰা হৈছে (৩০১১৬); মহাভাৰতত চীনৰ উত্তৰৰ তুৰাৰ দেশৰ পৰা পশ্চিম সাগৰৰ উপকূল, হিমালয়ৰ দাতি কাৰঘীয়া অঞ্চল আৰু নৌহিত্য দেশলৈকে ভিন্ন ভিন্ন ঠাইত কিৰাত জাতিৰ অলেখ বাজা আছিল বুলি বৰ্ণনা কৰা হৈছে। নেপালত আছিললৈকে কিৰাত নামৰ এটা সম্প্ৰদায় আছে। কাশ্মীৰপুৰাণৰ মতে নবকামুৰৰ আগতে গোটেই ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকা কিৰাত জাতিৰ বাজা আছিল। বৰ্ত্তমান অসমৰ কুকি, কছাৰী, ত্ৰিপুৰা (টিপুৰা) আদি জাতিবোৰ কিৰাত জাতিৰ অঞ্চল।

প্ৰাচীন ক্ৰীট দ্বীপবাসীৰ পুৰুষদেৱতা আছিল মনজুপী পা-ফোশু (পা-ফোশু=Pa-Phos)। শক্তি দেৱী কেবাজানীও আছিল;—সৃষ্টিৰদেৱী মংস্তোদৰী ডাগোঁ; বাহুবিন্ধ্যাক দেৱী তাজ্ৰেধনী চাইফ্ৰাস (Cyprus—চাই—শাই—শাহী=ৰাজী, ফা=ফোৰ প্ৰকৃতি); পৃথিৱীৰ উৰ্ব্বৰা শক্তিৰ দেৱী আছিল ইবা=ইলা=ইডা। শেষৰ জনা পিচৰ যুগত ইডু-মা, ইডুৰা (অৰ্থা=মা), হিডুশা, হিডুশা নামেৰে জনা জাত হয়। হিডুমাৰ পূজাবিধী আছিল নবী, তেওঁলোক বাজ্ঞাপালিৰা আৰু সাক্ষ্যং দেৱী আছিল। সাধাৰণতে মীনবাজৰ জীৱবীজনী হিডুমা পদাধিকাৰিণী আছিল। বৰ্ত্তমান হিমালয় প্ৰদেশৰ পশ্চিম-উত্তৰৰ কাঙ্গা বা জিলাৰ কুলু মহকুমাৰ মানালি চহৰৰ তেইশ মাইল মান উত্তৰ পশ্চিমত এটা পৰ্কৰ্তত চিত্ৰিত এতিয়ালৈকে প্ৰাচীন যুগৰ হিডুমা দেৱীৰ মন্দিৰ আৰু মূৰ্ত্তি আছে। পূজাবীজ্ঞান পাৰ্কৰ্তা কানাইট জাতিৰ পুৰুষ; কিন্তু ত্ৰুগী পূজাৰ দ্ৰশ্যৰূপৰ দিনা দেৱীৰ দাতুয় মূৰ্ত্তিক মানলিটো শোভাযাত্ৰাৰে নমাই আনি হিন্দু ব্ৰাহ্মণসকলে তেওঁৰ আগত ক'লা মন এটা বৰি দি তেওঁক ত্ৰুগী দেৱী ৰূপে পূজা কৰে। মহাভাৰতত বৰ্ণোৱা হিডুশা বাজাৰ তেওঁলিক

বিৱৰণ মতে কুলু-মহকুমা আছিল হিডুশাৰ

কছাৰী জাতি হিডুমা বা হিডুশাৰ বংশ, আৰু য'তে কছাৰীৰ বাজা, তাতেই পৃথিৱী দেৱী হিডুশাৰ অধিষ্ঠান, আৰু বাজ্ঞাৰ নাম অৱশ্যে হেডুশ দেশ বা হেডুশ বাজা। কিৰাত জাতিৰ ছুইছন প্ৰধান দেৱতা—সৰ্ণধাৰী যুৱা শিব, আৰু তেওঁৰ প্ৰকৃতি পুতী-পাৰ্কৰ্তী; কছাৰীসকলৰ মাজত ৱা, ক্ৰেই, নামেৰেও জনাজাত (৪)। ত্ৰিপুৰা বাজ্ঞাৰ বজা সকলে নিম্নক চম্ৰবংশী বুলি দাবী কৰিলেও আচলতে তেওঁলোক টিপুৰা আৰু কুকি—দিবাত সকলৰ অধীশ্বৰ। শিৱ-কিৰাতেশ্বৰ; মহাভাৰতত কিৰাত-বেশী শিৱৰ লগত তিস্তত অৰ্জুনৰ যুদ্ধৰ কাহিনী বৰ্ণোৱা হৈছে। সেই কাহিনী অৱলম্বন কৰি পিচৰ যুগত সংস্কৃত ভাষাত কিৰাতাৰ্জুনীয় কাব্য লিখা হৈছে। ত্ৰিপুৰা বাজ্ঞবংশীৰ বাজ্ঞকীয় ৱখন পত্নীকা;—এখনত অৰ্জু-চম্ৰব আৰু অন্যান্যত শিৱৰ ত্ৰিশূলৰ চিত্ৰ। বাজ্ঞ-সভাত ব্যৱহাৰ কৰা এটা ৰূপৰ লাঠিৰ ওপৰত হাতত নিচান-ধাৰী এটি মংস্তোদৰী দেৱীৰ মূৰ্ত্তি আছে। উৰ্ব্বাশ নাবীমূৰ্ত্তি

৪। হুঁতাৰ জাতিৰ অধৰূপ পুৰুষ-ৱন্দনী;
প্ৰকৃতি-ম-মা (মহাযাযা)

—আগলৈ—

সভাগোৱা ওজাপালি

শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ বৰুৱা এম. এ

মূৰত টৌকনীয়া ধৌত পাণ্ডুৰি, কপালত বগা চন্দনৰ ফোট, মুখত মনোহৰ হাঁহি, গাত চৌগোণা-চাপকন, ডিঙিত কচ্ছাক্ষৰ মাদলী সহ মণি, কাণত ৰঞ্জী-সোণা, হাতত গোটা গামখাৰু, কঁকালত ভৰিপতালৈকে ওলমি পৰা পৰিষ্কাৰ জামা, কান্ধৰ ওপৰেদি পৰি থকা ঠেংক চুতীয়া চান্দৰ দীঘল টাঙালি

সোণৰ আৰু তলৰ অংশ ৰূপৰ মাজ, হাতৰ নিচান ৰূপৰ। এই মূৰ্ত্তিক কোৱা হয় "মাই-মূৰত" অৰ্থাৎ মংস্ত-মূৰ্ত্তি। মংস্ত শব্দৰ লৌকিক অপভ্ৰংশ—মাই-মাই। বঙ্গদেশত মাজমৰীয়া মহল্যামানক কোৱা হয় মাই-মাই। পঞ্জাৱত এক শ্ৰেণীৰ যুজাক ব্ৰাহ্মণ-সম্প্ৰদায় আছে, তেওঁলোক মাই-হাল বা মতীয়াল ব্ৰাহ্মণ নামেৰে জনাজাত। পঞ্জাবৰ আন শ্ৰেণীৰ ব্ৰাহ্মণসকলে মাজ নাথায়, কিন্তু মাইহাল সকলে মাজ থায়। তেওঁলোক আগতে উল্লেখ কৰা আৰু বামাৱগত বৰ্ণোৱা বীৰ মংস্তজাতিৰ বংশধৰ। কিৰাতজাতিৰ অধীশ্বৰ ত্ৰিপুৰা বাজ্ঞদেৱৰ ওপৰত থকা 'মাইমূৰ্ত' বা মংস্তোদৰীৰ মূৰ্ত্তিৰ লগত প্ৰাচীন যুগৰ ক্ৰীট দ্বীপৰ মীন জাতি আৰু ফিলিষ্টাইন জাতিৰ ডাগোঁ দেৱীৰ সম্পৰ্ক স্পষ্টকৈ বুজা যায়। 'ত্ৰিপুৰা বাজ্ঞমালা'ৰ সম্পাদক কালীপ্ৰসন্ন সেন বিদ্যাকৃষ্ণে এই মূৰ্ত্তিটোৰ আঁতিগুৰি টুকি নাপাই ইয়াক গঙ্গা-দেৱীৰ মূৰ্ত্তি বুলি কল্পনা কৰিছে (বাজ্ঞ-মালা, প্ৰথম লহৰ, ১৫২-১৫৩ পৃ:) কিন্তু গঙ্গা-দেৱীয়ে মংস্তোদৰী নহয় সেই পিনে মন কৰা নাই।

—আগলৈ—

ওজাব আছে। স্কন্ধানিগোৱা ওজাই নাচ, পদ আৰু মুহূৰ্ত্ত সহায়ত তালমান ঠিক বাখে, বিরাহৰ ওজাব তালৰ সঙ্ঘ থাকে ভবিৰ নেপুৰত। নেপুৰ জোকাৰি বিশেষ দৰণৰ বন্ধকাৰ শব্দ কৰিলেই পদ সামৰিবৰ হ'ল বুলি পালিসকলে জানে আৰু সেইমতে হাতৰ খুটী তাল আৰু পদ সাংঘৰে। স্কন্ধানিৰ ওজাই তাৰ পৰিবৰ্ত্তে পদৰ মাজতেই— “স্কন্ধিৰ নাৰায়ণদেৱৰ সবস পাংগালি। দেৱীৰ ক্ৰন্দন বুলি এক মে লেছাৰি।” বুলি বা তদনুৰূপ পদেৰে সামৰণি মাৰে।

সভাগোৱা ওজাব বাগ-বানান-সুন-বন্দনা আদিৰ বৈচিত্ৰ্য অত্যন্ত চমকপ্ৰদ। বেলেগ বেলেগ বাগৰ মালিতা, ঢেক আদিও বেলেগ বেলেগ। বেলেগ সময়ক বেলেগ গীত গোৱা হয়। সুনাত সভাগোৱা ওজাব এটা বিশেষত্ব বুলিব পাৰি। সুনাবোৰ বৰগীতৰ দৰে চুটি অথচ গভীৰ আৰু বিবিধ বাগ-সম্বলিত। সভাগোৱা ওজাব লগত কেতিয়াও দেওদনী নাথাকে। দেওদনী স্কন্ধানিগোৱা ওজাবেহে সন্ধিনী স্বৰূপ।

সভা শব্দই সাধাৰণতে বিষ্ণুপূজা বুজায়। ইয়াক কোনো গৃহস্থই কেতিয়াবা বাস্তবিকভাৱে নিজৰ মাজলৰ অৰ্থে অথবা শ্ৰাদ্ধ-পাক্ৰণ আদিত কৰে, আৰু বাস্তৱভাৱে কেইবাটাও খেলৰ লোকে লগ হৈও মুকলি পৰায়ত বা কোনো সোঁমসাইৰ ধানত পাতে। সভা দ্বাঠকৈ তিনি প্ৰকাৰৰ যেনে, ১। একপৰীয়া সভা, ২। আদ-চ'পৰি সভা আৰু ৩। গোন্ধ-চ'পৰি সভা।

একপৰীয়া সভা তুপৰীয়া বিষ্ণুপূজা আৰু আবেলি ওজাপালিৰে সামৰা হয়। ই প্ৰায় একপৰীয়া বংপূজা বা মাঠেপূজাৰ দৰে। কিন্তু মাঠেপূজা বা মনসা পূজাত দিয়াৰ দৰে ইয়াত কেতিয়াও বলিবিধান দিয়া নহয়। বিষ্ণু পূজাতো দেৱীৰ নামত বস্যা পদা সেন্দুৰ পিছাই উচৰ্গা কৰি এৰি দিলে দিব পাৰি।

তুপৰীয়া বামুণে হোম পুৰি বিষ্ণুপূজা কৰে। তেতিয়া ওজাপালিয়ে বন্দনা গায়, বহি বহি।

আবেলি ওজা উঠে। আবেলিৰ ওজাপালি আয়োদৰ সামগ্ৰী। ওজাপালিয়ে, পুৰাণ, ভাগৱত বা মহাভাৰতৰ যিকোনো এছোৱা গায়। শিৱ, তুৰ্গী আৰু নাৰায়ণৰ বন্দনা তুপৰীয়া পূজাৰ সময়ত আৰু আবেলি গীত সামৰিবৰ সময়ত বৰুণ স্তবত গোৱা হয়।

আদ-চ'পৰি সভাত সন্ধ্যা বিষ্ণুপূজা আৰম্ভ কৰি ওবে বাতি ওজাপালি-গীত-নাচেৰে কটাই বাতিপুৱা পূজা শেষ কৰা হয়। কেতিয়াবা নিশা ওজাব লগতে ভাৱবীয়াও মতা হয়। ওজাপালিয়ে তেতিয়া ভাৱবীয়াৰ ওপৰত ভাব দি সন্ধ্যা আৰু পুৱতি নিশা অলপ অচৰপ গীত-বন্দনা গায়েই বাব মাৰে।

গোন্ধ-চ'পৰি সভা প্ৰায় গোটা বন্তৰ দৰে। সন্ধিয়া অধিৰাস কৰি গোন্ধৰ পূজা শেষ কৰা হয়। ওবে বাতি ওজা বা ভাৱবীয়া চলে। পিছ দিনা তুপৰীয়া পূজা, হোম আদি হয় আৰু আবেলি ওজাপালিয়ে সভা সামৰা হয়। পূজাৰ সময়ত বামুণৰ স্তৱৰ লগে লগে অধিৰাসতেই হওক বা পূজাৰ সময়তেই হওক, ওজা-পালিয়ে যথাবিহিত স্তৱগীত স্তৱ লগাই গাব লাগে। পূজাৰ সময়ত ওজাপালিয়ে সি গীত গায় তাক আসনত আয়মেৰে বহি লৈ বামুণৰ স্তৱৰ লগে লগে গায়।

অধিৰাসৰ সময়ত আৰু পিছ দিনা তুপৰীয়াও ওজাপালিয়ে মালকী গীত গায়। তাকে সাধাৰণতে মালচী গোৱা বোলে। মালচী বা মালকী কোনো বিশেষ শ্ৰেণীৰ গীত নহয়, আঙ্গলেতে ই এটা বাগৰ নাম। মালতৰী বাগত তুৰ্গীৰ বা শিৱৰ বন্দনা গোৱাৰোকে মালচী গোৱা বোলা হয়। ওজাই অকল বিষ্ণুপূজা হ'লে মালচী গীত নাগাবও পাৰে, কিন্তু

বিষ্ণুপূজাৰ লগতে তুৰ্গী, জগদ্ধাত্ৰী বা কালীদেৱীৰ বহি বহি মালচী গায়। আবেলিও বিয় হৈ ওজাই পূজা এভাগ পৃথকে কৰিলে মালচী গোৱা অনিবাৰ্য। পদ সামৰিবৰ সময়ত মালচী বা সুন্য গায়। তুপৰীয়া বামুণে দেৱীৰ পূজা আৰম্ভ কৰিয়ে ওজাক কৈ বিষ্ণুপূজাৰ সময়ত বা তুৰ্গীপূজাত গোৱা বিখ্যাত দিয়ে—“ওজা, মালচী গাবৰ হ'ল।” ওজাই তেতিয়া মালচীটো স্তৱত দিয়া হ'ল—

জমিল দশভূজা,	মহিৰ তলে পূজা	অম্বৰ বধৰ হেতু।
বিজনে কৰে পূজা	তুৰ্গীৰ চৰণে—	সংসাৰ তাবণৰ হেতু।
ভূকৃতি মুকৃতি	ঐশ্বৰ্য বিকৃতি	তুৰ্গীক পূজিলে পায়;
ই দুৰ্গেৰ সংসাৰে	তুৰ্গীৰ পদ বিনে	উদ্ধাৰ কৰোতা নাই।
ইন্দ্রে পূজা কৰি	পাইলা পৰ্ণপুৰী	পাইলা সবে অস্বাৱস্তা;
সেহি দিন হস্তে	ত্ৰিশপ দেৱতা	দেৱীত কৰে ভকতি।
মহিম-অম্বৰে	দেৱতাৰু খেদি	লৈলা সবে অস্বাৱস্তা।
লৈলা দেৱতায়	যথা হৰিবৰ	ব্ৰজাত লৈলা সমতি।
দেৱৰ কাতৰ	দেখি হৰিবৰ	পৰম সুপিত ভৈলা;
সৰাব শোবিত	একস্থান কৰি	তুৰ্গীৰ জন্ম দিলা!
চৰণৰ ভৰে	মেদিনী কম্পয়	মস্তকে পাইলা আকাশ;
চল্লহুৰ্গা জিনি	তিনিগোটা চকু	ত্ৰৈলোক্য কৰে প্ৰকাশ।
মহেশে দিলস্থ	আপোনাব অস্ত্ৰ	যাহাক বোলে ত্ৰিশূল।
সেহি শূল ধৰি	অম্বৰব হিয়া	কৰিলা প্ৰাণ নিশ্চল।
এক পাও দিয়া	সিহৰ পিঠিত	আউৰ পাৱে বুকে ভিৰি;
নাগ পাশ জৰি	হস্ত বন্ধি কৰি	পৃথিবীত ধৰিলা পাৰি;
তোমাৰ ৰূপত	মোহিত ভৈলস্থ	অজ মতি কিছু নাই;
অস্থকালে সিটো	পৰাণ তাজিলা	তোমাৰ পৃথ-পৃথ চাই।
তোমাক ভঞ্জিবে	পূজিবেক মাতা	কাহাৰ আছে শক্তি;
পাঠাস্তৰ—মৌচক নাৰায়ণ	নৃপতিয়ে বোলে	মই নাজানো স্ততি-মতি;
ভূতাত্বৰ সঙ্ঘে	পূজ হেন মানি	ভুট হৈবা ভগৱন্তী।
তোমাৰ দাসৰ	দাস যে বুলিয়া	পদতলে দিবা ঠাই;
শিৱৰ উপৰে	সদায় চৰিলা	বন্ধা কৰ ঐশ্বৰী আই।
পৰম প্ৰচণ্ড	বিজয় নাৰায়ণ	নৃপতিৰ আজ্ঞা পাই।
তুৰ্গীৰ অভয়	চৰণ পৌৱিয়া	শিৱবাম ঝিঞ্জে গায়।

গীতত উল্লেখ থকা বিজয় নাৰায়ণ আৰু মৌচক হয় যে মালচী গীত দৰলী বজাসকলৰ বজাধৰীয়া নামায়ণ বজাৰ নামৰ পৰা অন্ততঃ এইটো প্ৰাচীনমান পূজাত মাথোন পোনতে গোৱা হৈছিল আৰু আজিক

এই গীত মঙ্গলদেয়া ওজাপালিৰ একচেতীয়া সম্পত্তিৰ দৰে হৈ আছে। বহি বহি গোৱা মালচী আৰু থিয় হৈ নৃত্যভঙ্গী সহকাৰে গোৱা মালচী গীত হ'ব পুথক। মালচী গীতৰ লগত বজাৱা বিশেষ ঘাটনিৰ তালক ৰূপহী তাল বোলা হয়। আজিও ওজাপালিয়ে কয় যে দি ওজাই মালচী গাওঁতে বাটৰ মাহুহ থমকি নোবোৱাকৈ গৈ থাকিব পাৰে সেই ওজা ওজাব লেখতে নপৰে। ইয়াৰ দ্বাৰা মালচী গীতৰ মাহুৰো আৰু মাথাৰ্দ্ধাৰ ইঙ্গিত দিয়া হয়।

অধিবাস বা গোল্ধত শ্ৰীক্লক গোঁসাইৰ বাল্য-লীলাৰ বিষয়ে ওজাপালিয়ে এটা এটাকৈ তিনিটা গীত মধুৰ স্বৰত বন্দনা গোৱাব দৰে গায়। গীত-বোৰৰ ভাৰা মিহলি অসমীয়া। ব্ৰজাৱলি ভাষাৰ ছাপ তাত পৰি গীতবোৰক প্ৰাচীন-গন্ধী কৰি তুলিছে আৰু গীতৰ পৰিভ্ৰতা বৃদ্ধি কৰিছে। তাহানি ব্ৰজবাসীয়ে ক্লকক আদৰা সাদৰি খবলৈ অন্যৰ কথাৰেই গীতবোৰত ব্যক্ত কৰা হৈছে। গীতবোৰ স্থল লগাই তাল-মান ঠিক বাধি গালে বিমান শুলকিত আৰু আৰুগীয়া হয় লিখি উলিয়ালে কিন্তু তাৰ কমনীয়তা কিছু পৰিমাণে কমে। তথাপি বদজসকলৰ সৱগতি আৰু বিস্লেষণৰ সুবিধাৰ কাৰণে গীত তিনিটা তলত দিয়া হ'ল—

১। প্ৰাণৰ নাথ মেৰি অৱস্তাবে—

অধৰ মোহনৰ বেহু বাৱতবে,

গোপুলি দুসৰ বপুৰে মনোহৰ

মধুৰপুঞ্জ শিৰ শোভনাৰে—

মালা কুসুম বপুৰা মণি পুত্ৰে (?)

সীৰামিণি কুণ্ডলে দগমগ দোলেনাৰে।

ব্ৰহ্মান চাৰি আইলা গোসাই বাম,

নন্দগোপন সঙ্গ ক্ৰোড়নাৰে—

কেশৱ গোপীনাথ আনন্দ দেৱগৰি—

আপোনাৰ স্থান চাৰি আইলাৰে।

২। অ' মাইবে হৰমধো আনন্দ বায়—

আনন্দ আনন্দ আনন্দ বায়

আনন্দ কবচু দয়াল গৃহে আয়—

আজু বতা আৰুগুণ পুৰ্ণঘট স্থাপন,

আত্ম পন্নৱ মুখে দিয়ানাৰে—

হস্তে তুলসী মূল মাখে জাপা মালা,

বহুৰ সিংহাসনে বসিছে গোপালা।

পঙ্কলি পঙ্কলি কল দৌণ-আবতি

পাতিলা মাল্লা শব্দে গোৱাল যুৱতী।

চাৰি ফালে চাৰি স্তম্ভ উপৰে বতা আৰম্ভ

তৰিছে চম্পতাপ সুখ্য মেবাই—

চোহৰ-চন্দনে কল্পনি ভবাই

দেহু দয়াল বন্ধে অঙ্গে চবাই।

মিলায়া বৈষ্ণৱীগণ দিয়া গন্ধ চন্দন

কালি হৈব ঠাকুৰৰ ব্যৱহাৰ নাৰে,

আবতি কবিলা যশোলা মাৱে

কবিলা অনেক কেলি শ্ৰদ্ধৰ কানাই।

সিদ্ধিৰ ধূপ আৰতি দিয়া,

বাধাক্লকক নিবেদিয়া,

জয় জয় গোকুল মাননাৰে।

কেহো নাচে কেহো গাৱে কেহো দেই উকলি

চম্পাৱলী চালে জল জয় ক্লক বুলি,

যুগে যুগে আবতি, যুগে যুগে পূজা

কলি যুগে হৰিনাম বিনে নাই ছুজা।

৩। দিহা—আবতু বিৰিহে মদন গোপাল।

আবতু বিৰিহে মদন গোপাল।

পদ—বৰিমে বে বৰিমে ৰূপে বসে কুসুম গুলাল

হৰিহে কৌশিত (১) বৌশিত (২) কৰ্ণ

স্বাসিত

মেতেকীৰে (?) মেতেকীৰ ৰূপৰসে চমৎকাৰ

হৰিহে কোটী ভানু কোটী চম্পমা উদিত

মুখ শোহে নন্দলাল।

হৰিহে হয় হৰিদাস বধুনাৰে কয়

মোহনৰে মোহিন গোকুল ফুলাই

হৰিহে শব্দী তাল যুগল অক্ষ

অনকৰে বনক পঞ্চম তাল

হৰিহে শব্দ বাজে শিঙা বাজে আৰু

বাজে ঢোল

সকলৰে সকল সমাজে ডাকি হৰি হৰি বোল।

ইয়াৰ পিছত "মালচী" বা শিৱবন্দনাৰ ব্ৰুনাৰে

গোল্ধৰ পদ সামৰা হয়।

গীতবোৰত কেতবোৰ নিৰ্বৰ্ক শব্দও থকা যেন

লাগে। হব পাৰে এইবোৰৰ অৰ্থ বুজিব নোৱাৰি

মুখে মুখে আওণ্ডাওতে ওজাসকলে প্ৰকৃত শব্দৰ

ঠাইত অজ কিবা আওণ্ডাই লৈছে। ওজাৰ মুখৰ

পৰা লৈ উদ্ধৃতি দিয়াত আমি একো অদল-বদল

কৰা নাই। কিয়নো অদল-বদল আৰু পণ্ডিতালিৰ

কাৰণে সময়, স্থযোগ আৰু যোগ্য ব্যক্তি অনেক

গোৱা, কিন্তু বস্তুটো উদ্ধাৰ কৰিবৰ কাৰণে

কেতিয়াবা সময় নাহে। সমস্ত মৌখিক গীত

এইদৰে আগতে লুপ্ত হৈছে। শিক্ষিতসকলৰ

সমাধৰ কমি অহাত এই গীতসমূহৰো ক্ৰমে লোপ

পাবলৈ ধৰিছে। নতুন শিক্ষাপোৱা লৰাই এইবোৰ

বিজ্ঞা নিশিকৈ। শিকিলেও টোণাচাপকন চোলাৰ

ঠাইত বুকু-ফটা কোটা, পাণ্ডুৰ ঠাইত গান্ধী-টুপী

আৰু জামাৰ ঠাইত কিৰকীৰীয়া তুনি আৰু তাৰ

তলত চকুতপৰাকৈ তল-ঠেঙ্গা (আওণ্ডাৰেৰ)

পিছে। কলত মুতি পিছা মাহুহে চাহাৰৰ টুপী

মুত লোৱাৰ দৰে বিসম্বন্ধ ৰূপ এটা কুটি ওলায়।

সি মিহগুৰু, ওপৰৰ তিনিটা পদক দাখ্যবণতে

অধিবাসৰ পদ বোলা হয়। অধিবাসৰ পদৰ অন্তত

ওজাপালিয়ে "মালচী" গীতত শিৱ-বন্দনা পায়।

বাতি ওজাপালিয়ে মহাভাৰত, পুৰাণ বা

ভাগৱতৰ কোনো এটা পৰ্ক বা কাহিনী তাল, নাচ

আৰু গীতৰ সমন্বয়ত গায়। ওজাৰ হাতৰ মুদ্ৰা,

দাইনাপালিৰ ভাঙনি আৰু নৃত্যই হোজা-চহা সকলো

শ্ৰোতা আৰু দৰ্শককে বিষয়বস্তুৰ বস উপলব্ধি

কৰিবলৈ সমানে সুবিধা দিয়ে। ওবে বাতি ওজা-

পালিৰ নৃত্যগীত চলে।

পিছদিনা কেবা-ছপৰীয়া, পূজাৰ সময়ত, পূজাৰী

বামুৰ পূজাৰ সন্মুখ লগে লগে ওজাপালিয়ে বহি লৈ

বিষ্ণু-বন্দনা আৰু শিৱ-তুৰ্গা-পদোশোদি পঞ্চদেৱতাৰ

গীত-আৰাধনা গায়। সেই সময়ৰ বন্দনাবোৰৰ

দিহা, যেনে, 'ব-ব-ব দগুৰতে তব বঙ্গা পাৰ', অথবা

'ক্লক অ' হৰি বাজৰ বাম এ' গাঁও ফুঁইৰ লৰা-যুচা

সকলোৰে সুপৰিচিত। দশ অৱতাৰৰ বৰ্ণনা আৰু

বন্দনাও এই সময়তে গোৱা হয়। এই বৰ্ণনা কীৰ্ত্তনৰ

বন্দনাৰ দৰেই, নতুবা কীৰ্ত্তনৰ বৰ্ণনাৰে মৌখিক

ৰূপ—যেনে,—

দিহা—ক্লক এহৰি বাজৰ বাম—

পদ—প্ৰথমে প্ৰণামো ব্ৰহ্মকণী সনাতন।

সৰ্ব অৱতাৰৰ কাৰণ নাৰায়ণ।

তথু নাভি-কমলত ব্ৰহ্মা ভৈলা জাত।

যুলে যুলে অৱতাৰ ধৰা অসংখ্যাত

প্ৰথমতে ভৈলা দিবা মন্ত্ৰ অৱতাৰ।

মাবিলন্ত শঙ্খানুৰ অশ্বৰ চুৰ্কাৰ।

অনন্তৰে ভৈলা প্ৰভু কুৰ্ম অৱতাৰ।

পৃথিৱী সাগৰ পৃষ্ঠে ধৰিলা মন্দৰ।

বৰাহ স্বৰূপে প্ৰভু ধৰি অৱতাৰ।

আদি দৈত্য হিব্যাক্ষক কৰিলা সাহাৰ।

চকুৰ্ত্ত মবিসং ৰূপে অৱতাৰি।

হিব্যাক্ষপিশুক মাৰিলা নখে ত্ৰিবি।

পঞ্চম জন্মত দিবা বই ৰূপ ধৰি।

পতাইলন্ত পাতালে বলিক ছল কৰি।

যই অৱতাৰত যে যামদায়ি বাম।

নাবাখিলা সংসাত ক্ৰিয়ৱৰ নাম।

এটা বা ছটা বুনা আৰু মালটী গাই সকলোকে আনন্দ দিয়ে। বুনাৰো কিছুমান তেনেই বেবেৰিবাং কথানে ভবা অচল তালব লগত মুনবকৈ খাপখোৱা বুনা আছে। সেই বিষয়ে বেলেগ আশোচনাব প্ৰয়োজন। মুঠতে চকা পাতত বহাব অলপ আগতে ওজাই পদ সামৰিবৰ কাৰণে দীঘল স্তবত দূৰৰ পৰা জ্ঞানকৈ “কুৰু বাহুবৰ বাম এ—” বুলি গোৱা গীতে সকলোকে সভাগোৱা ওজাপানিব গীতৰ সামৰিবৰ ইচ্ছিত দিয়ে।

গীত-পদবোৰৰ মাজেদি আৰু পূজাৰ বিধি-পদ্ধতিলৈ লক্ষ্য কৰিলেও এইটো স্পষ্ট হৈ পৰে যে নাৰায়ণ পূজাকেই সভা বোলা হলেও এই এই সভাত অকল নাৰায়ণকে পূজা কৰা নহয়। পূৰ্বব্ৰহ্ম ভগৱানে সভাত দেৱ-দেৱী সমৰ্থিতে আহি লগেভাগে পূজা খায়। মোহ-মায়াপূৰ্ণ সংসাৰত আসক্ত গৃহীলোকে মূল দেৱতাব লগতে অচ্ছাত্ৰ দেৱ-দেৱীকো পূজাৰ ভাগ দি মনত শান্তি লভে। ভগৱানৰ ৰূপ কল্পনা ভক্তসকলে সদায় নিজ নিজ সাধনা অনুযায়ীয়ে কৰে। কাৰো মতে

ভগৱান অচিন্ত্য, অব্যক্ত, অকৰণ, অন্বয়।
কোনোৱে ভগৱানক আকৌ নিজৰ শাৰীলৈ আনি
নিজৰ দৰেই কল্পনা কৰে। মোহাঙ গৃহীৰ
সংখ্যাই সংসাৰত অধিক। গতিকে তেওঁলোকৰ
কল্পনাত খাপখোৱাকৈ দেৱ-দেৱীসকলবো আবিৰ্ভাৱ
হয়। সেয়েহে নাৰায়ণ পূজাতো স্থৰ্গা-শিব
আদিসকলবো বন্দনা আৰু পূজা কৰা
হয়। ভগৱানে কেৱল পুৰুষ ৰূপতে ধৰা নিদি
নাবী বা শক্তিরূপেও ধৰা দিয়েহি। এনে
সাম্যভাৱৰ সময়ত সঞ্চলিত পূৰ্জা-অৰ্চনা অসমত
যুগে যুগে চলি আহিছে, আৰু ওজাপানি
অমুঠান তেনে পূজা-সেৱাবেই পৰিপূৰক বুলি
সদা-সৰ্বদা গৃহীত হৈ আহিছে। ওজাপানি
গীতবোৰে আৰু সেইবোৰৰ লগত সংশ্লিষ্ট থকা
মুহুৰ্ত্তা, নাচ, দেওধনী-নাচ আদি সম্পদবোৰে
অসমীয়া সংস্কৃতিৰ প্ৰমাণ্য সাংস্কৰূপে বহুকালা
থাকি আজি লুপ্তপ্ৰায় অৱস্থা পাইছে। এই
সময়তে স্মৃতি বন্ধাৰ্থে হলেও কিবা উপায়ে
এইবোৰৰ সংৰক্ষণ হাতত লবলৈ বাইজ আৰু বজা
ঘৰৰ পৰা সভাগ হোৱা সৰ্ব্বতোপ্ৰকাৰে বাঞ্ছনীয়।

অসমীয়া সাহিত্য ও ছেঙ্গপীয়াৰ

শ্ৰীমতেশ্বৰনাথ শৰ্মা

(৩)

ছেঙ্গপীয়াৰ টেজেডি কেইখনৰ সফল অনুবাদ
বিমান কঠিন, কমেডিৰ ক্ষেত্ৰত সিমান কঠিন নহয়।
কমেডিৰ লঘু আনন্দস্বৰ পৰিৱেশ আৰু হাস্য-
সমৃদ্ধ কথো আৰু চিত্ৰৰ ভাৰাগত ৰূপান্তৰ সকলো
ক্ষেত্ৰতে সম্ভৱ নহলেও ভাৱগত ৰূপান্তৰ কঠিন

নহয়। অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাৰ ‘বৰ্ণিজ কোঁৱৰ’
‘মাৰ্চেট অৱ ডেনিচ’ৰ এনে ভাৱগত অনুবাদ মূলত
নিৰ্দেশন। ৩জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাই ‘ডেনিচৰ সাউদ’
এই নামত নাটখনৰ কাহিনীটোৰ এটি প্ৰাঞ্জল গল্পক
প্ৰকাশ কৰিছিল। উক্ত গল্পৰূপত কেৱল কাহিনীটো

পোৱা যায়, অৱশ্যে কাহিনীটো বৰ্ণনা কৰোঁতে মূল
নাটৰ পাত্ৰপাত্ৰীৰ উক্তি সমূহৰ সাৰাংশবোৰ নোহোৱাকৈ
থকা নাই।

‘মাৰ্চেট অৱ ডেনিচ’ নাটৰ ঘটনাৰ বিকাশত
গুষ্টিয়ান আৰু ইছদীৰ মাজত ধৰ্ম্মগত আৰু জাতিগত
বিষয়ে বিশেষ অংশ গ্ৰহণ কৰিছে। ইংৰাজী নাট্য
সাহিত্যত মাৰ্চো ৰচিত Jew of Malta (১৫৯০)
নামৰ নাটৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বিশ শতাব্দীৰ
শেলচাৰ্ভাট ৰচিত Loyalties লৈকে ইছদী বিধেমক
ক্ষেত্ৰ কৰি কেবাখনো নাটক ৰচিত হৈছে। ইছদী-
জাতিৰ প্ৰতি ইউৰোপৰ গুষ্টিয়ানসকলৰ মৰ্জ্জাৰ
বিধেম আৰু চুগা আৰু আনফালে ইছদীসকলৰ
‘চকুৰ বিনিময়ত চকু, দাঁতৰ বদলি দাঁত’—এই
নীতিগত প্ৰতিশোধপৰায়ণতাই ‘মাৰ্চেট অৱ ডেনিচ’
নাটৰ সংঘাত আৰু বিষয়বস্তুক আকৰ্ষণীয় কৰিছে।
ইছদীবিধেম আৰু চুগাৰ অধুৰূপ চিত্ৰ অসমৰ
পটভূমিত চিত্ৰিত কৰিবলৈ অনুবিধা, কাৰণ তদধুৰূপ
জাতিগত বিধেম আৰু চুগাৰ পাত্ৰ নাই। নাট্যকাৰে
ডেনিচ নগৰৰ পটভূমিৰ পৰিৱৰ্ত্তে মধ্যগুণীয়া কাস্কৰূপ
পৰিবেশত নাটকীয় কাহিনী স্থাপন কৰি দৰভী
কোঁৱৰ (Pince of Arragon), বৰজুকন (Duke
of venice), বৰমেধি (Old Gabbo), অমিয়কুমাৰ
(Antonio), প্ৰতিভা (Portia), আদি অসমীয়া

পাত্ৰপাত্ৰীৰ যোগেদি কাহিনীটো ৰূপ দিছে।
ছাইলক (Shylock) ইছদীয়ে চন্দনমল মাৰোৱাৰী
ৰূপত দেখা দিছে যদিও প্ৰকৃত প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব
নোৱাৰে, কাৰণ ছাইলক চৰিত্ৰই যেনেইক গুষ্টিয়ান
গোষ্ঠীৰ ধাৰা পুৰুষাত্মকমে ঘৃণা ইছদীজাতিৰ
মানসিক প্ৰতিক্ৰিয়াৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে, চন্দনমল
মাৰোৱাৰীৰ চৰিত্ৰই তেনে কোনো ভূগীৰুত
আৰু সঞ্চিত প্ৰতিশোধ প্ৰৱৃত্তিক প্ৰতিনিধিত্ব
কৰিব নোৱাৰে। বিতীৰ্যতে কামৰূপৰ ৰুটিচপূৰ্ণ
আমোলৰ পটভূমিত চন্দনমল মাৰোৱাৰী খাপ খাই
পৰা নাই।

অন্যবাহকে ইংৰাজী নাটখনৰ কোনো বৃহৎকৈ
বাদ নিদিয়াকৈ অসমীয়া ৰূপান্তৰ কৰিছে। অসমৰ
পটভূমিত খাপ খুৱাবলৈ পাত্ৰ-পাত্ৰীৰ বচনসমূহৰ
বি পৰিৱৰ্ত্তনৰ প্ৰয়োজন সেইখিনি কৰাৰ বাহিৰে
উক্তিৰোৰৰ ভাৱাৰ্থ অন্যান্যত ৰাখিছে। কোনো
কোনো ঠাইত দীঘলীয়া উক্তি চমু কৰিব লগা হৈছে,
কিন্তু তাৰ কলত নাটকীয় ঘটনাপ্ৰৱাহ নাইবা চৰিত্ৰৰ
মৌলিক গঢ় পৰিৱৰ্ত্তন হোৱা নাই। অনুবাদকে
কেনেকৈ ইংৰাজী বচনবোৰৰ ভাৱাৰ্থ ৰাখি ভাৱতীয়া
জীৱনৰ ঐতিহ্যৰ লগত খাপখুৱাই অনুবাদ কৰিছে
তাৰ নিদৰ্শন তলৰ উক্তিত ছটা মিলাট চলেই বুজিব
পাৰিব।

Act V, Scene I

Lorenzo : The moon shines bright; in such a night as this,
When the sweet wind did gently kiss the trees,
And they did make no noise, in such a night
Troilus methinks mounted the Trojan walls,
And sigh'd his soul towards the Grecian tents
Where Cressida lay that night.

Jessica : In such a night,
Did Thisbe fearfully overtrip the dew,
And saw the lion's shadow ere himself,
And ran dismayed away.

Lorenzo : In such a night,
Stood Dido with a willow in her hand
Upon the wild sea-banks and waft her love
To Come again to Carthage.

Jessica : In such a night,
Medea gathered the enchanted herbs
That did renew the old Aeson.

অসমীয়া ৰূপান্তৰ

দিৱাকৰ : চোৱা প্ৰিয়ে, আকাশত পৃথিৱাৰ জোন।

কণৰ জোনাক বাতি স্নিহল মধুৰ।

মন্দ মন্দ মৃতগন্ধ বয় সমীৰণ

তক্ৰে চুমিছে লাভা, লাভাই পল্লৱ।

এহুৱা জোনালী নিশা তাহানি এদিন

দ্বাৰকাৰ পৰা আহি কোঁৱৰ অনিৰুদ্ধ

পশিছিল অগ্নিগড় বাণৰ নগৰী,

ৰূপহীৰ মৰিবাৰত হৈ অৱকল্প।

পছনী : এহুৱা জোনালী নিশা তাহানি এদিন

নিয়ৰত ত্ৰিভিৰু ক সুত্তিল পাৰত

দ্বাৰকাপতিৰ বধ দেখি অদূৰত

শিষ্টমতি শিশুপাল পলাল অস্বত।

দিৱা : এহুৱা জোনালী নিশা তাহানি এদিন,

সমুদ্ৰ তীৰত বহি জীৱামগ্ৰেই

কেচুৱা লৰাৰ দৰে মাতিলে বিনাই

আদৰ্শবী প্ৰিয়া মোৰ জনকানন্দিনী,

আহা প্ৰিয়ে আহা ঘৰি মোৰ বুকলৈ।

যাওঁ পুত্ৰ জন্মভূমি অথোধ্যাৰ ফালে ॥

পছনী : এহুৱা জোনালী নিশা তাহানি এদিন

মাৰিও জৌৱন পোৱা কামৰ সৰটি

বাতিয়ে সৌৱন লাভ কৰিলে এদিন।

ওপৰৰ বৰ্ণনা ছটা বিলাই চালে দেখা যাব যে

অসমীয়াসৈ ইংৰাজী উক্তি কেইটাৰ ভাৱাভাৱদে

কৰা হৈছে, বৰ্ণাৰ শকাব্দৰ অনুবাদ হোৱা নাই।

টাইলাচ খিচ্বি, ডিজে আৰু মেডিয়াৰ কাহিনী

ঠাইত উদা-অনিৰুদ্ধ, ব্ৰহ্ম-কল্পিনী, বতি-কামদেৱৰ প্ৰেক্ষা উত্থাপন কৰি ভাৰতীয় পৰিৱেশ বচনা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। হয়তো টাইলাচ কেছিডা নাইবা ৱেন-মেডিয়া কাহিনীৰ লগত উদা অনিৰুদ্ধ, আৰু বতি-কামদেৱৰ কাহিনীৰ কোনো সামুদ্ৰ নাই, কিন্তু প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাৰ ওপৰত জোনালী নিশাৰ আৱৰ্ত-পূৰ্ণ প্ৰভাৱ দেখুৱাবৰ কাৰণে ওপক্ক সূত্ৰত কেইটা অসাৰ্থক বুলি কৰা নোৱাৰি। কোনো কোনো ঠাইত মূল বৰ্ণনাৰ বৰ্ণাৰ ৰূপান্তৰে দেখা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে মূল নাটৰ চতুৰ্থ অঙ্কৰ প্ৰথম বৃহত্ত বিচাৰকৰ আচমনৰ পৰা পৰিচয়ই কৰ্মা বা ৰূপকা সম্পৰ্কে দিয়া বৰ্ণনটো অসমীয়াত প্ৰায় যথার্থ অনুবাদ হৈছে, কাৰণ বৰ্ণিত বিষয় দেশকাল পাৰত লগত অনপেক।

ওপক্ক ৰেৱল প্ৰকাশিত হোৱা নাই কেইখনৰ সামগ্ৰ্য ভাৱে আলোচনা কৰা হ'ল, অপ্রকাশিত কিন্তু বৰ্ষমগত অভিনীত হোৱা, নাই কেইখনৰ বিচাৰ সম্ভৱ নহয়।

অসমীয়া নাটৰ চৰিত্ৰৰ ওপৰত ছেঙ্গলীয়েৰ নাটৰ চৰিত্ৰৰ প্ৰভাৱ কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত দেখা যায়। ৩ বেজবৰুৱাৰ নাটকেইখনৰ চৰিত্ৰ কেইটা-মানত উক্ত প্ৰভাৱৰ স্ফুট প্ৰায়। ছেঙ্গলীয়েৰ 'হেন্সী দি কোৰ্থ' নাটৰ ফল্টাৰ, প্ৰিন্স হ'লৰ আদৰ্শত চক্ৰৱৰ্ত্তী সিংহ নাটৰ গজপুৰীয়া আৰু প্ৰিয়-বামৰ চৰিত্ৰ বচনা কৰিছে। গজপুৰীয়া ফল্টাৰক দৰেই স্থলকায়, বাৰচতুৰ, সুবাসিক, বৰকপায়া, উপস্থিত বৃদ্ধি সম্পন্ন কিন্তু ভীক। সেই দৰে প্ৰিয়

হলৰ নিচিনাকৈ প্ৰিয়বামেও প্ৰথমছোৱাত গজপুৰীয়া আদিৰ লগত সুস্থাপন আৰু বংশধৰাণীত মত থাকি যুদ্ধক্ষেত্ৰত প্ৰকৃত যুদ্ধকৌশল আৰু বীৰত্বৰ পৰিচয় দিয়ে। বেজবৰুৱাৰ 'বেলিমাৰ' নাটৰ পিছে চৰিত্ৰ বচনাত, বিশেষকৈ পিছেৰ শেষ পৰিণতি দেখুৱাত 'হেমলেট' নাটৰ অক্ষৌণী চৰিত্ৰৰ বাহাৰা নাট্যকাৰ সামগ্ৰ্য-ভাবে প্ৰভাৱাৰিত হৈছে। 'বেলিমাৰ'ৰ তুমুৰ বহুৱা আৰু জয়মতী নাটৰ বৃহত্তীয়া পণ্ডিতৰ চৰিত্ৰৰ আদৰ্শ সম্ভৱ ছেঙ্গলীয়েৰৰ ব্ৰাউন চৰিত্ৰ কেইটা যেন লাগে। অতুল চম্প হাৰুবিকাৰ কল্পিনীহৰণ নাটৰ যথাভাৱত নামৰ চৰিত্ৰই যুদ্ধ ক্ষেত্ৰত মৰডাও ধৰি আত্মৰক্ষা কৰা আৰু পাছত কোনো একজন ডাক্তাৰ বীৰক বধ কৰা বুলি সৌৱৰ কবি শেখত মৰা পৰি চতুৰ কথাবে সাৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হাঙ্গাম্পান প্ৰচেষ্টাৰ আদৰ্শ ফলটোকে দিয়া নাইজানো? শ্ৰীইশ্ৰেণ্থৰ বৰঠাকুৰৰ 'শ্ৰীবংস-চন্দ্ৰা' নাটত জনতাৰ উদ্ভাৱ কৰি শনিয়ে দিয়া বক্তৃতাটোৱে আৰু উন্নত জনতাৰ কাৰ্য-কলাপে আমাক ছেঙ্গলীয়েৰৰ 'মুগ্গিলাচ' চিত্ৰকাৰৰ mob scene টোলেট মনত পোলাই দিয়ে। ৩ বেগুৰ বাজখোৱাৰ 'সেউতী-বিখন' নাটৰ কাহিনী বচনাত 'অখেল' নাটৰ কাহিনীয়ে কিছু প্ৰভাৱাৰিত নকৰাকৈ থকা নাই। ৩ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ 'শোণিত কুৰ্বী' নাটত চিত্ৰলেখাই সূত্ৰাঙ্গীত্বেৰে অনিৰুদ্ধক ময়-মুদ্ৰং অৱস্থাত দ্বাৰকাৰ পৰা উলিয়াই অনাৰ দৃশ্যই 'টেম্পেট' নাটত 'এবিয়নে' ফাৰ্দিনেণ্ডক গীতৰ সহযোগিতা লক্ষ্যে আৰব্বণ কৰি মিৰাণ্ডাৰ কাষত উপস্থিত কৰাই দিয়া দৃশ্যই মনত পোলাই দিয়ে।

অসমীয়া নাটত প্ৰয়োগ কৰা কৌশল বা নাট্য-কলাৰ লগত ছেঙ্গলীয়েৰৰ নাটৰ কলাকৌশলৰ বৰতো সৌসাদৃশ্য লক্ষ্য কৰা যায়। নাবীয়ে, বিশেষকৈ বৃৱতীয়ে ডেকালৰাৰ ছদ্মবেশত প্ৰেমাৰ্পদৰ সঙ্গত থাকি শেহত আত্মপৰিচয় প্ৰদান কৰি ঘটনাৰ সায়দি

পেলোৱা বীতি ছেঙ্গলীয়েৰৰ কেবাখনো নাটত দেখা যায়। 'এজ্, ইউ লাইক্ ইউ' 'টুলেক্ৰ' 'নাইট' 'চিৰেলিন' আদি নাট এই প্ৰসঙ্গত উল্লেখযোগ্য। গোহাৰুি বৰুৱাৰ 'লাচিত বৰফুকন, ৩ কমলানন্দ ভট্টাচাৰ্য্যৰ 'নগাৰুৈৱৰ', শৈলধৰ বাজখোৱাৰ 'প্ৰতাপ সিংহ' আদি নাটত বৃৱতী নাবীয়ে লিগিবাৰ বেশ ধৰি নিজৰ উদ্দেশ্য সাধন কৰা দেখা যায়। সংস্কৃত নাটত নাবীয়ে পুৰুষ-বেশ ধাৰণ কৰি আত্ম উদ্দেশ্য সিদ্ধি কৰা উদাহৰণ বিৰল।

নাট্যকাৰ কাহিনীক পাঁচটা স্তৰত বিভাগ কৰি পৰিণতি মান কৰা বীতি ছেঙ্গলীয়েৰৰ প্ৰভাৱ বুলি নৈক ইংৰাজী নাটৰ প্ৰভাৱ বুলি কোৱাৰো যুক্ত হ'ব। ছেঙ্গলীয়েৰৰ কমেডি, আৰু ট্ৰেজিডি-সকলো নাটকেই পাঁচ অঙ্কযুক্ত। আমাৰো গহীন আৰু লঘু দুয়ো প্ৰেৰণী নাটক পাঁচ অঙ্কত বিভক্ত কৰাৰ প্ৰসিদ্ধি প্ৰচলিত হোৱা দেখা যায়। আনকি প্ৰথমৰ কাহিনীকো টানি মি পাঁচোটো অঙ্কত পৰিণত কৰাৰ প্ৰয়াস দেখা যায়। গোহাৰুি বৰুৱা, বেজবৰুৱা আদিৰ প্ৰথমত আৰু পাঁচোটোকে অঙ্ক পাঁচ। সম্ভৱত নাট্যকাৰ সকলৰ পাঁচ অঙ্কৰ প্ৰতি বিশেষ মোহ নাছিল। ছেঙ্গলীয়েৰৰ নাটক পঢ়ি অসমীয়া নাট্যকাৰসকলৰ এনে ধাৰণা হোৱা সম্ভৱ। প্ৰত্যেক অঙ্কক একাধিক বৃহত্ত বিভাগ কৰা বীতিও পছিমীয়া নাটকৰ পৰা ধাৰ কৰা হৈছে।

লঘু আৰু গুৰু, কমিক আৰু ট্ৰেজিক উপাদানৰ সংমিশ্ৰণ ছেঙ্গলীয়েৰৰ সকলো নাটকৰ বিশেষত্ব। প্ৰাচিকেলপন্থী নাটত ওপক্ক সংমিশ্ৰণ দেখা নাযায়। আনকি ছেঙ্গলীয়েৰৰ প্ৰায় সমসাময়িক বেন্দ্ৰ জনচনৰ নাটতে এনে বীতি প্ৰয়োগ হোৱা নাই। অসমীয়া নাটত উক্ত বিশেষত্ব দেখা যায় আৰু সম্ভৱতঃ ছেঙ্গলীয়েৰৰ নাটৰ আদৰ্শত প্ৰৱৰ্ত্তন কৰা হৈছে। গহীন বা ৰূপক বৃহত্ত পাছতে লঘু বৃহত্ত সংযোজন

কবি বেদনাৰ উপশম ঘটাবলৈ বা স্নায়বিক উত্তেজনা হ্রাস কৰিবলৈ লঘু দৃশ্য অৱতাৰণা কৰা হয়। ছেস্তপীয়েৰ এই বীতি আমাৰ নাট্যকাৰ সকলেও ঠায়ে ঠায়ে মানি চলিছে। আমাৰ নাটত সাধাৰণতে গাৱলীয়া নিম্ন শ্ৰেণীৰ চৰিত্ৰৰ যোগেদি লঘু দৃশ্য গহীন নাটত সংযোগ কৰি ওপৰত উদ্দেশ্য সাধন কৰে। ছেস্তপীয়েৰে grave diggers porters, watch-man আদি চৰিত্ৰৰ যোগেদি ভবিষ্যত ঘটনাৰ পূৰ্ণাঙ্গত, নাইবা নাটকীয় ঘটনা বা কাৰ্য্যৰ ওপৰত মন্থৰা দান কৰি নাইবা প্ৰতিক্ৰিয়া দেখুৱাই দৰ্শকক ঘটনাৰ দাৰ কোনফালে প্ৰৱাহিত হৈছে বা হ'ব সেই বিষয়ে সচেতন কৰি দিয়ে। বেজবৰুৱাই এনে লঘু anticipatory দৃশ্য জয়মতী আৰু বেদিমাৰ নাটত অৱতাৰণা কৰা দেখা যায়।

যুদ্ধপূৰ্বে যুগৰ অসমীয়া নাটত দীঘলীয়া, বক্তৃতা-ধৰ্মী স্বগতোক্তিৰ ব্যৱহাৰ সঘনে চকুত পৰে। সাধাৰণতে চৰিত্ৰই যিবিধ কথা আন চৰিত্ৰৰ আগত প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰে, কিন্তু মনত বোঁকি বাওঁকি লগাই থাকে তেনে ভাৱ বা চিন্তা স্বগতোক্তিৰ যোগেদি প্ৰকাশ কৰা হয়। চৰিত্ৰৰ আভ্যন্তৰীণ

মানসিক অৱস্থা আৰু ভাবচিন্তা বুজিবলৈ স্বগতোক্তিয়ে সহায় কৰে। ছেস্তপীয়েৰৰ নাট সমূহত, বিশেষকৈ টেজেডি কেইখনৰ প্ৰধান চৰিত্ৰৰ মূৰত এনে দীঘলীয়া স্বগতোক্তি দিয়া হয়।

অসমীয়া নাটত এনে স্বগতোক্তিৰ প্ৰয়োগ বহু-ক্ষেত্ৰত অপ্ৰয়োজনীয় ভাৱে সীমা চেৰাই যোৱাও দেখা যায়। স্থান-কাল পাত্ৰ আৰু ঐতিহ্যলৈ লক্ষ্য নাৰাখি পৃষ্ঠাৰূঢ়াবৰ কাৰণে অমুচিত ভাৱে স্বগতোক্তি প্ৰয়োগ কৰি স্বগতোক্তিৰ মূল্য হ্রাস কৰাও দেখা যায়। আনকি কেতিয়াবা নায়েকে আত্মবন্দাব কাৰণে গভীৰ অশ্ৰুত লুকাই থাকি প্ৰকৃতভাৱে সৌমৰ্য্য বৰ্ণনা কৰি আত্মথাৰাই যোৱাও দেখা যায়। সংস্কৃত নাটত স্বগতোক্তি নথকা নহয়, কিন্তু প্ৰায়ে চমু আৰু প্ৰয়োগো স্তম্ভ সীমাবদ্ধ। আধুনিক নাটত স্বগতোক্তি পৰিহাৰ হৈছে, কিয়নো আধুনিক অভিনয় স্বাভাৱিক-বাদ বা বাস্তৱতাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত।

অৱশেষত এই কথা কব লাগিব যে আমাৰ নাট্যকাৰসকলে এলিজাবেথান যুগৰ নাট্যকৌশল পোনে পোনে গ্ৰহণ কৰা নাই, বঙালী নাট্যকাৰ সকলৰ নাটৰ পৰাই গ্ৰহণ কৰিছে।

ফল্গু-যাত্ৰা নাটৰ শ্লোক

ডাঃ মহেশ্বৰ নেওগ

অষ্টাদশ বছৰৰ দ্বিতীয় সাংখ্য "অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা"ত প্ৰকাশিত যত্নমণি দেৱৰ "ফল্গু-যাত্ৰা" নাটখনৰ (শ্ৰীমোহনচন্দ্ৰ মহন্ত সংগৃহীত) শ্লোক কেইটিমানৰ বিষয়ে সামান্য ক'ব লগীয়া আছে। নাটকৰ প্ৰথম, দ্বিতীয়, চতুৰ্থ, পঞ্চম আৰু দশম শ্লোক নিৰমল-বিবচিত "ক্লম-কৰ্ণামৃত"ৰ গৃহীত। কিন্তু শ্লোককেইটি মূল পুথিৰ পাঠ অনুসৰি সংশোধন

কৰা হোৱা নাই যেন লাগে; বৰং দ্বিতীয়টি বাদ দি বাকী কেইটি লীলাসুকৰ (বিষমঙ্গলৰ নামান্তৰ সম্ভৱতঃ) "ক্লম-কৰ্ণামৃত"ৰ দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় উচ্ছ্বাসৰ আৰু "বিষমঙ্গল-নাম-কোশ-কাব্য"ৰ মন্ত্ৰিত সংস্কৰণৰপৰা লোৱা যেন অনুমান হয়। বিষমঙ্গলৰ "ক্লম-শ্ৰোত্ৰ" আৰু লীলাসুকৰ "ক্লম-কৰ্ণামৃত" অন্ততঃ দেখাত দুটি সুকীয়া বস্তু। "ক্লম-

শ্ৰোত্ৰ"টিৰ অসমত যি পুথি পোৱা যায়, তাত লগত পাঠ বা ক্ৰম একোতেই "ক্লম-কৰ্ণামৃত"ৰ ভ্ৰহ মিল নাই। শ্ৰোত্ৰৰ প্ৰায়খিনি শ্লোক "ক্লম-কৰ্ণামৃত"ৰ দ্বিতীয়-তৃতীয় উচ্ছ্বাসত পোৱা গ'লেও অসম সংস্কৰণৰ কেইবাটিও শ্লোক এই গ্ৰন্থত দেখা নাযায়। বঙ্গদেশত পোৱা "কোশ-কাব্য" আৰু গুজৰাট অঞ্চলত পোৱা "শ্ৰীবালাগোপালশ্ৰুতি"বো আকৌ সেইদৰে সুকীয়া বৈশিষ্ট্য দেখা পোৱা যায়। গতিকে শ্ৰোত্ৰটিৰ অসম সংস্কৰণটি সুকীয়া বস্তু বুলি ধৰাই বাস্তৱ্যতঃ বিশেষকৈ অসমীয়া বৈষ্ণৱ নীতিকা-নাট্যিকাত সেই ৰূপবেইহে প্ৰভাৱ দেখা পোৱা যায়। শ্ৰোত্ৰটিৰ অসম সংস্কৰণটি দশম বছৰৰ "জাৰ্ণেল অৱ্ দি ইউনিভাৰ্ছিটি অৱ হোঁহাট"ত সন্নিৱিষ্ট হৈছে।

প্ৰথম শ্লোক

ইয়াৰ "জয়তি"ৰ পিছত হাইফেন নালাগে, কিন্তু "শিশীশ্ৰ" "সুৰ", "গৈৰিক" স্তম্ভিত" আৰু "বিভূতি"ৰ পিছত একোটা হাইফেন আৱশ্যকীয়। তত্পৰি, শ্লোকৰ "সুস্থল"ৰ পিছৰ অৱশ্যন্তাৱী বিসৰ্গটিও পৰি গৈছে। পদটি পুস্তিকাটোৱা ছন্দত বচিত, গতিকে "মুৱতী" নহৈ "মুৱতি" হ'ব লাগে; কাৰণ, সেই ছন্দৰ প্ৰতি অৰ্দ্ধ তৃতীয় অক্ষৰ ত্ৰৈশ্ব হ'ব লাগিব। "সুৰ" ছপা ক্লম-কৰ্ণামৃতৰ পাঠ; আমি পোৱা ক্লম-শ্ৰোত্ৰত সকলোতে "মনি" আছে। এই পদটিৰ প্ৰভাৱাৰ্থিত মাধৱদেৱৰ এটি দীৰ্ঘতো আছে—

"কান্তিক মধুৰ পুছ সোহে শিবে।
মণি-গিৰি-গৈৰিকে বজ্জ শৰীবে ॥"

এই শ্লোকটি এনে হ'ব লাগে—

জয়তি গুৰু-শিশীশ্ৰ-পিছ-মৌলি—
মণি-গিৰি-গৈৰিক-কল্পিতাৰুবাগঃ।
সুৰ-মুৱতি-বিকীৰ্ণ সুন-ৰথ
স্তুপিত-বিভূতি-কুস্থলঃ কুমাৰঃ ॥

দ্বিতীয় শ্লোক

সম্পাদকে ছাঁকাৰ কৰিছে, এই শ্লোকটিৰ কোনোমতেই সংস্কাৰ সাধন কৰিব পৰা নগ'ল। প্ৰকৃততে লিপিকাৰ-প্ৰমাণৰ হেতুকে সি চিনিব নোৱাৰা হৈ পৰিছে। শ্লোকটি হ'ব লাগিছিল এনে—

বিহাৰ পীযূৰসং মুনীশ্বৰা
মমাস্ত্ৰি-বাৰীৱ-বসং পিৱতি কিম্।
ইতি স্বপালাশুঙ্ক-পান-কৌতুকী
স গোপবালাঃ শ্ৰিৱাসতামোক্ত ৰঃ ॥
এইটি স্তম্ভ বিখ্যাত শ্লোক। মাধৱদেৱে অধিব বাগৰ এটি পুৰাণ গীতত এই শ্লোকৰ ছবিটি দিছে—
কব-পদ্মজ-গুণে
ধৰি পদ-পদ্মজ
বয়ন-পদ্মজ নিৰেশিত।

মুনিব বৈকল

ছোড়ি অমিয়া মজ্
পদ-পদ্মজ-বস পীতঃ ॥
এহি মনে ভাবি
পৰম বতি-কৌতুকে
নিজ পদ-পদ্মজ পানঃ ॥

চতুৰ্থ শ্লোক

"ক্লম জীৱ"—কৰ্ণামৃতৰ পাঠ হ'ল "জীৱ ক্লম";
—ইয়াৰ পৰা অৱশ্যে অৰ্থ বা ছন্দৰ পাৰ্থক্য নবটে।
"তনম"—কৰ্ণামৃতৰ পাঠ "সুচিৰ"। "ভক্তামহে"
কৰ্ণামৃতৰ পাঠ; অসমৰ ক্লম-শ্ৰোত্ৰৰ পাঠ "ভক্ত
মহঃ"।

পঞ্চম শ্লোক

"ক্লমকৰ্ণামৃত"ত এই শ্লোক পোৱা নাযায়; কিন্তু বঙ্গদেশত পোৱা "বিষমঙ্গল-নাম-কোশ-কাব্য"ত হে ইয়াৰ পাঠান্তৰ দেখা যায়।

নন্দ-সুস্তৱলয়া পাণিনা
মদমমলচলোকাম্ সুবৃম্।
পাণিতালশতবাগবাগিণং
বিশপং নমত দেৱকীসুতম্ ॥

পত্রিকা-স্বত পাঠ্য “সম্ভব” শব্দৰ ঠাইত স্তোত্রৰ পুথিৰ পাঠ্য “সম্ভবন” দেখা যায়। “মধু ক্লিক্ণী-কংধবঃ” শব্দ “মধুব্ ক্লিক্ণীধবঃ” হ’ব; “মধুব-ক্লিক্ণীধবঃ”—এনে পাঠো পোৱা যায়। “সততঃ” নহৈ “সততঃ” হ’লেহে ভুল হয়। ইয়াত ভুলটোৰ নাম বধোছাত্তা।

দশম শ্লোক

ইয়াতো কৰ্ম্যমূতৰ পাঠ্যটোহে দিয়া হৈছে।
আমাৰ স্তোত্রৰ পাঠ—

ক্লিক্ণিবিক্ণিবিক্ণিবিক্ণিত—

বন্ধনবিধমে [শইনঃ] সন্যটপ্তম্।

কুসুমনিভপদমুগলং

কল্পশোভাকবো হবিত্ৱে রন্দে ॥

নাটকখনিত এটি মন কবিৰ লগীয়া কথা, এই গীতকেইটি উপস্থিত বিষয়-বস্তুৰ পৰা পদ্য-পাতৰ পানীৰ দৰে পৃথক হৈ বৈছে। শব্দৰদেৱৰ গীত-নাটক বিষয়মূলৰ প্ৰভাৱ বা স্বৰূপ দেখা পোৱা নাযায়।

এটন চেকভ

অধ্যাপক ত্ৰাণীকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য

(১৮৬০—১৯০৪)

যোৱা ১৭ জানুৱাৰী তাৰিখে বহুতো বিভিন্ন দেশতে কথা শিল্পী আৰু নাট্যকাৰ এটন পেভ্ৰেভিচ, চেকভৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উদ্‌যাপিত হৈছে। ১৮৬০ চনৰ ১৭ জানুৱাৰীৰ দিনা দক্ষিণ কচিয়াৰ ক্ৰুমাগাৰৰ ভীৰত অৱস্থিত টাগান’ৰ’গ নামৰ সৰু চহৰ এখনত এই পৌমান শিল্পীৰ জন্ম হয়। মাত্ৰ ৪৪ বছৰ ৫ মাহ ১৬ দিন বয়সতে ১৯০৪ চনৰ ১ জুলাই তাৰিখে নিশা এওঁ স্বপ্নী হয়। কিন্তু এই কম বয়সৰ ভিতৰতে তেওঁ পাচশৰো অধিক গল্প, পাচখন চাৰি স্কলীয়া

মাধৱদেৱ বিষয়মূলৰ স্তোত্রৰ পৰা নটি শ্লোক তেওঁৰ নাটকত উদ্ধাৰ কৰিছে; আন কি “চোব-ধৰা”, “লিপ্পবা-ভুতুৱাৰ নিচিনা নাটিকাৰ কাহিনী স্তোত্রটোৰ শ্লোকৰ বস্তুৰপৰাই গ্ৰহণ কৰিছে। ইয়াৰ পিছৰপৰা আমাৰ আন আন বৈয়দ নাট্যকাৰৰ ওপৰত এই স্মৃন্দৰ কক্ষ-স্তুতিয়ে মধুৰ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি আছে। *

* শ্ৰীমত মধৰ ডাঙৰীয়াৰ পৰা আমি নাটখনৰ প্ৰাতিলিপি এটাহে পাইছিলো। বিষয়মূলৰ ‘কক্ষস্তুতি’ৰ অসমীয়া সংস্কৰণ আমাৰ হাতত নথকাত ছপা পুথিৰ পাঠ গ্ৰহণ কৰিব লগীয়া হ’ল। অৱশ্যে গুৱাহাটী বিশ্ব-বিদ্যালয়ত এটা পাঠ আছে; সেই পাঠটোৰ লগত মিলাই চাবলৈ চেষ্টা কৰিছিলো কিন্তু সম্ভৱ নহ’ল। দশম বছৰৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পদিক এছিয়াও প্ৰকাশ হোৱা নাই। শ্ৰীমত নেকেপ অসমীয়া পাঠটো দিয়াত আমি ছপাবলৈ পাই শলাগ লওঁ।]

—সম্পাদক

নাটক, আৰু প্ৰায় এহেজাৰবোৰ ওপৰ সাহিত্যিক পত্ৰ এৰি গৈছে। তেওঁৰ সাহিত্যিক উৎপাদনৰ পৰিমাণ, অস্বভূতিৰ সৌভ্ৰতা, দৃষ্টিৰ তীক্ষ্ণতা, বিচাৰ শক্তিৰ পৰ্কতা, ভাষাৰ হেঁচৰা আৰু কলা শিলাৰ চাতুৰ্য্য দেখিলে আচৰিত হব লাগে।

এওঁৰ জন্ম বৰ উচ্চ বংশত হোৱা নাছিল। জাবৰ অধীনস্থ কচিয়াত এওঁৰ ককাক প্ৰকৃততে এজন দাসহে আছিল। পিতৃত বহুতো টকা-পয়চাৰ কব দি এওঁ দাসত্বৰ পৰা মুক্ত হয় আৰু টাগান’ৰ’গলৈ

আহি তাতো খিতাপি লয়। ইয়াতেই এটনৰ পিতাক পল চেকভে এখন খেলা-মালাৰ দোকান দিয়ে। এটনৰ মাক এজনী শিক্ষিতা, ধনী বহু ব্যৱসায়ীৰ ছোৱালী আছিল। এওঁলোকৰ পাচোটা লৰা আৰু এজনী ছোৱালী জন্মে। লৰাৰ ভিতৰত এটন তৃতীয় আছিল। এটনে পিতৃত কৈছিল, “আমি পিতৃদেৱতাৰ পৰা বুদ্ধি, শক্তি আৰু মাতৃ-দেৱীৰ পৰা আত্মা পাইছিলোঁ।” তেওঁ উচ্চ বংশত ওপকা নাছিল, এইবাবে কেতিয়াও দুখ কৰা নাছিল। বৰ তেওঁ কৈছিল, বাশই একো নকৰে। (Nothing follows from this.)”

টাগান’ৰ’গৰ প্ৰাক্‌স্কুলত এওঁৰ প্ৰাথমিক বিদ্যা আৰম্ভ হয়। টাগান’ৰ’গ চিন্তাকৰ চহৰ নাছিল। ইয়াৰ পৰা যৈ তেওঁ মস্কো বিদ্যালয়ত ভৰ্ত্তি হয় আৰু তাত ডাক্তৰী বিদ্যা লাভ কৰিবলৈ লয়।

টাগান’ৰ’গত থকা সময়ত তেওঁ দেউতাকৰ দোকানত প্ৰায়ই গ্ৰাহকক মাল-বস্তু জুখি দিব লগীয়াত পৰিছিল। পঢ়া কালতে তেওঁ থকৱা শিক্ষকৰ কাম কৰি মাচুল আৰু কিতাপ কিনা টকা উলিয়াব লগা হৈছিল। কাৰণ ইতিমধ্যে তেওঁৰ দেউতাকৰ দোকানৰ অৱস্থা ক্ৰমে শোচনীয় হৈ পৰিছিল। ছাত্ৰাৱস্থাতেই তেওঁ সাহিত্যিক প্ৰৱন্ধ-পাতি লিখি পইচা মোকোলাৰ লগীয়াও হয়। ২৬ বছৰ বয়সৰ পৰাই তেওঁ সাহিত্যৰ কাপ হাতত লয় আৰু ২৮ বছৰ বয়সত ছাত্ৰাৱস্থাৰ থাকোঁতেই তেওঁ সাহিত্যৰ “পুথান পুথকা” লাভ কৰে।

বধা সময়ত মস্কো বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা তেওঁ ডাক্তৰী শিক্ষা সাং কৰি ওলাই আহিল আৰু চিকিৎসা ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰিলে। পিতৃ-মাতৃ, ভাই-ভনীৰে বৃহৎ পৰিয়ালটোৰ খৰচ বহন কৰা দায়িত্ব এতিয়া তেওঁৰ ওপৰত পালিল।

চিকিৎসা বিজ্ঞান কিন্তু তেওঁৰ সমস্ত মনোযোগ

অধিকাৰ কৰি বাধিব নোৱাৰিলে। চিকিৎসা ব্যৱসায় আৰু সাহিত্য চৰ্ছা দুয়োটা একে লগে কিয় চলাব নোৱাৰিব তাক তেওঁ সুচিন্তা পালে। এনে চিন্তিত তেওঁ তেওঁৰ বন্ধু ভেডভিনলৈ লিখিছিল, “চিকিৎসাবিজ্ঞা মোৰ বিবাহিতা পত্নী, কিন্তু কলা মোৰ উপ-পত্নী। বিবাহিতা পত্নীত বিবক্তি লাগিলেই উপপত্নীৰ সান্নিধ্য বিচাৰোঁ।” তেওঁ নিস্তা তিনি চাৰি ঘণ্টা কাল সাহিত্য চৰ্ছা কৰিছিল। লিখাত তেওঁৰ বেগো কম নাছিল। এটা দীঘলীয়া গল্প হেনো এদিন তেওঁ স্নানাগাৰতে লিখি শেষ কৰিছিল। ইমান খবটকাৱাকৈ লিখিলেও তেওঁৰ ভাষা কেতিয়াও বহুতা হোৱা নাছিল; বৰ ইংবাঙ্গ কৰি কাঁটছৰ দৰে তেওঁৰ ভাষা সদায় সুখ-পাঠ্য। তেওঁৰ তীক্ষ্ণ দৃষ্টিত পৰা আৱশ্যকীয় ঘটনা আদি স্মৃতিৰ বাকচত হেৰাব নোৱাৰাটকৈ জমা হৈছিল। তেওঁৰ টোকা বধা বহী এটাতে নানান দৃশ্য, খেমেলাীয়া ঘটনা আদিৰ টোকা বধা আছিল। এইবোৰে প্ৰমাণ কৰে যে সাহিত্য সাধনা তেওঁৰ মস্তিষ্কে প্ৰায়ম আৰু প্ৰাৱৰ্ত্তিত্ব ফল।

সাংসাবিক জীৱনতো চেকভে বৰ ব্যস্ত আৰু কৰ্ম্ময় ২৬ বৈজিল। পোনেতে মাটি-বাৰী থিনি উন্নত কৰি ঘৰ-দুৱাৰ বান্ধিলে আৰু প্ৰথমবাৰৰ নিমিত্তে এই পৰিয়ালটোক আদীন ভাবে খাপিত কৰিলে। দুখীয়া বেমাৰীৰ পৰা তেওঁ চিকিৎসাৰ ফিল্ম নলৈছিল। নিজৰ টকাৰে দুখীয়া মাগুৰ নিমিত্তে স্কুল খব আদি বান্ধি দিছিল। দুৰ্ভিক্ষৰ সময়ত তুৰ্গতিনিবাৰণৰ নিমিত্তে সমিতিস্থাপন আদি কামত তেওঁ আগ-বুৱা আছিল। এবাৰ ব্যাপক ভাবে কলেজা মহামাৰী হলত, তেওঁ প্ৰায় অকলশৰে চিকিৎসা আৰম্ভ কৰি এই মহামাৰীক আগ্ৰভেটী দিছিল। অলপ এবাৰ তেওঁ নিজ অকলৰ স্কোচ শৈছিল। ইয়াত বাহিৰেও তেওঁ অস্বাস্থ্য বহুতো জনহিতকৰ কামত আত্ম-নিয়োগ কৰিছিল। মুঠতে

অভিজ্ঞতা আৰু সমাজ সেৱাৰ ফালৰ পৰা তেওঁ
বৰ ব্যস্ত আৰু অসুস্থতী সমৃদ্ধ জীৱন যাপন কৰিছিল।
মাজে সময়ে তেওঁ দেশ ভ্ৰমণো কৰিছিল। এৰা
পৃথিৱীৰ চাৰিওফালে ভ্ৰমণ কৰিবলৈ বুলি ওলাই
আই চিনাপুৰেৰে আৰম্ভ সাগৰ পৰ্য্যন্ত গৈছিল।
ভ্ৰমণ-প্ৰসঙ্গত তেওঁ ছাৰালীন্দু দ্বীপত অস্থায়ী কৰি
ৰখা কয়দীবিলাকৰ অৱস্থা দেখি উভতি গৈ তাৰ
নিয়ম-কানুনৰ সংস্কাৰ হ'ব লাগে বুলি এটা প্ৰবন্ধও
লিখিছিল। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে শেষতথৈ সেই নিয়ম
কানুন বিলাকৰ সংস্কাৰ হৈছিল।

ইতিমধ্যে তেওঁ নাটক ৰচনা কৰাত মন দিলে।
তেতিয়া সমস্ত ইষ্টৰোপতে বাস্তব-ধৰ্মী গল্প-নাটকৰ
টো বলিৰ দৰিছে। নবৰেত ইংলেণ্ড, ইংলণ্ডত
বাৰ্ণাৰ্ড শ্ব আদি নাট্যকাৰ সকলে এই নতুন পদ্ধতিত
নাটক ৰচনা কৰিছিল। চেকভেও বাস্তৱ-ধৰ্মী
পাচখন চাৰি অঙ্কীয়া নাটক ৰচনা কৰে—। এই
নাটক কেইখন হল—“আইগনোভ” (১৮৮৭),
“চিগাৰা” (১৮৯৬), “শাশ্বত্ৰু ভানিমা” (১৮৯৭),
“দ্বি চিটাৰু” (১৯০১), আৰু “চেৰি অৰ্ছাৰ্ড”
(১৯০৪—৪)। “চিগাৰা” খনকেই চেকভৰ
শ্ৰেষ্ঠ নাটক বুলি ধৰা হয়। ১৯০৩ চনৰ ১৭
জানুৱাৰীৰ দিনা অৰ্থাৎ তেওঁৰ ঠিক জন্মদিনৰ দিনা
মহো পিয়েটাৰত এই নাটকখন সম্পূৰ্ণ ৰুত্ৰকাৰ্যা-
তাৰে অভিনীত হয়। তেওঁৰ নাটক আৰু গল্প
বিলাকৰ ভিতৰত তুলনা কৰাটো অৱতাে সমীচীন
নহয়। মুঠতে ইয়াকে ক'ব পাৰি যে ছয়োবিধ
সাহিত্যতে তেওঁৰ বিশিষ্ট অৱদান আছে।

বহুদিনলৈ চেকভ জ্বিৰাৰিত হৈ আছিল।
শেৱত ১৯০১ চনত ওলুগা নিপাৰ নামৰ জ্বিনেজী
এজনৰ সৈতে তেওঁৰ বিবাহ হয়। তেতিয়া চেকভৰ
বয়স এক চল্লিছ বছৰ। কিন্তু এই বিবাহিত জীৱন
বেচি দিন নাথাকিল।

ইতিমধ্যে বন্ধাৰোপে চেকভক কান্তৰ কবি
তুলিলে। ওলুগা নিপাৰ দুবৰে পৰা চিঠিপত্ৰ
জৰীয়তে তেওঁৰ প্ৰায়খামীৰ সাধিয়া লাভ কৰাত
স্বৰ্গীয় থাকিল লগীয়াত পৰিল। ১৯০৪ চনৰ ৩ জুন
তাৰিখে খামী-নী দুয়োজনাই জাৰ্মানীৰ ৱেক ফৰেষ্টৰ
অস্থগৰ্ত বেডেনৰেশাৰলৈ গ'ল। তাতে ১ জুলাই
তাৰিখে বাতি চেকভ হঠাতে মৃত্যু মুখত পতিত হল।

চেকভৰ সাহিত্যক প্ৰধানতঃ তিনি ভাগত ভগাব
পাৰি—গল্প, নাটক আৰু সাহিত্যিক পত্ৰ। প্ৰায়
পাঠ শৰো অধিক গল্পত বিশ্বৰ বিচিত্ৰতা, অভিজ্ঞতাৰ
বহুস্থিৰতা, অদ্ভবৰ প্ৰশস্ততা, দৃষ্টিৰ সৌন্দৰ্য আৰু
চিত্ৰৰ প্ৰসংগতই এখন বন্যা জগতৰ সৃষ্টি কৰে।
বহুতো গল্পতে অৱশ্যে বিয়ানৰ আবেশ এটা পোৱা
যায় আৰু এই কাণেই কঢ়িয়াৰ ভিতৰতে প্ৰথমতে
চেকভক বহুতে ছুল বুদ্ধিছিল। ইংলণ্ড আদি
দেশত চেকভৰ বিয়ান সমাৰ, তেওঁৰ পিতৃভূমি
কঢ়িয়াতে সিমান নাছিল। কিন্তু এই ভাষ্টি এতিয়া
ক্ৰমে স্বাভৱিছে। সুশ্ৰুট, পাৰ্ব্বকা-জ্ঞান, সৃষ্টিৰ
বিচাৰ আৰু সুকৃতি বিষয়ত তেওঁৰেই সম্ৰাজ্যে লিখক
বুলি এতিয়া ক্ৰমে গৃহীত হ'ব ধৰিছে।

চেকভৰ সাহিত্যিক চিঠি বিলাকত আৰ্ট সম্পৰ্কীয়
মূল্যবান কথা আছে। চুভোৰিনলে লিখা এখন
চিঠিত তেওঁ লিখিছে যে আৰ্টটো সমজ্ঞান-সমাদান
কৰি দিবৰ কোনো দৰ্কাৰ নাই; সমজ্ঞানবোৰ শাৰ্টকৈ
অন্ধিত কৰিলেই হ'ল। ইয়াকেই চেকভ আৰু তেওঁৰ
বয়োভ্ৰাতৃ সহযোগী শ্বিটনষ্টলয়ৰ ভিতৰত থকা
পাৰ্ব্বকা ওলাই পৰে। উল্লেখ্যেই সমজ্ঞান সমাদান কৰি
দিয়াতে মনোযোগ দিছিল। চেকভৰ শিল্পকলাৰ
বৈশিষ্ট হ'ল—সংগম। কোনোটো বুদ্ধকে তেওঁ বিতৰ্কৈ
বৰ্ণনা নকৰে। মেইনম গৰ্কা আৰু ডটয়ৰ্কীয়ে
গল্প বিলাকত দিয়া বিস্তৃত বৰ্ণনাৰ তেওঁ সমালোচনা
কৰিছিল। উপদেশ দিয়াটো তেওঁৰ লক্ষ্য নাছিল।

সমস্যাতো সংক্ষেপে বৰ্ণনা কৰিয়েই ক্ষান্ত
পাৰিছিল যদিও, সামগ্ৰী সম্ভাৰ ভিতৰেদি আৰ্টটোৰ
পৃষ্টিৰ আভাস স্কটি হঠাকৈ থকা নাছিল। চেকভৰ
সাহিত্যত মানৱৰ বাৰ্হতাৰ অন্ধিত হৈছে বুলি
এটা অভিযোগ আছে। এই অভিযোগ ঠিক
নহয়। অন্যত্ৰ প্ৰকাণ্ডৰ বুকুত ক্ষুদ্ৰ মানৱৰ
অভিমান অতি গম্ভীৰ এই সত্য তেওঁ স্বীকাৰ
কৰিব নোৱাৰে। কিন্তু মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ তথা-
কথিত স্বামী পৰিৱেশৰ স্বথকা চৰম সুখ বুলি
তেওঁ গ্ৰহণ কৰা নাই। এফালৰ পৰা চালে গিটো
জীৱনক কৃতকাৰ্য্য বুলি লৈ গৌৰৱ কৰা হয়, অথ
এফালৰ পৰা চালে ঠিক সেই জীৱনটোকে অকৃত-
কাৰ্য্য বুলি কবলৈ বাধ্য হোৱা যায়। চুভোৰিনলে
এখন চিঠিত তেওঁ লিখিছিল—“কৃতকাৰ্য্য আৰু
অকৃতকাৰ্য্য—এই দুভাগত মাছহক বিভক্ত
কৰাটোৱে—জীৱনক ঠেক গণ্ডীৰ পৰা নিৰীক্ষণ
কৰাৰ সুচনা কৰে। হুঁমি, মই, মেগোলিয়ন, হোমাৰ
চাৰক ৰচনা কৰি,—কোন বাৰ্হ, কোন কৃতকাৰ্য্য—
এইটো ঠাৱৰ কৰিবৰ মানসও কি? উচ্চৰেহে এই
বিষয়ে নিতুল বায় দিব পাৰে।”

চেকভৰ গল্প বিলাকত আয়-প্ৰসাদত কৃত হৈ
থকা লোকৰ আয়-কৃষ্টি ভঙ্গ কৰি দি জীৱনৰ হৰ্-
বিবাদৰ মেৰোমা দিশবোৰ উন্মোচিত কৰি দিয়া চোকা
পোহৰ আছে।

“তিনি বছৰ” নামৰ গল্প এটাত, মৃত্যুশৰাব পৰা
এজনী সাধাৰণ ত্ৰিবোতাৰ তেওঁৰ সম্বন্ধীয় ভায়েক
হঠাতে কলে, “হুঁমি কেনে ভাল, মৰিয়াল আৰু
সামু সোক।” আসন্ন মৃত্যু—মৃত্যুৰ পিচত কিবা
আছেনে নাই, বিশ্বৰ শক্তিবোৰ জীৱনৰ অসুস্থুল, নে
প্ৰতিভুল, তাৰ কোনো উদ্দেশ্য আছে নে নাই—
এই এটাবিলাক খোৰ তমসাৰ ধাৰা আচ্ছন্ন।
অথচ, তাৰ মাজতে ত্ৰিবোতা জনীয়ে মানৱৰ ক্ষন্তকীয়া

জীৱনৰ দয়া, সাধুতা, আদিকে এটা চৰম মুহূৰ্ত্ত
সুখেৰে সৌৰধৰ কৰিছে। গল্পটোৰ নায়েক ধনীয়া
ত্ৰিবোতা এজনীক বিয়া কৰি দেখিলে যে তেওঁৰ
পত্নীয়ে তেওঁক এতিয়া আৰু আগৰ দৰে ভাল
নাপায়। তেওঁ শেৱত এই সিদ্ধান্ত উপনীত হল
যে বিয়াৰ আগতে উচ্চ ত্ৰিবোতা গৰাকীয়ে তেওঁৰ
ভনীয়েকৰ দৰত চান্দৰ খন এৰি যাব দিমা বাতি যি
আগ্ৰহেৰে সেই চান্দৰ খন লৈ প্ৰেম-ভাৱত বহি
আছিল, প্ৰাকৃততে সেই নিশাই তেওঁ সৰ্ব্বোচ্চ সুখ
লাভ কৰিছিল। বিয়া হৈ যোৱাৰ পিচত হেতুে সুখ
আৰু তেওঁ পোৱা নাই। তিনি বছৰৰ পিচত তেওঁ
তেওঁৰ ভতিজা হোৱাৰী কেইজনীক লগ পাইছে।
এই তিনি বছৰত সিহঁতৰ অল-প্ৰত্যক্ষ, বা-গন
কিমান পৰিবৰ্ত্তন হৈছে? ডেৰ কুৰি বছৰৰ পিচত
সিহঁতৰ আৰু যে কিমান পৰিবৰ্ত্তন নহয়? ভবিষ্যতত
আৰু কি বা আছে। গতিকে জীয়াই থাকি সেই
দুশাবোৰ উপভোগ কৰাতকৈ বেচি আনন্দ আৰু হ'ব
নোৱাৰে। এইবোৰে প্ৰথম কৰে যে চেকভৰ
সাহিত্যত জীৱনক তাক্সিয়া কৰা হোৱা নাই।
তেওঁৰ সাহিত্যত যথেষ্ট পৰিমাণে বৰণ নথকাও নহয়।
“প্তচেভ” নামৰ গল্পত চেকভৰ প্ৰাকৃতিক দৃশ্য
বৰ্ণনাৰ এটা চানেকি পোৱা যায়। তমৰ বৰ্ণনাত
তেওঁ এটা সমুদ্ৰৰ বৰ্ণনা দিছে :—

তাৰ পিচত তেওঁ আৰু সৈনিকজন—দুয়ো
জাভাজখনৰ মূলৈ গৈ তল-ওপৰ চালে। ওপৰত
আকাশ, উৎখল তৰা, শাষ্টি, নীৰৱতা—ঠিক গাঁৱ
দৰৰ ওপৰৰ নীলা আকাশশনিব দৰে। কিন্তু
তলত?—অন্ধকাৰ আৰু বেমেজালি। প্ৰকাণ্ড
টোবোৰে প্ৰতিভপনি কৰিব লাগিছে। কিম্ব,
কোনোৱে নাজানো। গিটো টোৰ পিনেই চোৱা
যায়, সেইটোই অজ সকলোবোৰ টোক খেদি, মৰিমূৰ
কৰি যেন সবাতোকৈ ওপৰত উঠিব বুদ্ধিছে।

এই নিচিনাকৈ এটাৰ পিচত অজটোৱে মূৰ্ত উদ্ধল বগা ফেনৰ কৌৰিটি পিন্ধি ভীষণ শৰু কৰি কুসিং ভাবে অগ্ৰসৰ হৈয়ে আছে।

সমুদ্র অমৃত্যুতি বা পুতৌ-জ্ঞান নাই। জাহাজ-খন যদি সৰু কিম্বা পাতল লোৰে তৈয়াৰী হ'লহেঁতেন তেন্তে তেওঁৱে অমৃত্যুতি ভাবে তাক ভাঙি গিচি মৰিম্ব কৰি তাৰ ভিতৰত থকা লোক সকলৰ কোনোটোকে সাধু অসাধু বিচাৰ নকৰি গিলি পেলালে হেঁতেন। জাহাজখনৰো ঠিক একে ধৰনৰ নিতুৰ, অৰ্থহীন ডাৰ আছিল। প্ৰকাণ্ড ঠোঁটটোৰে এই বাসুকে (জাহাজে) অগমন তোক কাটি আগুৱাই গৈ আছিল। অন্ধকাৰ, বতাহ, পানী, নীৰৱতা, একোকে পৰোতা নকৰি ই আগবাঢ়ি গৈছিল। যদি সমুদ্রত লোক থাকিলহেঁতেন, তেন্তে সাধু-অসাধুৰ বিচাৰ নকৰি জাহাজে সিবিলাককো মৰিম্ব কৰিলে হেঁতেন।

বিদায়-মুহূৰ্ত্ত বৰ্ণনাত চেকভ সিদ্ধ হস্ত। চেবি-অৰ্ডাৰ্ভ" নাটকত মৰমৰ বাগিছাখন চিবকাললৈ এৰি হালধীয়া হোৱাত কৰ কথাৰে বি জয়বিলাকৰ দৃশ্য অঙ্কিত কৰা হৈছে, তৰ শিল্প-চাতুৰ্য্য দেখিলে তৰম মানিব লাগে। এই বিদায়ৰ বেলিকাৰে বাগিছাখনৰ লুকাই থকা সৌন্দৰ্য্য কিছুমান এন্ট্রিয়েলেনাৰ চকুত বেচি জীৱন্ত হৈ উঠিল।

চেকভৰ হাতত বাস্তৱ জীৱনৰ প্ৰতিচ্ছবিও নতুন বহুগেৰে বৰ্ত্তিতই উঠে। প্ৰেম, দয়া, মোহ, এই এটাই বিলাকৰ প্ৰতি কবিত্বমূলক আগ্ৰহ তেওঁৰ আছে। কিন্তু যি পটভূমিত এইবিলাকৰ প্ৰদৰ্শন হয় সেই পটভূমিয়ে পাঠকৰ মনত দুৰ্ধৰণ অশাস্তি আৰু কিজাসাৰ ভাৱ জগাই তোলে। জীৱনৰ ক্ষুদ্ৰকীয়া স্থিতি, এই কথাটো তেওঁ কেতিয়াও পাহৰিব নোৱাৰে। এই বিশাল ব্ৰহ্মাণ্ডত যিকোনো ঘটনাই সংঘটিত হ'ব পাৰে। তেওঁ এঠাইত কৈছে, "সকলো

কথাৰে ক্ষমাও আছে, ক্ষমা নকৰাটো আচৰিত কথা হ'ব।" (Everything is forgiven; and indeed it would be strange not to forgive)। জীৱন আৰু ব্ৰহ্মাণ্ডৰ বিষয়ে তেওঁৰ উদাৰ মনোভাৱ আৰু বহল দৃষ্টি ইয়াত ফুটি উঠিছে। তেওঁৰ সাহিত্য বহুমুখী সামগ্ৰীৰে ভৰা। কিন্তু তেওঁৰ লিখনিত কোনো তিক্ততা নাই। মানুহ হিচাপেও তেওঁ সুচিৰ আৰু নম্ৰ আছিল। চেকভে চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে তেওঁৰ বিশেষ একো লিখা নাছিল। সেই সময়ত তেওঁকৈ লিখাটো সহজে নাছিল। তেওঁৰ "অনু দি হাই ৱে" (On the high way) নামৰ পুস্তকটো এখনহে মাত্ৰ চৰকাৰে বন্ধ কৰি দিছিল। পটভূমি আৰু বৰ্ণনাৰ মিলে তেওঁৰ সাহিত্যিক সূক্ষ্মতা কৰি তুলিছে। তেওঁ ধৰ্মৰ বিৰোধী নাছিল; কিন্তু সেইবুলি ধৰ্মৰ নামত ভগ্নাত্মিক প্ৰকাশ দিয়া নাছিল। তেওঁৰ বনামশৈলী সৰল, প্ৰাণল আৰু জয়গ্ৰাহী। অতক্ৰমে তেওঁ পাঠকৰ মনৰ সন্দেহ আঁতৰাই জয় অধিকাৰ কৰি ৰখে। মাত্ৰহা এৰমৰ চৰিত্ৰৰ বৈশিষ্ট্যখিনি তেওঁ ততালিকৈ ধৰি পেলাব পাৰে। এইখিনি মুঠাই তুলিবলৈ এনে কেইটামান সংকেত এইদৰে নিৰ্দ্ধাৰণ কৰি লোৱা হয়, যে পোটেটো দৃশ্যটো বা মানুহজনৰ আঘাৰ চকুৰ আগত উপস্থিত হোৱা নেন লাগে।

চেকভৰ হুই এটা গল্পৰ ৰূপান্তৰ, অথবা তেওঁৰ সাহিত্যৰ পৰ্য্যাক প্ৰভাৱৰ বাহিৰে অসমীয়া সাহিত্যত চেকভ-প্ৰভাৱশৈলীৰ অম্ববাদ এতিয়াও হোৱা নাই। এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব পাৰি যে ৰনপ্ৰাণ, গাৰ্বেট-নামৰ ঠংৰাজ তুকী এগৰাকীয়ে অকলে চেকভৰ প্ৰায় তিনিশৰো অধিক গল্প ইংৰাজী ভাষালৈ অনূবাদ কৰি ইংৰাজী সাহিত্য চহকী কৰিছে। অসমীয়া ভাষাতো চেকভৰ সাহিত্যৰ অম্ববাদ হলে এই সাহিত্য সমৃদ্ধ হ'ব তাত সন্দেহ নাই।

গদ্যৰশ্মৰ শৰ্ম্মা

শ্ৰীমতীসুন্দৰাণা গোস্বামী

(চমু জীৱন তোক)

অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰথম বহুৰৰ সহকাৰী সম্পাদক আৰু বিশিষ্ট কৰ্ম্মী, চন্দ্ৰকান্ত-ইন্দ্ৰকান্ত সমিতিৰ হুতপুৰ্ণ ধন-ভাড়াণী আৰু যোৰহাট সাহিত্য সভাৰ সভাপতি শ্ৰীদেৱেশ্বৰ শৰ্ম্মা, বি-এলদেৱৰ ২২ ডিচেম্বৰত (১৯৫৯) পৰলোক প্ৰাপ্ত হয়। তেওঁৰ মুহূৰ্ত্ত অসম সাহিত্য সভাই এজন নীৰৱ কৰ্ম্মী আৰু বিজ্ঞ উপদেষ্টা হেৰুৱালে।

৩৮মলেশ্বৰ শৰ্ম্মাৰ পুত্ৰ ৩দেৱেশ্বৰ শৰ্ম্মাই ১৮৮৬ শকত যোৰহাটৰ পটীয়াপাৰত জন্মগ্ৰহণ কৰে। তেওঁ যোৰহাটৰ চৰকাৰী উচ্চ ইংৰাজী বিজ্ঞানয়ন পৰা ১৯০৭ চনত এণ্ট্ৰী মহলাত বৃত্তি লাভ কৰি উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰিবৰ কাৰণে কলিকতালৈ যায়। ১৯১১ চনত বি-এ মহলাত উত্তীৰ্ণ হয়। ১৯১৫ চনত বি-এল পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ ১৯১৬ চনত যোৰহাটত ওকালত আৰম্ভ কৰে। তেওঁ ১৯২৭ চনত চৰকাৰী উকীল নিযুক্ত হয় আৰু ১৯২২ চনলৈকে এই কামত আছিল। তেওঁ হেঁতিয়াৰ ঠংৰাজ চৰকাৰৰ পৰা ব্যৱসায়ৰ খিতাপো লাভ কৰিছিল। তেওঁ কিছুকাল কেশাৰ বোগত আক্ৰান্ত হৈ থকাৰ পাচত ১৯২৯ চনৰ ২২ ডিচেম্বৰত পৰলোকপ্ৰাপ্ত হয়।

চাৰুজীৱনৰে পৰা শৰ্ম্মাদেৱৰ সাহিত্য-চৰ্চ্চাত বিশেষ বাপ আছিল। ৩৮মলেশ্বৰ বেজবৰুৱা সম্পাদিত বাঁহীত কেইটামান কবিতা প্ৰকাশ হোৱাৰ উপৰি বাঁহী, আলোচনী, ন-জ্ঞান আদি কাকতত জন্মান্তৰ (শ্ৰীদে-শ) তেওঁৰ গল্প ওলাইছিল। অসম সাহিত্য সভা, স্থাপনৰ মূলতে শৰ্ম্মাৰো এজন বিশিষ্ট কৰ্ম্মী আছিল, আৰু তেওঁ এই সভাৰ প্ৰথম বহুৰৰ সহকাৰী সম্পাদক আছিল। নবীয়া পাটাত পৰিথকা অৱস্থাতো তেওঁ সাহিত্য সভাৰ কথাই চিন্তা কৰিছিল। যোৰহাটত বহা অসম সাহিত্য সভাৰ ত্ৰয়োবিংশ অধিবেশন, শ্ৰীধাৰাণাৰ ফুকন সঞ্চলনা সভা সদৌ অসম সন্দীত সম্মিলন আদিত তেওঁ নিজৰ কাৰ্য্য দক্ষতাৰ চিনাকি দিছিল। যোৰহাট হোৱালী ফুল স্থাপনৰ গুৰিতে তেওঁ আছিল।

এনে এজন বিশিষ্ট কৰ্ম্মী, বিজ্ঞ উপদেষ্টা আৰু নীৰৱ সাহিত্যিক হেৰুৱাই আমি মৰ্ম্মাত্মিক হেজাৰ পাইছোঁ।

মৰণে ৩দেৱেশ্বৰক অমৰ কৰক।

পুথি পৰিচয়

(১) ত্ৰিপদী

ডঃ সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা, এম. এ. বি. এল., ডি. লিট.
প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৫৯, গুৱাহাটী,
মূল্য ২/- (ছটকা)

“থাকে যদি এই ভাব লবালি কালৰ।

অসম মাতৃৰ মুখ কবিত্ব পোহৰ।”

নিৰ্দাশি

“সাহিত্যৰ মূলকথা”, “অসমীয়া সাহিত্য আৰু
ৰুষ্টি”, “শৰাইঘাট নাই, কিন্তু শৰাইঘাট আছে”
এই তিনিখন স্তম্ভীয় মৌলিক বচনাকে, সচাৰুভাৱে
লবালি কালৰে পৰা লেকাত লাগি অসম-মাতৃৰ
মুখ পোহৰ কৰোঁতা শ্ৰীসূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা ডাঙৰীয়াৰ
“ত্ৰিপদী” প্ৰকাশিত।

অসমীয়া বচনা সাহিত্যত এই বচনাক্ৰমণ
বিশেষত্ব হল, ফুলক পুস্প বা জ্ঞাতক অজ্ঞাত কথা
তুম্বয় কাৰ্য্য-প্ৰবোচনাৰ স্ফুৰ্ণেই। দেশ-বিদেশৰ
বিবোধ সাহিত্যৰ জাব আমাৰ মনত জীন
নোঘোৱাটক আমি পাত্ৰিত্য-প্ৰদৰ্শনেৰে অসমীয়া
পঢ়ুৱৈক স্মৃতিত কৰিবলৈ চাৰ্ভহক, আৰু বিবোধ
চিত্ৰা অসমীয়া জাতি আৰু সাহিত্যৰ বাবে প্ৰকৃত
সময়োপযোগীও নহয়, তেনে ভাব আৰু চিন্তাৰ
পৰিৱৰ্ত্তে ভূঞা ডাঙৰীয়াই সহজ সৰল কথাৰে আমাৰ
বৰ্ত্তমান জীৱন-মৰণ সমস্যা আৰু তাৰপৰা উদ্ধাৰ
উপায় দেশৰ ভৱিষ্যত বংশধৰসকলৰ আগত দাঙি
ধৰাটোৱেই অসমীয়া জাতি আৰু সাহিত্যৰ বাবে
এটি বিশেষ অবিহণ।

মালকপুস্তই যিদিনা অতি কঢ়ভাবে বৃদ্ধদেৱক
এই প্ৰশ্ন কৰিছিল—“ভগবান, ঈশ্বৰ আছেনে নাই

বা আপুনি সেইবিয়ৰে জানেনে নাজানে আৰু মোক
তাৰ সঠিক উত্তৰ দিব লাগিব।” ধাপতে পোৱা
কিংবাণ গছৰ পাত কেইটামান স্থিতি আনি বৃদ্ধদেৱে
পোতীয়া বুজাইছিল—“যেনেকৈ মোৰ হাতত থকা
পাততকৈ গছত থকা পাত সৰহ, তেনেকৈ মই
তোমালোকক শিকোৱা কথাটোক মই জনা কথা
সৰহ, কিন্তু মই জনা আন সকলোবোৰ কথা এৰি
আজিয়েই তোমালোক আটাইকৈ লগা কথাখিনি
মাথোন মই তোমালোকক শিকাইছোঁ।” ভূঞা
ডাঙৰীয়াইয়ো তাকেই কৰিছে।

স্বৰূপতে অলীক অসাক্ষাৎ কল্পনাৰ মায়াজাল কাটি
বাস্তৱ আৰু দিনেকীয়া জীৱনত লগা কথাৰে চকু
পুজোৱা, আকাশৰ গ্ৰহ-তৰাৰ গতি-বিধি নিৰ্বৰ্ত্তক
পৃথিৱীৰ খল-ডোঙ আৰু গুৰুখোৰা মোখোৰাত পৰি
নমৰা হবলৈ আমাক শিকোৱাৰ আৱশ্যক হৈ পৰিছে।
তাৰ বাবে আকৌ দেশ-বিদেশৰ বুৰঞ্জীৰ বীৰ-
বীৰাধনাটকৈ তাৰ নামনাছ হলেও আমাৰ নিজ
পূৰ্বপুৰুষৰ কাহিনী সোঁৱৰোৱাই অতি উপযুক্ত
বিচাৰ বুলি ভাবিবলৈ বাধ্য হৈছোঁকৈ। ভূঞা
ডাঙৰীয়াৰ এই পুথি কামনোবাকো তাৰেই
অৰ্ছচেষ্টা।

“সাহিত্যৰ মূলকথা” পঢ়ি দেশী-বিদেশী সাহিত্য-
তত্ত্ব শিকোঁতাসকলৰ সেই জ্ঞান যেনেকৈ স্পষ্টতৰ
হব, সাহিত্য-তথ্যমূলক আন পুথি পঢ়িবৰ সুযোগ

নোপোৱা সকলৰ বাবে তেনেকৈ ই এছাটি নতুন
পোহৰ যাচিব। “অসমীয়া বিধ-সাহিত্য বচিবলৈ
দেশ এৰি বিদেশলৈ যাব নালাগে।” (৬ পিঠি)—
এই বাকা শৰীয়ৈই অসমীয়া পঢ়ুৱৈক এটা নতুন
সন্ধান আৰু নতুন উদ্দীপনা যোগাব পাৰে। তৰুপৰি
সাহিত্য-তত্ত্ব সম্পৰ্কে অন্ততঃ প্ৰাথমিকভাবে
সঠিককৈ বুজিব লগা এটি কথাও এই ধুনীয়া প্ৰৱন্ধটিৰ
পৰা বাদ পৰা নাই।

“অসমীয়া সাহিত্য আৰু ৰুষ্টি” প্ৰৱন্ধত লেখকে
বৰ্ত্তমান অসমৰ পৰ্মত-ভয়ামৰ স্বপ্ন সমস্তাৰ
সমানাৰৰ ইঞ্জিত অসম বুৰঞ্জীৰ কাহিনীবোৰৰ পৰাই
অতি দক্ষতাৰে দাঙি ধৰিছে। এই প্ৰৱন্ধ পঢ়ি
পৰ্মত-ভয়ামৰ ভাই-ভনীৰেইত পৰস্পৰক চিনি পাব,
আৰু পৰস্পৰ মিলনত নিজ আৰু দেশৰ কি মহান
মৰল সাধিত হব পাৰে তাৰ উত্ৰাদিহ পাব।
আগোম আৰু মুছলমান বুৰঞ্জী লেখকসকলৰ উদ্ধৃত
উদ্ধিৰ পৰা আত্মবিশ্বাস অসমীয়াই নিজক স্মৰিবলৈ
সহাৰ পাব আৰু হাড়ৰ মাজে মাজে পুনৰ অসমীয়া
জাতীয় ভাব সোমাই পৰিব।

“শৰাইঘাট আছে” প্ৰৱন্ধটিৰ প্ৰকৃত ভাব,
আমাৰ মনেৰে “শৰাইঘাট আছে, কিন্তু শৰাইঘাটীয়া
নাই।” ভাবতৰ সোঁমুখীয়া বাস্তৱ স্বৰূপে অসম
চিৰকালেশ শৰাইঘাট বা সমস্যাৰ দেশ; আৰু
চিৰকালেশ অসমীয়া শৰাইঘাটীয়াই সেই সমস্যাবোৰৰ
সম্মুখীন হৈ তাৰ সমাধান কৰি আহিছে। কিন্তু
আজিৰ শৰাইঘাট “শোমনৰ এজাত”; ই অকল
বাজনৈতিক বা অকল সাংস্কৃতিক নহয়, বহুমুখী
সমস্যাই অসম বাস্তৱক স্মৃতি দি ধৰিছে। বহুমুখী

শব্দৰ লগত যুক্ত দিব পৰা শৰাইঘাটীয়া এতিয়ালৈকে
গুলাও নাই; এই প্ৰৱন্ধত তেওঁলোকক আৱাহন
জনোৱা হৈছে।

এই প্ৰৱন্ধতো লেখকে বুৰঞ্জীৰ বিবোধ বাস্তৱ
তুলি দিছে, সেইবোধ মৰ্মভেদী; বৰ্ত্তমান বংশধৰ-
সকলে হাড়ৰ মাজে মাজে সেইবোধ স্মৃগুৱাই ললে
সেয়ে জাতীয় যুদ্ধত কৰচৰ কাম কৰিব আৰু বৰ্ধৰ
দৰে গোটেই জাতিক বিপদৰ পৰা আৱৰি ৰাখিব।
লেখকৰ বচনা-বীতি পাত্ৰিত্যগ্ৰাহী নহয় আৰু
সেইবাবে ই সকলোৰে হাড়ে-হিমজুৱে লগা পুথি
বিবাস কৰিব পাৰিব।

প্ৰথমখন বচনা আগতে প্ৰাৰেখিকা পৰীক্ষাৰ
পাঠ্য আছিল, আৰু তাৰ পৰাই বৰ্ত্তেই সাহিত্যৰ
এটি নিভাঙ্গ, নিভুল আৰু স্পষ্ট ধাৰণা পাব
পাৰিছিল। আমাৰ দুৰ্ভাৰাশ “ত্ৰিপদী” অচিৰে
অন্ততঃ প্ৰাৰেখিকা পৰীক্ষাৰ স্বতন্ত্ৰ প্ৰশ্ন-পাঠ্য হব,
আৰু তাৰ পৰা অসমৰ ভৱিষ্যত বংশধৰ, ভৱিষ্যত
শৰাইঘাটীয়া বৰ্ত্তেই নতুন উদ্দীপনা আৰু নতুন
প্ৰেৰণা পাব। তৰুপৰি অসমীয়া অস্বাভ উষ্টি অহা
সাহিত্যিক সকলেও বৰ্ত্তমান অসমীয়া সাহিত্যত
আমাক কি আৰু কেনেকুৱা বুলি জাতি গঠনৰ বাবে
অত্যাৱশ্যকীয় হৈছে তাৰ নিদৰ্শন দেখা পাব।
দেশত পণ্ডিত লাগে পণ্ডিতৰ বাবে নহয়, অপণ্ডিতৰ
বাবেহে; ভূঞা ডাঙৰীয়াই দেশ-বিদেশৰ ধ্যাতি-
সম্পন্ন পণ্ডিত হৈ অসমীয়া জাতি-গঠনৰ বাবে
সৰ্বসাধাৰণ আৰু শিক্ষাৰ্থীৰ উপযোগী কৰি এই
পুথি উলিওৱা বাবে আমি তেখেতক শলাগ আৰু
অভিবাদন জনাওঁ।

দেব পাৰিজাত

বচক খ্ৰীটক্বেখন শৰ্মা বৰুৱা, তিনিচুকীয়া।

৮৩ পৃষ্ঠা। বেচ ১৯০, প্রকাশক বচক মিজে।

দেৱ পাৰিজাত তিনি অঙ্কৰ এখন পৌৰাণিক নাটক। ইয়াৰ মূল বিষয় বস্তু হৈছে পাৰিজাত হৰণ। নাৰদে ক্ৰীক্বেখন অৰ্পণ কৰা পাৰিজাত ফুল পাহি কৃষ্ণই কৰ্ম্মনিত পিন্ধাই দিয়ে। সত্যভামাই এই কথা শুনি মূৰ্ছা যায়। ক্ৰীক্বেফই পাৰিজাত ফুল আনি দিম বুলি প্ৰতিজ্ঞা কৰাত তেওঁ স্তম্ভ হয়। এই ফুল আনিবলৈ হাৰ্ণতে ইন্দ্র আৰু কৃষ্ণৰ যুদ্ধ হয়। সদাশিৱই মধ্যস্থতা কৰে। ইন্দ্রই কৃষ্ণক ফুল পাহ দিয়ে। শেহত গৰুড় পক্ষীয়ে ইন্দ্রক সত্যভামাৰ চৰণত মূৰ দোৱাবলৈ বাধ্য কৰায়।

এই নাটকখনৰ এটি আধ্যাত্মিক পৰিবেশ গঢ়ি উঠিছে। কৃষ্ণৰ ঐশ্বৰিক মহত্ব প্ৰকাশ পাইছে। “সন্তিনীৰ ক্ৰন্দন চোৱা” টুকীয়া নাৰদৰ চৰিত্ৰ মনোগ্ৰাহী হৈছে। সত্যভামাত সন্তিনীৰ জঁৰা ভাব ভালকৈ ফুটি উঠিছে। কৃষ্ণ আৰু ইন্দ্রৰ যুঁজীয়া বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ পাইছে। শচী আৰু সত্যভামাৰ বাক-মুখ ক্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ পাৰিজাত হৰণ নাটৰ সমান মনোগ্ৰাহী নহলেও গুৱা গৰাকীয়ে এই নাটকত নাবী-মূলত অহঙ্কাৰ বজাই বাখিছে। নাটকখনৰ বচনত অমিত্ৰাক্ষৰ ভঙ্গও ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। প্ৰথম অঙ্কত নাটকীয় সংঘৰ্ষই দেখা দিছে।

দেৱ পাৰিজাত নাটকৰ দুই এটা দোষো পৰিলক্ষিত হয়। দ্বিতীয় অঙ্কৰ ২য় আৰু ১ম দৃশ্যত কাল-দোষ (anachronism) ঘটাই বুলিব পাৰি। পৌৰাণিকতাত আধুনিকতাৰ বহণ সন্দেহ হৈছে। ঠায়ে ঠায়ে বৰ্ণাশুদ্ধিও দেখা যায়। সমাপিকা ক্ৰিয়াৰ (যেনে, খুৱাই ১৫); পিন্ধাই, (পৃ: ৪৬) ইত্যাদি ব্যৱহাৰো দেখা-যুক্ত। দ্বিতীয় অঙ্কৰ ৯ম দৃশ্যত সেনাপতিৰ চৰিত্ৰ-অঙ্কন উপযুক্ত হোৱা নাই। এই দৃশ্যটো বাদ দিয়া হলে ভাল আছিল। “কলেও আয়ে কিল যায়। নকলেও বোপায়ে চুৱা চপাই”—এই যোজনাই শুদ্ধ হোৱা নাই। সীতৰ ভিতৰত সুমুৱা সন্মুখত বাক্যও অশুদ্ধ। যেনে—সুমুৱা ছয়ীকেশ ৪ ময়ি অউম্” (পৃ: ৩৭)।

মুঠতে এই নাটকখনৰ কাবণে আমি নাট্যকাবৰ শলাগ লৈছোঁ। নাটকখনৰ গাঠনি নিৰ্মিত, চৰিত্ৰাঙ্কন মনোমগ্ন আৰু দৃশ্য-বাহিনীও উপযুক্ত হৈছে। আমি ক্ৰীক্বেফ বৰুৱাদেৱৰ আৰু অৱদান পাম বুলি আশা কৰিলোঁ।

—যশবৰ

সাহিত্য সভা সংবাদ

১। কাৰ্য-নিৰ্বাহক সভাৰ তৃতীয় অধিবেশনঃ
স্থান চক্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন, যোৰহাট
তাৰিখ ২৫/১১/৬০ সময় আবেলি ৩ বাজা।

অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্য-নিৰ্বাহক সভাৰ তৃতীয় অধিবেশন ক্ৰীক্বেফ অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাদেৱৰ সভাপতিত্বত বহে। সভাত তলত নাম দিয়া সভাসকল উপস্থিত আছিল—ক্ৰীক্বেফ (সকল) অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকা, বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা, লীলা গগৈ, যোগেন্দ্ৰচন্দ্ৰ সবকাৰ, কৃষ্ণপ্ৰসাদ বৰুৱা, নলিন্দ্ৰচন্দ্ৰ বৰা, প্ৰমোদচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য, নবেশ্বৰনাথ শৰ্মা, সুবৈষ্ণৱ চন্দ্ৰ ভূঞা, যতীশ্বৰনাথ গোস্বামী। ক্ৰীক্বেফ মিত্ৰদেৱ মহন্তদেৱে বিশেষভাৱে আমন্ত্ৰিত হৈ যোগ দিয়ে।

১। অৱসৰতে ৰাজ্যপাল ফজল আলি, দেৱেশ্বৰ শৰ্মা, অধ্যাপক ভৱানন্দ দত্ত আৰু মুহিবুল হকৰ মৃত্যুত শোক প্ৰকাশ কৰি তলৰ প্ৰস্তাৱটি সভাপতিৰ আনন্দৰ পৰা দাতি ধৰা হয়—

অসমৰ ৰাজ্যপাল ফজল আলি, অসম সাহিত্য সভাৰ স্মৃত্যন্তৰ প্ৰতিষ্ঠাতা আৰু চক্ৰকান্ত ইন্দ্ৰকান্ত টাণ্ট বোৰ্ডৰ ভূতপুৰুষ মনভৱালী দেৱেশ্বৰ শৰ্মা অধ্যাপক ভৱানন্দ দত্ত আৰু মুহিবুল হকৰ মৃত্যুত অসম সাহিত্য সভাই গভীৰ শোক প্ৰকাশ কৰে আৰু শোক সন্তপ্ত পৰিৱাললৈ সমবেদনা জনায়।

২। প্ৰধান সম্পাদকে কাৰ্য-নিৰ্বাহক সভাৰ দ্বিতীয় অধিবেশনৰ কাৰ্য-বিবৰণী পাঠ কৰে আৰু বিভিন্ন কাৰ্য্যৰ এটি বিবৰণ দিয়ে।

(ক) প্ৰধান সম্পাদকে নেফা-প্ৰশাসনৰ পৰা নেফাত শিক্ষাৰ মাধ্যম অসমীয়া কৰা প্ৰসঙ্গত পোৱা

চিঠি পাঠ কৰে, আৰু তলৰ প্ৰস্তাৱটো গৃহীত হয়—

অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্য-নিৰ্বাহক সভাৰ এই অধিবেশনে নেফা প্ৰশাসনে নেফাৰ প্ৰাথমিক বিজ্ঞান সমূহ শিক্ষাৰ মাধ্যম অসমীয়া কৰাৰ কাবণে সন্তোষ প্ৰকাশ কৰে; কিন্তু প্ৰবেশিকা শ্ৰেণী পৰ্য্যন্ত সকলো শ্ৰেণীতে অঙ্ক আৰু বিজ্ঞানকে আদি কৰি সকলো বিষয়ত অসমীয়া ভাষাৰ মাধ্যমত শিক্ষাদান কৰিবলৈ আৰু সেই প্লনবিলাকত অসমীয়া পঢ়ুৱাবৰ কাবণে অৰ্হতাসম্পন্ন শিক্ষক নিযুক্ত কৰিবলৈ নেফা কৰ্তৃপক্ষক টানি অনুৰোধ কৰে।

(খ) অসমৰ পুথি আৰু আলোচনীৰ ওপৰত বিকীৰ্ত্তন উঠাই দিয়াৰ কাবণে আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ নতুনকৈ সজা দলখনি “শৰাইঘাট দলখনি”—নামকৰণ কৰা প্ৰসঙ্গত দিল্লীৰ বেলেৱে বোৰ্ডে প্ৰস্তাৱটো সমৰ্থত বিবেচনা কৰিব বুলি আশাস দিয়াৰ কাবণে সভাই আনন্দ প্ৰকাশ কৰে।

(গ) কাছাৰত অসম সাহিত্য সভাৰ সংগঠন সম্পৰ্কে সহকাৰী সম্পাদক ক্ৰীক্বেফ হৰিপ্ৰসাদ নেওগ আৰু অধ্যাপক আৰু ল মালেকে একোটি বিৱৃতি দিয়ে।

সভাই সকলো কথা আলোচনা কৰি কাছাৰৰ জনসাধাৰণৰ লগত সাস্কৃতিক বিমিসয়ৰ কাবণে ক্ৰীক্বেফ মিত্ৰদেৱে মহন্তদেৱক এমাহ মানৰ কাবণে কাছাৰ আৰু উত্তৰ কাছাৰ জিলা ভ্ৰমণৰ কাবণে পঠাবলৈ স্থিৰ কৰে।

৩। বাজ্জিক ডাৰা প্ৰসঙ্গত প্ৰধান সম্পাদকে মুখ্যমন্ত্ৰী জীযুত বিপ্লৱ প্ৰসাদ চলিহাব সৈতে হোৱা সাক্ষাৎৰ কথা সভাত বিধি কৰ। এই প্ৰসঙ্গত বিশদ আলোচনাৰ পাচত তলত দিয়া প্ৰস্তাৱ দুটি গৃহীত হয়—

৩।(ক) অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যা-নিৰ্বাহক সভাত অসম প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছ কমিটিৰ ভূতপূৰ্ব সভাপতি জীযুত মহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰীৰ ১৯৩৫৯ তাৰিখৰ চিঠি পাঠ কৰা হয়। এই চিঠিৰ মৰ্ম আৰু প্ৰধান সম্পাদকৰ মুখ্যমন্ত্ৰীৰ সৈতে হোৱা আলোচনা অমুসৰি কাৰ্যা-নিৰ্বাহক সভাই অসম চৰকাৰৰ বাজ্জিকডাৰা প্ৰসঙ্গত স্পষ্ট নীতিসোপকালে জনাবলৈ টানি অমুবোধ কৰে।

(খ) একাধিক সদস্যই যোৱা চেপ্টেম্বৰ মাহৰ অসম বিধান সভাৰ অধিবেশনত বাজ্জিকডাৰা প্ৰস্তাৱৰ জ্ঞাননী দিয়া বাবে সভাই সদস্য সকলৰ শলাগ লয় কিন্তু প্ৰস্তাৱটো উত্থাপিত নোহোৱাত দুখ প্ৰকাশ কৰে আৰু তেওঁৰ বিধান সভাৰ অধিবেশনত উক্ত প্ৰস্তাৱটো ধৰিবৰ কাৰণে পুনৰ সদস্যসকলক অমুবোধ কৰে।

৪। দানবীৰ ৬ বাধাকান্ত সন্দিকৈদেৱৰ ব্ৰজৰ প্ৰতিমূৰ্ত্তি নিৰ্মাণ প্ৰসঙ্গত তলৰ প্ৰস্তাৱটি গৃহীত হয়—

অসম সাহিত্য সভাৰ ঠাৰিংশ অধিবেশনৰ প্ৰস্তাৱৰ মৰ্ম অমুসৰি সাহিত্য সভাই দানবীৰ ৬ বাধাকান্ত সন্দিকৈদেৱৰ এটি “ব্ৰজৰ” প্ৰতিমূৰ্ত্তি নিৰ্মাণৰ ভাৱ ভাৰতীয় ললিত কলা একাডেমীৰ সভাপতি জীযুত দেবীপ্ৰসাদ বাৰ চৌধুৰীৰ ওপৰত অৰু কৰে আৰু এই প্ৰতিমূৰ্ত্তি নিৰ্মাণ কাৰ্যা শেষ হলেই ইয়াক উপযুক্তভাৱে স্থাপন কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত কৰে।

এই প্ৰতিমূৰ্ত্তি নিৰ্মাণৰ বাৰতীয় খৰচ এখন

সাধাৰণ লোকে বহন কৰাৰ কাৰণে অসম-সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যা-নিৰ্বাহক সভাই তেখেতক দত্তবাদ জ্ঞানায়।

উদ্যোগী নিৰসৰ খৰচৰ কাৰণে ৫০০০ (পাঁচ টকা) মজুত কৰা হয় আৰু সভাপতিৰ সৈতে আলোচনা কৰি প্ৰধান সম্পাদকক এই বিহসৰ দিন ধাৰ্ণা কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে।
৬। সাহিত্য সভা সত্ত্বেই প্ৰসঙ্গত প্ৰধান সম্পাদকে এটি বিবৃতি দিয়ে; আৰু সভাই শাখা আৰু স্বীকৃত সভাৰ পৰা পাবলগীয়া টকা সোপকালে আদায় কৰিবলৈ সম্পাদকক নিৰ্দেশ দিয়ে।

৭। অসম চৰকাৰৰ পৰা বিত্তীয় বৰতৰ বৰ্দ্ধিত অহুদান আৰু এককালীন অহুদান নোপাৰাৰ কাৰণে সভাই দুখ প্ৰকাশ কৰে; তথাপি আচিনি অহুসৰি পুৰি-প্ৰাধাৰণ কামত আগবাঢ়ি যাবলৈ সভাই স্থিৰ কৰে।

(ক) “পবিত্ৰ অসম” পুৰি সংগ্ৰহৰ কাম ডাঃ মহেন্দ্ৰৰ নেগণ্ডক সোপকালে শেদ কৰিবলৈ সভাই অমুবোধ কৰে।

(খ) প্ৰধান সম্পাদকৰ আঁচনি অহুসৰি অধ্যাপক জীপ্ৰমোদচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্যক “অসমৰ জন্মজাতি” শীৰ্ষক এখন পুৰি সঙ্কলন কৰিবলৈ ডাৰ দিয়া হয়।

(গ) জীযুত নকুলচন্দ্ৰ জুগাক “চাহ বাগিছাৰ বহুৱা” নামৰ এখন পুৰি যুগুত কৰিবৰ কাৰণে ডাৰ দিয়ে।

৮। সাহিত্য একাডেমীৰ পুৰস্কাৰ নীতি প্ৰসঙ্গত তলৰ প্ৰস্তাৱটি গৃহীত হয়—

“সাহিত্য একাডেমীয়ে উপযুক্ত অসমীয়া কিতাপ নাই বুলি পুৰস্কাৰ নিদিয়াৰ কাৰণে সভাই দুখ প্ৰকাশ কৰে আৰু পুৰি বাঙনি সম্পৰ্কত অসম সাহিত্য সভাৰ মন্তায় তললৈ সাহিত্য একাডেমীক অমুবোধ কৰে।

৮। ডিব্ৰুগড়ৰ বাইজে ২০ ফেব্ৰুৱাৰীত অসম সাহিত্য সভাৰ ভূতপূৰ্ব সভাপতি জীযুত নীলমণি কুকন্দেৱৰ ৬০ বছৰীয়া জন্ম-বাৰ্ষিকী পালন কৰিবলৈ আয়োজন কৰাৰ কাৰণে সভাই আনন্দ প্ৰকাশ কৰে।

৯। অধিৱেশনৰ বিহয়বাঙনি সভাৰ ইচ্ছা-অমুসৰী আলতৰ যোগে জীযুত প্ৰেমধৰ বাজ-গোৱাৰ পৰা টকা আদায় কৰা সম্পদত প্ৰধান সম্পাদকে গোৱা বাৱস্থা কাৰ্যা নিৰ্বাহক সভাই অমুমোদন কৰে আৰু এই শিতানত ৫০০০ (পাঁচ টকা) ব্যয় কৰে।

১০। পৰৱৰ্তী অধিৱেশন সম্পৰ্কে তেজপুৰৰ অৰ্দ্ধাৰ্থনা সমিটিৰ পৰা পোৱা চিঠি পত্ৰ প্ৰধান সম্পাদকে সভাত পাঠ কৰে আৰু উক্ত চিঠিৰ মৰ্ম

অমুসৰি কাৰ্যা-নিৰ্বাহক সভাই অক্টোবৰৰ প্ৰথম সত্ত্বেই অধিৱেশন অধিৱেশনৰ দিন ধাৰ্ণা কৰিবলৈ তেজপুৰ অৰ্দ্ধাৰ্থনা সমিতিক পৰামৰ্শ দিয়ে।

১১। শাখা আৰু স্বীকৃত সভাসমূহৰ ১৯২৯-৬০ চনৰ বাৰ্ষিক বৰ্গণ আদায়ৰ সময় ২৮ ফেব্ৰু-ৱাৰীলৈকে বঢ়াই দিয়া হয়; আৰু উক্ত বৰ্গণৰ লগতে পত্ৰিকাৰ (অন্তিম বৰ্গ) বৰ্ত্তন আদায় কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে।

১২। (ক) তলত নাম দিয়া লোকসকলক আক্ৰোশ-সভা-ভক্তি কৰা হয়—

- (১) ডাঃ সুব্ৰহ্মে চন্দ্ৰ দত্ত (খিলং);
(২) জীযুত ধৰ্মেশ্বৰ বৰদলৈ (বোকাখাট);
(৩) জীযুত সাৱলম খেমকা (শিৱসাগৰ)।

(খ) তলত নাম দিয়া সভা সমূহক স্বীকৃত দিয়া হয়—

(১) কাকপথাৰ সাহিত্য সভা,	(শাখা সভা)
(২) বৰতুলি সাহিত্য সভা,	বৰতুলি
(৩) নাহৰকটীয়া সাহিত্য সভা,	নাহৰকটীয়া
(৪) খোৰাজখাট সাহিত্য সভা,	খোৰাজখাট
(৫) উত্তৰ লক্ষীমপুৰ সাহিত্য সভা,	উত্তৰ লক্ষীমপুৰ
(৬) ঢলপুৰ সাহিত্য সভা,	ঢলপুৰ
(৭) নামতি সাহিত্য সভা,	নামতিদল
(৮) দেওৰাজ সাহিত্য সভা,	ম’ৰাজৰ
(৯) তিতাবৰ সাহিত্য সভা,	তিতাবৰ
(১০) ফৰকাটি সাহিত্য সভা,	ফৰকাটি
(১১) চাৰিগাওঁ সাহিত্য পৰিষদ,	চাৰিগাওঁ
(১২) পুৱতী সাহিত্য সভা,	বোকাখাট
(১৩) ডিব্ৰু সাহিত্য সভা,	ডিব্ৰু
(১৪) বড়িয়া আলোচনী সভা,	বড়িয়া
(১৫) কুকুৱাবাহী যুৱক সঙ্ঘ,	কুকুৱাবাহী (স্বীকৃত সভা)
(১৬) টিংখা আলোচনী সঙ্ঘ,	টিংখা

১৩। তলত দিয়া দৰে অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰথম জাৰু সমিতি পুৰণীক কৰা হয়—(১) জীযুত যতীন্দ্ৰ নাথ গোস্বামী, (সভাপতি), (২) জীযুত বেণুধৰ

শৰ্মা (দাতাৰ প্ৰতিনিধি) (৩) জীযুত বৰুনীকান্ত শৰ্মা, এম, এ (সভা), (৪) জীযুত মিত্ৰদেৱ মহন্ত (সভা), (৫) জীযুত দীৰ্ঘৰ ভট্টাচাৰ্য (সভা)।

১০। (খ) কমলাদেবী গ্ৰাম সমিতি :

শ্ৰীযুত সকল (১) যতীন্দ্র নাথ গোস্বামী
(সভাপতি), (২) শবৎকুমাৰ শৰ্মা (দাতব্য
প্ৰতিনিধি), (৩) অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা (সভা),
(৪) আঙ্গুল মালিক (সভা), (৫) হৰি প্ৰসাদ
নেওগ (সভা)।

১৪। (ক) দুই চাৰিখন শাখা সভাই আশাশ্ৰ-
ক্ষেপে কাম নকৰা কাৰণে সেই শাখা সমূহ 'টনকিয়াল
কৰাৰ সম্পৰ্কে কাৰ্য্য-নিৰ্বাহক সভাই গভীৰভাবে
চিন্তা কৰে আৰু এই বিষয়ে যোগাযোগ কৰিবলৈ
প্ৰধান সম্পাদকক নিৰ্দেশ দিয়ে।

(খ) কাছাৰ সাহায্য পুঞ্জিব অনুদান দুশ টকাৰ
সলনি পাঁচশ টকা কৰা হয়; আৰু এই শিক্তানব
পৰাই হাফল: সাহিত্য সভাক সাহায্য দিবলৈ সভাই
শ্বিৰ কৰে।

(গ) প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ কংগ্ৰেছৰ সাহিত্য
সভাৰ প্ৰদৰ্শন সম্পৰ্কত শ্ৰীযুত দ্বীতীয়া দত্তই
পাৰলম্বীয়া টকাৰ চিঠি পাঠ কৰা হয় আৰু সভাই
পূৰ্বৰ হিচাপ অনুসৰি শ্ৰীযুত দত্তক ৩০০৮৭ ন. প.
(ত্ৰিশ টকা সাতাশী নয়া পইচা) দিবলৈ প্ৰধান
সম্পাদকক নিৰ্দেশ দিয়ে।

(ঘ) বোৱা নগাঙ অধিবেশনত অৰ্ঘ্যনা

সমিতিয়ে প্ৰতিনিধিসকলৰ পৰা আদায় কৰা মাছুল
মূল সভালৈ পঠোৱা সম্পৰ্কে প্ৰধান সম্পাদকৰ
চিঠিৰ উত্তৰ নিৰ্মাণৰ কাৰণে সভাই দুখ প্ৰকাশ
কৰে আৰু উক্ত টকা মূলসভালৈ পঠাবৰ কাৰণে
নগাঁৱৰ অৰ্ঘ্যনা সমিতিক অধ্যবোধ কৰে।

শ্ৰীযুত মিত্ৰদেৱ মহন্তদেৱে আলোচনাত অংশ
গ্ৰহণ কৰি বাস্তৱিক পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল।

কমলাদেবী গ্ৰাম সমিতি

বোৱা ৪১২১৬০ তাৰিখে শ্ৰীযতীন্দ্রনাথ গোস্বামীৰ
সভাপতিত্বত কমলাদেৱী গ্ৰাম সমিতিৰ এক
অধিবেশন ৰহে। সমিতিৰ সভা শ্ৰীযুত (সকল)
শবৎ কুমাৰ শৰ্মা আৰু হৰিপ্ৰসাদ নেওগ উপস্থিত
আছিল। এই সভাত শ্ৰীযুত শ্ৰীযুত দ্বীতীয়া দত্তই
"উদয়চলৰ সাধু" নামৰ পুথিখন গ্ৰাম সমিতিৰ পৰা প্ৰকাশ
কৰিবলৈ স্থিৰ কৰে আৰু তাৰ কাৰণে ৮০০০
(আঠশ টকা) বায় মঞ্জুৰ কৰে। গ্ৰাম সমিতিয়ে
শিক্ষা-উপযোগী "পুথিৰ সভাতা" নামৰ এখন
পুথিৰ কাৰণে ৫০০০ (পাঁচশ টকা) বঁটা আগ
বঢ়ায়।

শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা

২৫।১।৬০

সভাপতি।

২। কাৰ্য্য নিৰ্বাহক সভা : জৰুৰী অধিবেশন
স্থান :—কামৰূপ একাডেমী, গুৱাহাটী : তাৰিখ :
১৭ এপ্ৰিল, ১৯৬০ : সময় : পুৱা ৮ বজাৰ পৰা ১২
বজালৈ আৰু : বিয়লি ৩ বজাৰ পৰা ৬ বজালৈ।

উপস্থিত সভাসকল :

শ্ৰীযুত (সকল) (১) অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা
(সভাপতি), (২) বিনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱা, (৩) মহেশ্বৰ
নেওগ, (৪) ক্লকপ্ৰসাদ বৰুৱা, (৫) যোগেশ্বৰ চন্দ্ৰ
সৰকাৰ, (৬) সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, (৭) মহেশ চন্দ্ৰ
দেৱ গোস্বামী, (৮) বুদ্ধীন্দ্র কুমাৰ বাজৰ্নিকৰ,
(৯) সীতা গঠৈ (১০) নৰেশ্বৰ নাথ শৰ্মা, (১১) হৰেশ্বৰ
চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য, (১২) আবহুল মালিক,
(১৩) ললিত চন্দ্ৰ বৰা, (১৪) ব্ৰহ্মলোকা গোস্বামী,
(১৫) হৰিপ্ৰসাদ নেওগ, (১৬) প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য,
(১৭) লক্ষ্মীনাথ দাস, (১৮) ভবানন্দ বাজগোৱা,
(১৯) স্বৰ্ণেশ্বৰ চন্দ্ৰ দত্ত আৰু (২০) যতীন্দ্র নাথ
গোস্বামী (প্ৰধান সম্পাদক)।

বিশেষভাৱে নিমন্ত্ৰিত : শ্ৰীযুত (সকল)

(১) বহুনাথ চৌধাৰী, (২) সতীশ চন্দ্ৰ কাকতি
(সম্পাদক, অসমবানী), (৩) হৰিনাথ শৰ্মা,
(৪) হৰিচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য, (৫) হৰেশ্বৰ নাথ বৰুৱা
(সম্পাদক, নতুন অসমীয়া)।

১। জয়জয়তে সভাপতিৰ আসনৰ পৰা তলত
দিয়া শোক প্ৰস্তাৱটি দাঙিধৰা হয় আৰু যত আদ্যাব
সমন্ত্ৰিৰ অৰ্থে এক মিনিট নীৰৱে প্ৰাৰ্থনা কৰা হয় :

"কাব্য ভাৰতী শ্ৰীধৰেশ্বৰী দেৱী বৰুৱানী আৰু
মাতৃভাষাৰ একনিষ্ঠ সেৱক যৌ: হাকনাৰ বৰ্জীৱ
মৃত্যুত আঞ্জিব সভাই গভীৰ শোক প্ৰকাশ কৰে
আৰু শোক সম্বলু পৰিয়াললৈ সমবেদনা জনায়।"

২। প্ৰধান সম্পাদকে কাৰ্য্য নিৰ্বাহক সভাৰ
তৃতীয় অধিবেশনৰ কাৰ্য্য বিবৰণী পাঠ কৰে আৰু
সভাত গৃহীত হয়।

৩। বাজিক ভাষা প্ৰদৰ্শন প্ৰধান সম্পাদক
আৰু মুখ্যমন্ত্ৰীৰ ভিতৰত হোৱা চিঠিপত্ৰ সভাত পাঠ
কৰা হয়। প্ৰধান সম্পাদকে মুখ্যমন্ত্ৰী চলিহাৰেলে
দিয়া ৪১২১৬০ তাৰিখৰ চিঠিখন সভাত আলোচনা হয়
আৰু সেই চিঠিৰ একাংশৰ ভুল ব্যাখ্যা হোৱাৰ কাৰণে
কাৰ্য্য নিৰ্বাহক সভাই সেই চিঠিৰ নিৰ্দিষ্ট অংশৰ অৰ্থ
মুক্তি কৰা এখন চিঠি সভাসকলৰ অনুমোদনক্ৰমে
মুখ্যমন্ত্ৰীলৈ দিবলৈ স্থিৰ কৰা হয়। "বাজিক ভাষাৰ
সমৰ্থন" নামৰ পুস্তিকাখন প্ৰকাশ হোৱাত সভা-
সকলে আনন্দ প্ৰকাশ কৰে। কাছাৰৰ সমৰ্থনৰ বিষয়ে
শ্ৰীধৰেশ্বৰচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্যই আৰু গোৱাল পাৰাবৰ বাজিক
ভাষা উপলক্ষে কৰা সভা-সমিতিৰ শ্ৰীযোগেশ্বৰ চন্দ্ৰ
সৰকাৰে এটি বিৱৰণ দিয়ে। অসম সাহিত্য সভাই
১৭ এপ্ৰিলৰ পৰা অসম চৰকাৰ আৰু আন অনুষ্ঠানৰ
(কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ কাৰ্য্যালয়ৰ বাহিৰে) লগত অসমীয়া
ভাষাত যোগাযোগ কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত কৰে আৰু
শাখা আৰু স্বীকৃত সভাসমূহেও তেনে ব্যৱস্থা
অৱলম্বন কৰিব বুলি সভাই আশা কৰে।

বাজিক চৰকাৰী ভাষাৰ বিষয়ে সকলো কথা
আলোচনা কৰি তলৰ প্ৰস্তাৱটি সভাত গৃহীত হয় :

(ক) অসম সাহিত্য সভাৰ আঞ্জিব কাৰ্য্য
নিৰ্বাহক সভাৰ জৰুৰী অধিবেশনে অসমৰ বাজিক

ভাষা সম্পর্কে বৰ্ত্তমানলৈকে পৰিস্থিতি পৰ্যালোচনা কৰে আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ আঙ্গান ক্ৰমে অসমত অসমীয়া ভাষাক বাজ্যভাষা হিচাপে গ্ৰহণ কৰাৰ সপক্ষে প্ৰাৱল জনমত প্ৰকাশ কৰাত আঞ্জিব সভাই সংস্থাপক প্ৰকাশ কৰে আৰু তাৰ বাবে সদৌ অসমৰ বাইজ্ঞক অভিনন্দন জ্ঞাপন কৰে।

(খ) কাৰ্যা নিৰ্বাহক সভাই অসম চৰকাৰে এতিয়ালৈকে এই বিষয়ে চূড়ান্ত গ্ৰহণ নকৰাত হুছ প্ৰকাশ কৰে; বিশেষকৈ মুখ্যমন্ত্ৰী ডাঙৰীয়াই অসমীয়া ভাষাক বাজ্যভাষাকৈ গ্ৰহণ কৰাত সংখ্যা-লগু ভাষা-ভাৰীলোকৰ দাবী আহিব লাগে বুলি কৰা মন্তব্যত বিম্বল প্ৰকাশ কৰে। কাৰ্যা নিৰ্বাহক সভাই গণতান্ত্ৰিক গাৰ্হনিত সংখ্যাগৰিষ্ঠ ভাষা-ভাৰীৰ দাবীৰ বাটত সংখ্যা লঘিষ্ঠ ভাষা-ভাৰীয়ে অস্থবায় বা বাধা ("ভেটো") দিয়া যি কোনো ব্যৱস্থাৰ প্ৰতিবাদ কৰে।

(গ) এই বিষয়ে সাঞ্জিষ্ট কৰ্ত্তৃপক্ষই আৰু বেছি অস্থবায় পলম কৰি অধিক জটিলতাৰ সৃষ্টি নকৰিব বুলি এই সভাই এতিয়াও আশা কৰিছে। অসমীয়া ভাষা বাজ্যিক চৰকাৰী ভাষা কৰা প্ৰসঙ্গত বিভিন্ন মহলৰ জাঞ্জ ধাৰণা দূৰ কৰিবৰ কাৰণে এখন পুস্তিকা যুগুস্ত কৰিবলৈ তলত দিয়া উপসমিত্তিক ভাব দিয়া হয়:

(ক) জীযুস্ত অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকা,

(খ) "হৰেনাথ বৰুৱা,

(গ) "নৰেন্দ্ৰ নাথ শৰ্ম্মা,

(ঘ) "সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্ম্মা, (আঞ্জায়ক)

(ঙ) "লক্ষ্মীবা দাস।

সম্প্ৰতি প্ৰকাশ হোৱা "বাজ্যিক ভাষাৰ সমৰ্থন" নামৰ পুস্তিকাখনৰ ছপা খৰচ ১৪১ (এশ এক-চল্লিচ) সভাই যুগুস্ত কৰে, আৰু উক্ত পুস্তিকাখন বিনা মূল্যে বিতৰণ কৰিবলৈ স্থিৰ কৰে।

৪। অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰ আৰু ভাষা শিক্ষা শ্ৰেণীৰ ব্যৱস্থা কৰিবৰ কাৰণে চৰকাৰে অসম সাহিত্য সভাক ২০,০০০, (বিশ হেজাৰ) টকাৰ এটা অমুদান দিয়াৰ কাৰণে সভাই সংস্থাপক প্ৰকাশ কৰে; আৰু প্ৰচাৰৰ আচনি এখন যুগুস্ত কৰিবৰ কাৰণে তলত নাম দিয়া লোকসকলেৰে এখন উপসমিতি পতা হয়:

(১) সভাপতি, (২) জীযুস্ত নৰেন্দ্ৰনাথ শৰ্ম্মা, (৩) জীযুস্ত সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্ম্মা, (৪) জীযুস্ত সতীশচন্দ্ৰ কাকতি আৰু (৫-৬) প্ৰধান সম্পাদক। সহকাৰী সম্পাদক।

সভাই বদৰপুৰ, হাইলাকান্দি আৰু শিলচৰলৈ অসমীয়া শিক্ষক শ্ৰেণীৰ কৰিবলৈ আৰু বদৰপুৰ ঘাটত নৈশ শ্ৰেণীৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ সম্পাদকক ভাব দিয়ে। হাফলু সাহিত্য সভাক সভাৰ গৃহ নিৰ্মাণৰ বাবে আংশিক সাহায্য ৫০০ (পাঁচশ টকা) আৰু কাছাৰ জিলাৰ পুথিভাৰালৰ কাৰণে পুথি কিনিবলৈ পাঁচশ টকা সভাই যুগুস্ত কৰে।

৫। অষ্টৰিশ অধিবেশন সম্পৰ্কে তেজপুৰৰ অভাৰ্থনা সমিতিৰ পৰা চিঠিপত্ৰ মোপোৱাৰ কাৰণে সভাই হুছ প্ৰকাশ কৰে; আৰু অভাৰ্থনা সমিতিয়ে অষ্ট্ৰোবৰৰ প্ৰথম সপ্তাহৰ ভিতৰতে অষ্টৰিশ অধিবেশন পাতিব নোৱাৰিলে উক্ত সপ্তাহৰ ভিতৰতে অধিবেশন পতাৰ বিষয়ে প্ৰধান সম্পাদকক বিহিত ব্যৱস্থা লবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে।

৬। বাধানাথ কুকন সমৰ্থনা সমিতিয়ে সাহিত্য সভাক "শঙ্কাজলি গ্ৰন্থ ৪০০ (চাৰিশ) খন আৰু নগদ টকা ৩৩৪'০৮ ন. পয়চা (তিনিশ চৌবায়ৰ টকা আঠ নয়া পয়চা) দান কৰাৰ কাৰণে সভাই ধন্যবাদ জনায়; আৰু এই টকাৰে ঘাই কাৰ্যালয়ৰ আৱশ্যকীয় আঁচৰা কিনিবলৈ সম্পাদকক নিৰ্দেশ দিয়ে।

৭। অসম সাহিত্য সভাৰ আঞ্জীনে সভা শ্ৰীহৰিহৰ চৌমুৰীয়ে নেতাৰ জনজাতীয় ছাত্ৰক বছৰি পুৰস্কাৰ দিবৰ কাৰণে যি এহেজাৰ টকা অসম সাহিত্য সভাক দিছিল সেই টকাৰ সূত্ৰেৰে এই বছৰ হোৱাটো বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰেৱেশিকা পৰীক্ষাত অসমীয়া বিষয়ত প্ৰথম হোৱা জনজাতীয় ছাত্ৰজনক বঁটা দিবলৈ সভাই স্থিৰ কৰে। মূল টকা যোৰহাটৰ এপেঞ্জ বেকত স্থায়ী ক্ৰমা স্বৰূপে ধৰলৈ সভাই স্থিৰ কৰে।

৮। অসম চৰকাৰৰ পৰা যোৱা বছৰ (১৯৫২-৫০) ব্যাধিক অমুদান প্ৰধান সম্পাদকৰ হাতত নপৰাৰ কাৰণে নতুন বছৰৰ বাজেট সভাত উপাধন কৰিব পৰা নহল।

৯। নেফা সাংস্কৃতিক দলত আৱশ্যক হলে তলৰ তালিকাত নাম পৰা যি কোনো লোককে দলভুক্ত কৰি লবলৈ প্ৰধান সম্পাদক আৰু সহকাৰী সম্পাদকক ভাব দিয়া হয়:

(১) জীযুস্ত লীলা গগৈ, (২) জীযুস্ত প্ৰমোদ ভট্টাচাৰ্য্য, (৩) জীযুস্ত বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু (৪) জীযুস্ত বৃন্দীন্দু কুমাৰ বাজ্ঞনিকৰ।

১০। এই বছৰ ৯ জুন নেফা দিৱস পালন নকৰিবলৈ স্থিৰ কৰা হয়।

১১। "পবিত্ৰ অসম" পুথিৰ পাণ্ডুনিশাধন

প্ৰণয়ক কমিটিৰ ঘৰাই গৃহীত কৰাই কাৰ্যা নিৰ্বাহক সমিতিক দাখিল কৰিবলৈ উক্ত কমিটিৰ সম্পাদকক অস্থবোধ কৰে।

১২। ঘাই কাৰ্যালয়ৰ কৰ্মচাৰীৰ দৰ্হদা ১ এপ্ৰিল (১৯৫০)ৰ পৰা তলত দিয়া দৰে বঢ়াই দিবলৈ স্থিৰ কৰা হয়।

(১) কাৰ্যালয় সহকাৰী ৬০ (যাঠি টকা)।

(২) চকীদাৰ ৬০ (যাঠি টকা)।

১৩। বাধানাথ সন্দিকৈ 'ব্ৰহ্মব' প্ৰতিমূষ্টি উদ্বোধনৰ সময়তে "বাধানাথ সন্দিকৈ দ্ব্যতি ভৱনৰ" আধাৰ শিলা স্থাপন কৰিবৰ কাৰণে সভাই সিদ্ধান্ত কৰে।

১৪। তলৰ সভাসমূহক পীকৃত দিয়া হয়:

(১) বাণী-বিকাশ সাহিত্য সভা, মিচামুখ। (শাখা-সভা)।

(২) কালগুৰি সাহিত্য সভা, বৰুৱা বামুণগাঠ (শাখা-সভা)।

(৩) মোলানী জ্ঞানোদয় পুথিভাৰাল যুগক সজ, কাৰুণথৰ (খীকৃত সভা)।

(৪) মুকুল সাহিত্য সম্ধ, শলগুৰি (খীকৃত সভা)।

জীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা

সভাপতি ১৮।৪।৫৪

শাখা সভাৰ ব্যৱস্থা

১। হাইলাকান্দি শাখা সাহিত্য সভা—
যোৱা ২-১২-৫১ তাৰিখে হাইলাকান্দি শাখা সাহিত্য সভাৰ ব্যাধিক অধিবেশন কথা-সাহিত্যিক জীঅবদুল মালিক ডাঙৰীয়াৰ সভাপতিত্বত বহে। অসম সাহিত্য সভাৰ সহকাৰী সম্পাদক শ্ৰীহৰিহৰদাস

নেপেগে সভা উপাধন কৰে। হাইলাকান্দি সভাৰ সম্পাদকীয় প্ৰতিবেদন পাঠ কৰে। সমজুৱাৰ ফালৰ পৰা জিলা কাৰেছৰ সভাপতি জীসন্তোষ কুমাৰ বায়, জীনৰূপ বৰুৱা পাটগিৰি, জীনৰেশ চন্দ্ৰ তৰাত, জীহুহাথনি দাস আদিয়ে একোটি বক্তৃতা

দিয়ে। অধিবেশনত গৃহীত প্রস্তাবসমূহৰ ভিতৰত কাছাৰৰ অসমীয়া প্রাথমিক বিদ্যালয় সমূহত অসমীয়া প্রশিক্ষণ-প্রাপ্ত শিক্ষক নিয়োগ কৰিবলৈ অসম চৰকাৰক কৰা দাবীয়েই উল্লেখযোগ্য। নতুন বছৰৰ কাৰণে শ্রীলোকেশ্বৰনাথ চক্ৰৱৰ্তী সভাপতি, শ্রীমুবেশচন্দ্র দাস উপ-সভাপতি, শ্রীআবদুল কাৰেব লকৰ সম্পাদক, শ্রীমেশচন্দ্র শীল সহকাৰী সম্পাদক আৰু শ্রীশ্ৰুভাষ কুমাৰ বায় ধন-ভড়ালী নিৰ্দ্ধাৰিত হয়।

৬। গুণমাথা শাখা সাহিত্য সভা—(কাছাৰ)—

যোৱা ২৫।২।৫৯ তাৰিখে স্থানীয় সমাজ কৰ্মী শ্রীমুবেশচন্দ্র মল্লিকৰ সভাপতিত্বত গুণমাথা শাখা সাহিত্য সভাৰ এখন বিশেষ অধিবেশন বহে। সভাত অসম সাহিত্য সভাৰ সহকাৰী সম্পাদক শ্রীহৰিপ্রসাদ নেওগ আৰু কাৰ্য্য-নিৰ্বাহক সভাৰ সদস্য শ্রীআবদুল মানিকে বিশিষ্ট অতিথি স্বৰূপে একোটি বক্তৃতা দিয়ে। সমজুৱাৰ ফালৰ পৰা সম্পাদক শ্রীআবদুল খালেক চৌধুৰী, বদৰপুৰ শাখাৰ সম্পাদক শ্রীচন্দ্ৰিক আশ্বান চৌধুৰী, গুণমাথা সভাৰ সভাপতি জনাব আঞ্জিকুৰ বহমান বৰকুইয়াই ছুৰাবমান কয়। গুণমাথা সভাই অসমীয়া ভাষাক বাস্তৱিক ভাৱা স্বৰূপে যোগ্য কৰিবলৈ চৰকাৰক দাবী জনায়।

৩। হাফলং সাহিত্য সভা—

যোৱা ২ আৰু ৩ জানুৱাৰী তাৰিখে শ্রীজয়ভদ্র হাগলংক এম-পি ডাঙৰীয়াৰ সভাপতিত্বত হাফলং সাহিত্য সভাৰ বাৰ্ষিক অধিবেশন স্থ সম্পন্ন হয়। সভাৰ মুখ্য অতিথি শ্রীমিত্ৰদেৱ মহন্তদেৱে পতাকা উত্তোলন কৰে।

অভ্যৰ্থনা সমিতিৰ সভাপতি শ্রীউমাচৰণ শৰণীয়াদেৱে আদৰ্শী অভিভাষণ পাঠ কৰে। সভাত মুখ্য অতিথি যথাক্ৰমে শ্রীমিত্ৰদেৱ মহন্ত,

শ্রীদেবেশ্বৰ নাথ বৰা, শ্রীবসন্ত কাব্যতীৰ্থ আৰু শ্রীপ্ৰদীপ চলিহাই একোটি বক্তৃতা দিয়ে। সভাত গৃহীত প্রস্তাবৰ ভিতৰত উত্তৰ কাছাৰ জিলাৰ আদিম অধিবাসীসকলৰ বিষয়ে বিজ্ঞান সম্মত নৃতাত্ত্বিক আৰু সামাজিক গবেষণাৰ ব্যৱস্থা কৰিবৰ কাৰণে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু অসম চৰকাৰক অনুরোধ কৰি লোৱা প্রস্তাৱেই ঘাই। নতুন বছৰৰ কাৰণে শ্রীজয়ভদ্র হাগলংক এম-পি সভাপতি, শ্রীউমাচৰণ শৰণীয়া সহকাৰী সভাপতি, শ্রীমিত্ৰালাল ডাঙলাগুপ্ত কোষাধ্যক্ষ, শ্রীহৰেশ্বৰনাথ কোৱঁৰ সম্পাদক, আৰু শ্রীনবীনচন্দ্র শৰ্মা সহকাৰী সম্পাদক নিৰ্দ্ধাৰিত হয়। অধিবেশনৰ লগতে আয়োজন কৰা প্ৰদৰ্শনিয়ে অনুষ্ঠানৰ সৌষ্ঠৱ বৃদ্ধি কৰে। এই প্ৰদৰ্শনীৰ ছৱাৰ ২ তাৰিখে বিয়লি ২ বজাত স্থানীয় টাউণ্ড ফাণ্ড কমিটিৰ সভাপতি শ্রীভিণ্ডেন দাও হোজাইদেৱে মুকলি কৰে।

৪। তিতাবৰ সাহিত্য সভা—

তিতাবৰ সাহিত্য সভাই যোৱা ২৩।৩।৫৯ তাৰিখে প্ৰবীণ সাহিত্যিক শ্রীমকুলচন্দ্র ভূঞাদেৱৰ সভাপতিত্বত মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ তিথি পালন কৰে। নিৰ্দ্ধিষ্ট বক্তা কবি শ্রীশ্বানন্দচন্দ্র বৰকৱাৰেৱে এটি বক্তৃতা দিয়ে। সমজুৱাৰ ফালৰ পৰা শ্রী (সকল) ববীশ্বৰ ছিবেদী, ঘনকান্ত মহন্ত, অশোক শইকীয়া, পানীবাম বৰিণা, দেৱ মহন্ত, হেমকান্ত নেওগে ছুৰাবমান কয়। যোৱা ৪।৩।৫৯ তাৰিখে শ্রীচক্ৰেশ্বৰ শইকীয়াদেৱৰ সভাপতিত্বত শ্রীশ্বৰেশ্বৰদেৱৰ তিথি পালন কৰে। নিৰ্দ্ধিষ্ট বক্তা শ্রীঘনকান্ত মহন্ত আৰু শ্রীশ্ৰিয় বৰাই একোটি বক্তৃতা দিয়ে; আৰু সমজুৱাৰ ফালৰ পৰা শ্রীভূবনচন্দ্র বঢ়ুগোহাঁই, শ্রীপানীবাম চলিহা আদিগে ছুৰাবমান কয়। যোৱা ২১।১।৫৯ তাৰিখে অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি শ্রীঅকুলচন্দ্র হাজৰিকাদেৱক তিতাবৰ সাহিত্য সভা

আৰু বিভিন্ন অনুষ্ঠানে সমূহীয়া ভাৱে স্বৰ্ধনা জনায়।

৫। চাৰিগাওঁ সাহিত্য পৰিষদ—

যোৱা ২০ আৰু ২১ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে দুদিনীয়া কাৰ্য্যসূচীৰে চাৰিগাওঁ সাহিত্য পৰিষদৰ বাৰ্ষিক অধিবেশন সম্পন্ন হয়। প্ৰথম দিনা আলোচনা চক্ৰৰ সভাপতিত্ব কৰে অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক শ্রীমতীশ্বৰনাথ গোস্বামীদেৱে। আলোচনাৰ বিষয় আছিল “অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ” আৰু আলোচনাত অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল কৰ্মা-শিল্পী শ্রীআবদুল মালিক আৰু শ্রীনলিনী ধৰ ভট্টাচাৰ্য্যদেৱে। দ্বিতীয় দিনা প্ৰবীণ সাহিত্যিক শ্রীপ্ৰমথৰ চলিহাদেৱৰ সভাপতিত্বত মুকলি অধিবেশন বহে। প্ৰবীণ

সাহিত্যিক শ্রীভূ নকুলচন্দ্র ভূঞাদেৱে সভা উদ্বোধন কৰে। নিৰ্দ্ধিষ্ট বক্তা শ্রীলীলা গগৈয়ে এটি বক্তৃতা দিয়ে। সমজুৱাৰ ফালৰ পৰা অসমৰ ভূতপুৰ্ব শিক্ষামন্ত্ৰী শ্রীদেৱেশ্বৰ শৰ্মা, অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক শ্রীমতীশ্বৰ নাথ গোস্বামী, শ্রীৰাধানাথ হাজৰিকা আৰু শ্রীভূমক কাকতীয়ে ছুৰাবমান কয়। সভাত ১৯৬০ চনৰ ভিতৰলৈকে অসমীয়া ভাষা বাস্তৱিক ভাৱা স্বৰূপে যোগ্য কৰি অসম চৰকাৰক দাবী কৰি এটি প্ৰস্তাৱ গৃহীত হয়। নতুন বছৰৰ কাৰণে শ্রীহৰিপ্রসাদ নেওগ সভাপতি শ্রীনিমাবান চলিহা উপ-সভাপতি, শ্রীবীৰেণ শৰ্মা নেওগ সম্পাদক আৰু শ্রীবিশ্বেশ্বৰ বৰুৱা সহকাৰী সম্পাদক নিৰ্দ্ধাৰিত হয়।

সম্পাদকীয় মন্তব্য

স্মৃতি তৰ্পণ : যোৱা ২২ ডিচেম্বৰত যোৰহাটৰ প্ৰবীণ উকীল, অসম সাহিত্য সভাৰ ভূতপুৰ্ব সহকাৰী সম্পাদক আৰু একদিনী পুৰ্ণপোষক ৩০মেপুৰ শৰ্মাৰ পৰলোক প্ৰাপ্তি হয়। ৩৮শৰ্দাৰ মুহূৰ্ত্ত অসম সাহিত্য সভাই এগৰাকী শুভাচৰুখাৰী আৰু উপদেষ্টা হেঙৱালে। সাহিত্য সভাৰ শৈশৱ অৱস্থাৰ পৰাই ৩৮শৰ্দা ঘনিষ্ঠভাৱে জ্বলিত আছিল। ৩৮শৰ্দাৰ পৰলোকগত আত্মাৰ শান্তি হওক এয়ে আমাৰ ঐকান্তিক কামনা।

যোৱা ৯ মাৰ্চ বুধবাৰৰ দিনা কাব্যভাৰতী ধৰ্ম্মেশ্বৰী দেৱী বৰকানীয়ে তিনিখুড়ি আঠ বছৰ বয়সত ইহলীলা সম্বৰণ কৰে। ‘মূলৰ শবাই’, ‘প্ৰাণৰ পৰশ’, এই দুখন প্ৰকাশিত কবিতাৰ দুখি আৰু বহুতো অপ্ৰকাশিত কবিতাবে অসমীয়া সাহিত্যৰ বেদীত সোঁবত চট্টয়াই ৩০দেৱী বৰকানীয়ে নৃত্যৰ সময়লৈকে কয় অৱস্থাবে সাহিত্যৰ সাধনা

কৰি গ'ল। গাভৰু কালৰ পৰা বাতৰ্য্যধিৰ ছাৰা পঢ় হৈ বৰকানীয়ে শয্যাতে কাল কটাৰ লগা হৈছিল, পাছলৈ চকুৰেও নেদেখা হৈছিল। মুখতে বন্দা কৰি আনৰ হতুৱাই লেখাই কাৰাসাধনৰ যি ঐকান্তিক স্পৃহা প্ৰকাশ কৰি গৈছে তেনে উদাৰবণ প্ৰকৃতিতে বৰ বিবল। জীৱিত অৱস্থাত বৰকানীয়ে সুখৰ মুখ দেখা নেপালে, মৰণত যেন সুখ আৰু শান্তি তেখেতৰ চিৰলগৰীয়া হয়।

ৰাজ্য ভাষা : অসম সাহিত্য সভাই আজি

কেবাৰুখৰ দৰি অসমত অসমীয়া ৰাজ্য ভাষা ৰূপে যোগ্য কৰিবলৈ অসম চৰকাৰৰ ওচৰত দাবী জনাই আহিছে। এই দাবী কেৱল অসম সাহিত্য সভাৰে নহয়, অসমৰ সহৰ ভাগ যোকৰে দাবী। কিন্তু বৰজট অধিৱেশনত ৰাজ্য-ভাষা সম্পৰ্কে কৰা প্ৰশ্নৰ উত্তৰত মুখ্যমন্ত্ৰী শ্রীবিমলা চলিহাই যি ‘চৈত পানী ঢলা’ উত্তৰ দিছে সেই উত্তৰ মুখ্য মন্ত্ৰীৰ পৰা

কোনো আশা করা নাছিল। মুখ্য মন্ত্রীৰ উক্তিৰে অসমীয়া বিবেচী সংখ্যালঘিষ্ঠ গোষ্ঠীবোৰক ভয়ঙ্কৰেও বিৰোধ কৰি থাকিবলৈ উৎসাহিত কৰিছে, এনে ভোটা উত্তৰ নিদি শ্ৰীচলিহাৰ পক্ষে মনে মনে থকাই অধিক যুক্তিযুক্ত হ'লহেতেন। আমাৰ দেশ গণতান্ত্ৰিক বীতিত শাসিত হৈছে বুলি কোৱা হয়। কিন্তু এতিয়া চলিহাৰ উক্তিৰ পৰা বুজা গল অসম ৰাজ্যৰ গণতন্ত্র সংখ্যা লঘিষ্ঠৰ মতানুসৰিহে পৰিচালিত হৈছে; আমি কিন্তু অতদিনে গণতন্ত্র সংখ্যা গৰিষ্ঠৰ মতানুসৰি পৰিচালিত হয় বুলিহে শুনি আছিলোঁ। অসমৰ মাৰোৱাৰী, নিহাৰী, আৰু অসম উপত্যকাৰ সকলো বঙালী লোকে অসমত অসমীয়া ৰাজ্য ভাষা কৰিব লাগে বুলি মেলে মিটিঙে ৰাজ্যৰ লৈ চৰকাৰক জনাইছে। কাছাৰ জিলাবোৰ গাৱঁত বাস কৰা কাছাৰৰ নিগাজী অধিবাসীসকলে অসমীয়াক ৰাজ্য ভাষা কৰাত আপত্তি কৰা নাই, বৰং অসমীয়া গ্ৰহণ কৰিবলৈ বহুতেই ইচ্ছুক। ছিৰেট জিলাৰ পৰা উঠি আহি শিলচৰ, কৰিমগঞ্জত বসতি কৰা নগৰীয়া বঙালীসকলৰ মতামতেই সকলো কাছাৰ বাসীৰ মতামত বুলি ধৰি ললে ভুল হ'ব। গতিকে সংখ্যা লঘিষ্ঠ গোষ্ঠীৰ পৰা অসমীয়াৰ সম্পূৰ্ণ একেবাৰে দাবী নাই বুলি ক'ব নোৱাৰি।

শ্ৰীচলিহাই কৈছে যে সংখ্যা লঘিষ্ঠ সম্প্ৰদায়ে দাবী জনালেহে অসমীয়াক ৰাজ্য ভাষা কৰাৰ কথা বিবেচনা কৰিব পাৰিব। অসমত এশোৰো অধিক জনজাতীয় ভাষা আছে, তেওঁলোকে একগোট হৈ বা অধিক সংখ্যকে কেতিয়াবা অসমীয়াক ৰাজ্য ভাষা ৰূপে দাবী কৰিব বুলি যদি শ্ৰীচলিহাই আশা কৰিছে তেন্তে তেখেতক আশাতীত আশাবাদী বুলি ক'ব লাগিব। আজি যদি খাচী আৰু লুচাইৰ আপত্তি আছে, কাইলৈ হয়তো অল্প জনজাতিয়ে

আপত্তি তুলিব পাৰে; এৰু এটা জনজাতীয় ইংৰাজ মত বিচাৰিবলৈ যোৱাতো নগৰাধিক পছতিহে। আমি জনাত খাচী গাৰো আৰু লুচাইৰ ফালৰ পৰাহে একমাত্ৰ আপত্তি। অসমৰ বাকী জনজাতীয় পৰা আপত্তি উঠা নাই। ইমানবোৰ জনজাতীয় মাজত কেৱল ছটা বা তিনটো জনজাতীয় বিবেচনাতকৈ শ্ৰীচলিহাই সকলো জনজাতীয় অভিমত বুলি ধৰি গৈ যদি ওপকল্প উক্তি কৰিছে তেন্তে অধিক পৰিতাপ কৰা কি হ'ব পাৰে ?

অসমৰ জনজাতিয়ে চিবকাল ইংৰাজীক ৰাজ্য ভাষা বা চৰকাৰী ভাষা ৰূপে চলাই থাকিব নোৱাৰিব, ইংৰাজীক এদিন বিসৰ্জন দিবই লাগিব। কোনো জনজাতীয় ভাষাকো বিকল্প ৰাজ্য ভাষা ৰূপে চলাবলৈ সাংবিধানিক সূত্ৰ নাই আৰু চলোৱা সম্ভবো নহয়। তেনেসময়ত শ্ৰীচলিহাই অসমত কোনটো ৰাজ্য ভাষা কৰিব ? তেখেতে হয় সমস্তটো সমাধান নকৰাকৈ দুই-চাৰিটা যুক্তিহীন অজুহাত দেখুৱাই গা এৰা দিবৰ চেষ্টা কৰিছে, নহয় মন্ত্ৰীহঁত মোহত পৰি জনজাতীয় আৰু কাছাৰৰ সদস্য কেইজনক অসন্তুষ্ট কৰিব খোজা নাই।

সংখ্যালঘু গোষ্ঠী বা সম্প্ৰদায় কোনখন ৰাজ্যত নাই ? কিন্তু সংখ্যালঘুৰ দাবীলৈ কোন কোন ৰাজ্যত ৰাজ্যভাষা ঘোষণা কৰিবলৈ অপেক্ষা কৰি আছে ? আজি কিছুদিনৰ আগতে প্ৰধান মন্ত্ৰী শ্ৰীনেহৰুৱে হিন্দীক সৰ্বভাৰতীয় ৰাষ্ট্ৰভাষা ৰূপে শীঘ্ৰে ঘোষণা কৰিবলৈ কোৱাত কৈছিল যে অহিন্দী ভাষাভাষীৰ পৰা সেই দাবী আহিলেহে হিন্দীক অতি শীঘ্ৰে সৰ্বভাৰতীয় ৰাষ্ট্ৰভাষা ৰূপে ঘোষণা কৰিব পৰা হ'ব। পণ্ডিত নেহৰুৱে উক্তি যুক্তিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত, কাৰণ ভাৰতৰ শতকড়া ৬০ জন অহিন্দী ভাষাভাষীলোক। শ্ৰীনেহৰুৱে কথামতকৈ অসমৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োগ কৰিবলৈ গৈ শ্ৰীচলিহাই বোধকৰো

পাহৰি যৈছিল যে অসমত অসমীয়া ভাষা ভাষীৰ সংখ্যা আমি আশা কৰো, শ্ৰীচলিহাই ভবিষ্যতে কোন অধিক, শতকড়া ৬০ জন অসমীয়া ভাষা ভাষী, ৪০ জনহে সমষ্টিৰ পৰা বিধান সভালৈ আহিব সেইফালে দৃষ্টি জনা অসমীয়া ভাষী। গতিকে শ্ৰীনেহৰুৱে উক্তি অসমৰ নাৰাধি অসমৰ তথা অসমীয়াৰ স্বাৰ্থে ফালে দৃষ্টি ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োগ কৰাৰ চেষ্টা হাৰ্ষস্পন্দহে হৈছে। বাহি ভাষা নীতি গ্ৰহণ কৰিব। *

এই সম্পাদকীয় প্ৰেছত থাকোঁতেই অসম প্ৰদেশিক কংগ্ৰেছ কমিটিয়ে অসমীয়াক অসমৰ ৰাজ্যিক চৰকাৰী ভাষাৰূপে গ্ৰহণ কৰিবলৈ এটা প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিছে। উক্ত প্ৰস্তাৱ সম্পূৰ্ণ সন্তোষজনক নহয় যদিও আপত্তি নাই মোহাইতেই ক'ব মোমায়েই ভাল বুলি ভাবিছোঁ। এতিয়া বিধান সভাত কেতিয়া আৰু কেনে ৰূপত উপস্থাপিত হ'ব তালৈ আগহেৰে বাট চাই ৰ'লে।

অসম সাহিত্য সভাৰ আৰ্জীৱন সভ্য সকল

(ক) (বৰ্ণীয় সভ্য সকল)

১।	ৰায়চাহাব পঞ্চাশম চৌধুৰী	ডিব্ৰুগড়	২৭।	নবকুমাৰ দত্ত	"
২।	ধান বাহাদুৰ চন্দ্ৰিৱৰ বহমান	"	৩০।	সৰ্গানন্দ বাজকুমাৰ	"
৩।	ৰায়বাহাদুৰ সলানন্দ দুৱৰা	"	৩১।	পাৰ্শ্বকীকুমাৰ গোস্বামী	"
৪।	ভীমবৰ দেউৰী	"	৩২।	আলোকচন্দ্ৰ বাজধোৱা	"
৫।	বাবাজান আলি হাজৰিকা	তিনিচুকীয়া	৩৩।	মহেশ্বৰ চুলতান	"
৬।	মহেশ্বৰ চকি	"	৩৪।	মৌঃ এম এ চামাৰ	"
৭।	তাৰপ্ৰসাদ চলিহা	শিৱসাগৰ	৩৫।	শ্ৰীমন্ত সোমেশ্বৰ বৰুৱা	তিনিচুকীয়া
৮।	গুৰুপ্ৰসাদ চলিহা	"	৩৬।	বৈষ্ণৱনাথ চক্ৰবৰ্তী	"
৯।	ৰায়চাহাব দীতাননা বৰবৰা	যোৰহাট	৩৭।	গজেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা	"
১০।	দেবেশ্বৰ বৰুৱা	"	৩৮।	ভীম সিং	"
১১।	ক্ষেত্ৰধৰ বৰগোহাঁই	"	৩৯।	প্ৰভুলচন্দ্ৰ চক্ৰবৰ্তী	"
১২।	ৰায়চাহাব জিতেন্দ্ৰকুমাৰ দাস	"	৪০।	চুৰ্গাপত্ত শোহিয়া	"
১৩।	বিমলাকান্ত বৰা	নগাওঁ	৪১।	প্ৰেমেশ্বৰ ৰাজধোৱা	"
১৪।	ডাঃ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা	গুৱাহাটী	৪২।	উমেশ্বৰ নেওগ	"
১৫।	অৰ্বিনীচৰণ দাস	"	৪৩।	কনকচন্দ্ৰ শৰ্মা (ডাঃ)	"
১৬।	বোহিনীকুমাৰ চৌধুৰী	"	৪৪।	বংশীধৰ বৰা (ডাঃ)	"
১৭।	শালিৰাম মেধি	"	৪৫।	টকেশ্বৰ শৰ্মা বৰুৱা	"
১৮।	চাৰ চৈয়দ চাত্তাৰ শিলং	"	৪৬।	খেটেকৰ বৰুৱা	"
			৪৭।	মৌঃ উজাচ আলি	ডুমডুমা
			৪৮।	শ্ৰীমন্ত বেবেশ্বৰনাথ বৰুৱা	"
১৯।	শ্ৰীমন্ত নন্দেশ্বৰ চক্ৰবৰ্তী	ডিব্ৰুগড়	৪৯।	মহেন্দ্ৰনাথ কলিতা	"
২০।	হৰপ্ৰসাদ চলিহা	"	৫০।	হৰিহৰ চৌধুৰী	"
২১।	ৰমেশচন্দ্ৰ বৰুৱা	"	৫১।	মৌঃ মজলল হাচেইন	ডিব্ৰুগৈ
২২।	মহেন্দ্ৰপ্ৰসাদ দত্ত	"	৫২।	কিউ-টি-বহমান	"
২৩।	নতুলচন্দ্ৰ বৰুৱা	"	৫৩।	শ্ৰীমন্ত পাৰ্শ্বকীপ্ৰসাদ বৰুৱা	সোণাট
২৪।	দীপেন্দ্ৰকুমাৰ আগবৰালা	"	৫৪।	অক্ষয়চন্দ্ৰ শইকীয়া	চলাই
২৫।	দেবীপ্ৰসাদ দাস	"	৫৫।	নগেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা	গোলাঘাট
২৬।	দুলালচন্দ্ৰ বৰুৱা	"	৫৬।	ৰাজেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা	"
২৭।	বিলাস ৰায় ধেমালি	"	৫৭।	ধৰ্মেশ্বৰ বৰদলৈ	বোকাখাট
২৮।	দেবকুমাৰ দত্ত	"	৫৮।	ধান বাহাদুৰ লুতুৰ বহমান	নগাওঁ

(খ)

৫৯।	ডাঃ সিদ্ধাধৰ বৰুৱা	"	২৫।	দেবীপ্ৰসাদ বৰুৱা	"
৬০।	মহেন্দ্ৰ শইকীয়া	"	২৬।	জিতেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা	"
৬১।	শ্ৰীমন্ত শিশৱকুমাৰ মজুমদাৰ	"	২৭।	শৰৎচন্দ্ৰ বৰুৱা	"
৬২।	পোলোক চন্দ্ৰ বৰা	"	২৮।	ঔষধপ্ৰসাদ বৰুৱা	"
৬৩।	চন্দ্ৰকান্ত ফুকন	"	২৯।	হৰেন্দ্ৰনাথ চলিহা	"
৬৪।	বিৰনাথ বাজবংশী	শিলচৰ	৩০।	অৰবিন্দলাল বৰুৱা	"
৬৫।	বিমলাপ্ৰসাদ চলিহা	শিৱসাগৰ	৩১।	ইন্দ্ৰেন সিং	"
৬৬।	পদ্মধৰ চলিহা	"	৩২।	ৰাধাপোখিল বৰুৱা	"
৬৭।	পৰশুৰাম বৰুৱা	"	৩৩।	হৰনাথ বৰুৱা	"
৬৮।	প্ৰফুলচন্দ্ৰ বৰুৱা	"	৩৪।	মহেন্দ্ৰমোহন চৌধুৰী	"
৬৯।	শ্ৰীমন্ত হোলানাথ কাকতী	শিৱসাগৰ	৩৫।	শ্ৰীমন্ত বিষ্ণুপ্ৰসাদ দুৱাৰা	"
৭০।	লীলাধৰ বৰদলৈ	"	৩৬।	নাৰায়ণ চন্দ্ৰ বৰুৱা	"
৭১।	অৰনীকান্ত ফুকন	"	৩৭।	মৌঃ জেহিকান্দি হক	"
৭২।	যোগেশ্বৰ দুৱৰা	"	৩৮।	শ্ৰীমন্তা ৰাজবালা দাস	"
৭৩।	সহজানন্দ ভৰালী	"	৩৯।	তুৰনেশ্বৰী গোস্বামী	"
৭৪।	বগলীপ্ৰসাদ চন্দ্ৰ	"	৪০।	শ্ৰীমন্ত মিহিৰকুমাৰ দাস	গোৱালপাৰা
৭৫।	সাবলৰাম খেমকা	"	৪১।	প্ৰভুতিশ চন্দ্ৰ বৰুৱা	গৌৰীপুৰ
৭৬।	জগদ্বাহ বৰুৱা (ডাঃ)	"	৪২।	শৈলেন্দ্ৰ নাৰায়ণ দেৱ	চৌধুৰী
৭৭।	বিনয়প্ৰসাদ দাস (ডাঃ)	"	৪৩।	অতুল চন্দ্ৰ ৰায়	তৌৰী
৭৮।	নীলমণি ফুকন	যোৰহাট	৪৪।	হৰকান্ত দাস	তেজপুৰ
৭৯।	মিত্ৰদেৱ মহন্ত	"	৪৫।	ললিত চন্দ্ৰ ভূঞা	"
৮০।	ভিক্ষেশ্বৰ নেওগ	"	৪৬।	শ্ৰীমন্তা পদ্মা আগবৰালা	"
৮১।	মুক্তানাথ বৰুৱা	"	৪৭।	চাকৰালা দাস	"
৮২।	ৰাধানাথ ফুকন (বায়বাহাদুৰ)	"	৪৮।	শ্ৰীমন্ত হৰিপ্ৰসাদ বৰুৱা	শিলং
৮৩।	চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা (সাহিত্যসভা)	"	৪৯।	চন্দ্ৰধৰ চন্দ্ৰ বৰুৱা	"
৮৪।	নতুলচন্দ্ৰ ভূঞা	"	৫০।	খশীৰ চন্দ্ৰ বৰুৱা	"
৮৫।	কেশৱচন্দ্ৰ বৰুৱা	"	৫১।	নলিনীকুমাৰ দাস	"
৮৬।	জয়চন্দ্ৰ বৰুৱা	"	৫২।	ৰাজমোহন নাথ	"
৮৭।	তুলালা ভূগাল	"	৫৩।	মৌঃ কাম্যাদুৰ্গিন স্বাশ্বৰ	"
৮৮।	শশীপ্ৰসাদ বৰুৱা	"	৫৪।	ধান বাহাদুৰ অটীউৰ বহমান	"
৮৯।	পদ্মকান্ত বৰুৱা	"	৫৫।	ডাঃ হৰেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ দত্ত (মেছৰ)	"
৯০।	হেমচন্দ্ৰ দত্ত	"	৫৬।	শ্ৰীৰামবৰন সিং	ডুমডুমা
৯১।	হৃদীশকুমাৰ দাস	"	৫৭।	মুসলমান খান	"
৯২।	ডাঃ ভীৰকান্ত শইকীয়া	"	৫৮।	মোহন চন্দ্ৰ শৰ্মা	মাৰ্বেৰিটা
৯৩।	সিদ্ধেশ্বৰ বুঢ়াগোহাঁই	"			
৯৪।	শ্ৰীমন্ত প্ৰফুলচন্দ্ৰ গোস্বামী	গুৱাহাটী			

শ্ৰীমন্তা নাথ গোস্বামী
প্ৰধান সম্পাদক,
অসম সাহিত্য সভা।

অষ্টাদশ বছৰৰ বিষয় সূচী

১ম সংখ্যা

প্ৰবন্ধৰ নাম	লেখকৰ নাম	পৃষ্ঠা
১। কৃষ্ণকোষ আৰু ভগবদ্গীতা—শ্ৰীপদ্মেশ্বৰ গগৈ, এম. এ.,		১
২। অসমৰ জন বিশ্বাসত মাত্ৰ—ডঃ বিৰিক্ৰিমুখাৰ বৰুৱা		৫
৩। সাহিত্য আৰু নৈৰ্ব্যক্তিকতা—শ্ৰীদিলীপ বৰুৱা, এম. এ.,		২০
৪। পৰ্ব্বত ভৈয়ামৰ লোকগীত—শ্ৰীঅশ্বথৰ চেতিয়াস্কন্দ		২৪
৫। নয় আৰু বামানয়—শ্ৰীবিশ্বনাৰায়ণ শাস্ত্ৰী, এম. এ.,		২৬
৬। চাংকং কুকনৰ বুৰঞ্জী—শ্ৰীলীলা গগৈ		৩২
৭। সংস্কৃত কাব্যত বৰ্ণা—শ্ৰীমুকুন্দমাধৱ শৰ্মা		২২
৮। বামানয়—বামমোহন নাথ		৪৬
৯। অসমীয়া সাহিত্যত ছেঙ্গপীয়েৰ—শ্ৰীসত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা		৫২
১০। সিদ্ধৰাম চাৰাৰ সম্পৰ্কে ধোৰ—অমলেশ্ব গুৰু		৫৭
১১। পুৰি পৰিচয়—		৫৮
১২। সম্পাদকীয় মন্তব্য—		৬১
১৩। কাৰ্য্য নিৰ্দ্ধাৰক সমিতি—		৬০
১৪। সাহিত্য সভাৰ সংবাৰ—		৭০

২য় সংখ্যা

১। সভাপতিৰ ভাষণ—ডঃ পৰনচন্দ্ৰ মহন্ত		৮১
২। কামৰূপী : অসমীয়াৰ এটি উপভাষা—উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামী		৮৮
৩। অসম-আসাম-আহোম—শ্ৰীহৰীতিৰুমাৰ চাটাজী (মূল ৰচনা) শ্ৰীহেমন্তকুমাৰ শৰ্মা (অমূল্যবাক)		১০
৪। অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ সংক্ষেপ বুৰঞ্জী— ^৩ হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী—		১০২
৫। কল্প-যাত্ৰা নাট—শ্ৰীশ্ৰীধৰমণিগিৰে		১১০
৬। আহোম মতে দুৰ্ভাপতলৰ ৰিহি—শ্ৰীলীলা গগৈ		১২০
৭। পৰ্ব্বত ভৈয়ামৰ লোকগীত (২)—শ্ৰীঅশ্বথৰ চেতিয়াস্কন্দ		১২৪
৮। আধুনিক ঐতিহাসিক নাট		১২৮
৯। সাহিত্যিক ৩৭বেশ্বৰ শৰ্মা—শ্ৰীলক্ষ্মেশ্বৰ শৰ্মাৰকৱা		১৩২
১০। মংগল জাতি আৰু মংগলধৰ্ম—শ্ৰীৰাজমোহন নাথ		১৩৪
১১। অসমীয়া সাহিত্যত ছেঙ্গপীয়েৰ (২)—শ্ৰীসত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা		১৪১
১২। সাহিত্য সভাৰ সংবাৰ—প্ৰধান সম্পাদক		১৪৫
১৩। পুৰি পৰিচয়—		১৪৮
১৪। সম্পাদকীয় মন্তব্য—		১৪৮

৩য় সংখ্যা

১। কামৰূপীৰ স্থিতি নিবন্ধকাৰ বেলাচাৰ্য আৰু মহাশয় সংস্কৰ—শ্ৰীমুনোৰঞ্জন শাস্ত্ৰী		১৫০
২। বিলাসিনী—শ্ৰীবিশ্বনাৰায়ণ শাস্ত্ৰী		১৬১
৩। পুতলা-নাচ—শ্ৰীহৰিনাথ শৰ্মা গগৈ		১৬৬
৪। ভোজ—শ্ৰীঅবনীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ বৰা		১৭১
৫। অসমীয়া কিৰিয়াবিভক্তি—শ্ৰীপ্ৰিয়দাস তালুকদাৰ		১৭৪
৬। অসমীয়া উপজাতিৰ গতিপথ—শ্ৰীযোগেশ্ব দাস		১৭৮
৭। মংগলজাতি আৰু মংগলধৰ্ম—শ্ৰীৰাজমোহন নাথ		১৮০
৮। সভাপোৱা গুৰুপালি—শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ বৰুৱা		১৯১
৯। অসমীয়া সাহিত্যত ছেঙ্গপীয়েৰ (৩) শ্ৰীসত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা		১৯৪
১০। কল্প যাত্ৰা নাটৰ শ্লোক সম্পৰ্কে দুখাবমান—ডঃ মহেশ্বৰ নেগণ		১৯৮
১১। এটনু চেকুৰ অধ্যাপক তাৰিখীকাল ভট্টাচাৰ্য		২০০
১২। ৩৭বেশ্বৰ শৰ্মা (জীৱন টোকা) শ্ৰীঅতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী, এম. এ. বিটি		২০৫
১৩। পুৰি পৰিচয় (১)—শ্ৰীভৈয়ামৰ নেগণ, (২)—‘ব-খাৰ’		২০৮
১৪। সাহিত্য সভাৰ সংবাৰ—প্ৰধান সম্পাদক		২০৯
১৫। সম্পাদকীয় মন্তব্য—		২১৭
১৬। সাহিত্য সভা আতীৰন সভা		২২০
১৭। অষ্টাদশ বছৰৰ বিষয় সূচী		২২২

অসম সাহিত্য সভাৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত গ্ৰন্থসমূহ

- ১। অসম সাহিত্য সভাৰ ভাষণাৱলী (প্ৰথম ভাগ)—প্ৰথম ১২ জন সভাপতিৰ বক্তৃতাৰ অন্তিমভাগ আৰু চমু চিনাকি। বেচ ৮৭ (সভাৰ কাৰণে ৬৭)।
- ২। অসম সাহিত্য সভাৰ ভাষণাৱলী (দ্বিতীয় ভাগ)—ত্ৰয়োদশ অধিবেশনৰ পৰা পঞ্চবিংশ অধিবেশনলৈ সভাপতিসকলৰ বক্তৃতাৰ অন্তিমভাগ আৰু চমু চিনাকি। বেচ ৮৭ (প্ৰথম অধিবেশনৰ ১৪৭ (সভাৰ কাৰণে ৬৭, দুয়োখন একেলগে ১০৭)।
- ৩। অসম সাহিত্য সভা বাহিনী (প্ৰথম ভাগ)—ত্ৰয়োবিংশ অধিবেশনৰ মূল সভা, শাখা সভা আৰু অভ্যর্থনা সমিতিৰ সভাপতিৰ অভিভাষণ আদিৰে বহুভাষীয়া সংগ্ৰহ। বেচ ২৭ (সভাৰ কাৰণে আধা)।
- ৪। অসম সাহিত্য সভা বাহিনী (দ্বিতীয় ভাগ)—চতুৰ্বিংশ অধিবেশনৰ মূল সভা, শাখা সভা আৰু অভ্যর্থনা সমিতিৰ সভাপতিৰ অভিভাষণ আদিৰে বহুভাষীয়া সংগ্ৰহ। বেচ ২৭ (সভাৰ কাৰণে আধা)।
- ৫। শ্ৰীশ্ৰীকবিত্বেৰ্ত্ত পুৰাণ—বলোবাম দ্বিজ বিবচিত। বেচ ১৭; সভাৰ কাৰণে আধা।
- ৬। সাতত সত্ৰ—ভাগৱত মিশ্ৰ বিবচিত। বেচ ১০, সভাৰ কাৰণে আধা।
- ৭। গৱ-কুশৰ যুদ্ধ (সচিত্ৰ)—হৰিবৰ বিপ্ৰা বিচিত আৰু ডাঃ মহেশ্বৰ নেওগ সম্পাদিত। বেচ ২৭ (সভাৰ কাৰণে আধা)।
- ৮। বুৰঞ্জীমূলক গ্ৰন্থৰ তালিকা (প্ৰথম ভাগ)—ডাঃ পুৰীকুমাৰ কুমাৰ সম্পাদিত। বেচ ২৭ (সভাৰ কাৰণে আধা)।
- ৯। শ্ৰীশ্ৰীবনমালী দেৱৰ চৰিত্ৰ—বনাকান্ত দ্বিজ বিবচিত। বেচ ৬০, সভাৰ কাৰণে আধা।
- ১০। This is Assam—শ্ৰীবিষ্ণুনাৰায়ণ শাস্ত্ৰী আৰু শ্ৰীপ্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য সম্পাদিত ইংৰাজী গ্ৰন্থ। বেচ ২৭ (সভাৰ কাৰণে আধা)।
- ১১। The Outlook on N. E. F. A.—শ্ৰীপৰাগ চলিহা সম্পাদিত। বেচ ২৭, সভাৰ কাৰণে আধা।
- ১২। সীমান্তৰ সংশ্লেষ—শ্ৰীপৰাগ চলিহা সম্পাদিত। বেচ ২৭, সভাৰ কাৰণে আধা।
- ১৩। নীলাচল পাঠ—(আশুনাগা-অসমীয়া পুৰাণ) লেখক শ্ৰীমহেশ্বৰনাথ সভাপতিত। বেচ ১৭
- ১৪। আনন্দৰাম চেকিয়াল কুকন (জীৱনী আৰু বচন)—শ্ৰীমহেশ্বৰনাথ গোস্বামী সম্পাদিত। বেচ ১০
- ১৫। অসমীয়া ভাষা—ডাঃ মহেশ্বৰ নেওগ অধ্যয়িত। চেকিয়াল কুকনৰ A few remarks on the Assamese Language পুথিৰ ভাঙনি বেচ ৪০।

সবহকৈ নিৰ্ভৰ্ত্তাক কমিচন দিয়া হয়।

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন
ঘোৰহাট

প্ৰধান সম্পাদক
অসম সাহিত্য সভা

অসম সাহিত্য সভাৰ পত্ৰিকা সম্পাদক শ্ৰীসত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্ম্মাৰ দ্বাৰা কলিকতাৰ
শ্ৰীকান্ত প্ৰেছৰ পৰা মুদ্ৰিত আৰু প্ৰকাশিত হল।

পত্ৰিকাৰ নিয়মাৱলী

- ১। অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা বছৰেকত তিনিখন ওলাব। সাধাৰণতে সকলো গ্ৰাহকে প্ৰথম সংখ্যাবপৰা কাকত পাব, যেতিয়াই গ্ৰাহক হওক।
- ২। ইয়াৰ বছৰেকীয়া বৰঙণি ৪৮ আৰু ধৰি দিব লাগে। প্ৰতি সংখ্যাৰ বেচ ডেৰ টকা। সাহিত্য সভাৰ কাৰণে বছৰেকীয়া বৰঙণি ৩৮।
- ৩। ইয়াত প্ৰকাশ কৰিবলৈ পঠোৱা প্ৰবন্ধ আদি (অষ্টাদশ বছৰৰ কাৰণে) এপিঠিত, ফটফটীকৈ লিখি, “ডাঃ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা সম্পাদক, অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা, বিহাৰবাৰী, গুৱাহাটী” এই ঠিকনাত পঠাব। সকলো টকা-কড়ি আৰু কাকত সম্পৰ্কে চিঠি “সম্পাদক, অসম সাহিত্য সভা যোৰহাট” এই ঠিকনাত পঠাব।
- ৪। অমনোনীত প্ৰবন্ধ দুখাই পঠোৱা আৰু সেই প্ৰসঙ্গৰ কোনো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া নহয়।
- ৫। মৌলিক আলোচনা, অনুসন্ধান আদিৰ গবেষণামূলক প্ৰবন্ধইহে ইয়াত ঠাই পাব।

জাননীৰ নিৰিখ

এপিঠিত	৪০৮ (প্ৰতি সংখ্যাত)
সাধা পিঠিত	২২৮ (" ")
সিদ্ধি পিঠিত	১২৮ (" ")
বেটপাত ৩য় পিঠিত	৪৪৮ (" ")
বেটপাতৰ ৬র্থ পিঠিত	৫০৮ (" ")

শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী
প্ৰধান সম্পাদক
অসম সাহিত্য সভা
যোৰহাট